

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΒΑΛΚΑΝΙΚΩΝ, ΣΛΑΒΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΑΝΩΤΑΤΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΕΜΟΥ

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΙΣ
ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ: ΧΑΡΡΥ ΠΑΠΑΠΑΝΑΓΟΣ, ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

Διπλωματική Εργασία

**“ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ ΜΕΤΑΒΑΣΗΣ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ ΑΠΟ
ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΚΑΤΕΥΘΥΝΟΜΕΝΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΣΕ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ
ΑΓΟΡΑΣ”**

**“EVALUATION OF RUSSIA'S TRANSITION FROM CENTRAL
DIRECTIVE ECONOMY TO MARKET ECONOMY”**

Του

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΜΑΝΩΛΑΚΗ

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2022

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

«Δηλώνω υπευθύνως ότι όλα τα στοιχεία σε αυτήν την εργασία τα απέκτησα, τα επεξεργάσθηκα και τα παρουσιάζω σύμφωνα με τους κανόνες και τις αρχές της ακαδημαϊκής δεοντολογίας, καθώς και τους νόμους που διέπουν την έρευνα και την πνευματική ιδιοκτησία. Δηλώνω επίσης υπευθύνως ότι, όπως απαιτείται από αυτούς τους κανόνες, αναφέρομαι και παραπέμπω στις πηγές όλων των στοιχείων που χρησιμοποιώ και τα οποία δεν συνιστούν πρωτότυπη δημιουργία μου.»

Βασίλειος Μανωλάκης

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην ανά χείρας εργασία γίνεται μελέτη της ρωσικής οικονομίας με κριτήριο τη απόσταση που τη χωρίζει από τον χαρακτηρισμό της ως «οικονομία της αγοράς». Η αξιολόγηση γίνεται με μετρήσιμα στοιχεία που συλλέγονται από διεθνείς οργανισμούς και ιδρύματα. Σε αυτήν εξετάζονται, τόσο τα απόλυτα μεγέθη, όσο και σε σύγκριση με άλλες οικονομίες. Στο τελικό συμπέρασμα λαμβάνεται υπόψη, κυρίως, η τρέχουσα εικόνα της ρωσικής οικονομίας, αλλά εξετάζονται και αξιολογούνται διαχρονικά τα βήματα προόδου που έχουν γίνει, προκειμένου να διαφανεί η τρέχουσα τάση. Το τελικό αποτέλεσμα, επιγραμματικά, δίνει ανάμεικτη εικόνα για τη Ρωσία, όπου κυριαρχεί το έλλειμμα διαφάνειας και η σημαντική κρατική παρέμβαση. Αξίζει να τονιστεί ότι σε αρκετούς επί μέρους δείκτες, η Ρωσία βρίσκεται σε πολύ υψηλή θέση (σε κάποιες, μάλιστα προηγείται). Αναφορικά με την διαχρονική τάση στις επί μέρους μετρήσεις, το γενικότερο συμπέρασμα είναι ότι (με κάποιες εξαιρέσεις) η πρόοδος είναι, είτε αργή, είτε υπάρχει στασιμότητα. Το τελικό συμπέρασμα για την ρωσική οικονομία είναι η απροθυμία της να αγκαλιάσει τις πρακτικές των άλλων δυτικών οικονομιών και ότι έχει ασπαστεί ένα διαφορετικό μοντέλο οικονομίας που απέχει αρκετά από την οικονομία της αγοράς. Το οικονομικό σύστημα είναι καπιταλιστικό αλλά είναι αποστασιοποιημένο από την τρέχουσα παγκοσμιοποίηση. Η Ρωσία πολιτεύεται ως ένα κράτος – έθνος όπου η κρατική επίβλεψη στην οικονομία είναι αισθητή και αυτή αποτελεί εργαλείο πολιτικών επιδιώξεων.

ABSTRACT

The present research, evaluates the Russian economy accepting as the only criterion the differences of the Russian economy compared to an ideal market economy. This evaluation is done by gathering measurable data, collected by international organizations and institutions. It takes into account both, absolute indexes and, also, comparing these with other economies. The final conclusion is based mainly in the current situation of the Russian economy, but it is also examined and evaluated the progress that is made over time, in order to get the current trend. The final result, epigrammatically, provides a mixed picture for Russia, dominated by a lack of transparency and significant state intervention. It is worth emphasizing that, in several individual measurable indexes Russia is in a very high ranking (in some, it even precedes). Evaluating the trend over time in individual metrics, the overall conclusion is that (with some exceptions) progress is either slow or stagnant. The final conclusion about the Russian economy is that there is reluctance embracing the practices of other Western economies and that it has embraced a different economic model that is quite far from the market economy. The economic system is capitalism but it is distant from the current globalization. Russia is governed as a nation-state where state supervision of the economy is felt and it is being used as a tool for the political pursuits.

Πίνακας περιεχομένων

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	v
ABSTRACT	vi
ΕΝΟΤΗΤΑ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
ΕΝΟΤΗΤΑ 2: ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ.....	5
2.1 Η Ρωσική Οικονομία ως Διαχρονικό Προϊόν Μελέτης	5
ΕΝΟΤΗΤΑ 3: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	16
3.1 Οικονομία της Αγοράς – Market Economy	16
3.2 Δείκτης Ανταγωνιστικότητας [Global Competitiveness Index (GCI)].....	17
3.2.1 Θεσμοί (Institutions)	18
3.2.2 Υποδομές (Infrastructure).....	18
3.2.3 Μακροοικονομική Σταθερότητα (Macroeconomic Stability)	19
3.2.4 Υγεία και Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση (Health and Primary Education)	19
3.2.5 Ανώτατη Εκπαίδευση και Κατάρτιση (Higher Education and Training)	20
3.2.6 Αποτελεσματικότητα Αγοράς Αγαθών (Goods Market Efficiency)	20
3.2.7 Αποτελεσματικότητα Αγοράς Εργασίας (Labor Market Efficiency)	21
3.2.8 Ανάπτυξη Χρηματοοικονομικής Αγοράς (Financial Market Sophistication)	21
3.2.9 Τεχνολογική Εξειδίκευση (Technological Readiness).....	22
3.2.10 Μέγεθος Αγοράς (Market Size)	23
3.2.11 Εξειδίκευση Επιχειρηματικού Τομέα (Business Sophistication)	23
3.2.12 Καινοτομία (Innovation).....	23
3.2.13 Διασύνδεση των 12 Πυλώνων.....	24

3.2.14	Στάδια Ανάπτυξης και Συντελεστής Βαρύτητας.....	25
3.2.15	Δείκτης Ανταγωνιστικότητας «Νέας Γενιάς» (GCI 4.0)	27
3.3	Δείκτης Αντίληψης της Διαφθοράς - Corruption Perception Index (CPI) ..	28
3.4	Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας - Index of Economic Freedom (IEF)	28
3.4.1	Rule of Law	29
3.4.1.1	Δικαιώματα Ιδιοκτησίας (Property Rights)	29
3.4.1.2	Δικαστική Αποτελεσματικότητα (Judicial Effectiveness).....	30
3.4.1.3	Κυβερνητική Ακεραιότητα (Government Integrity).....	30
3.4.2	Government size	31
3.4.2.1	Φορολογική επιβάρυνση (Tax Burden)	31
3.4.2.2	Κυβερνητικές Δαπάνες (Government Spending).....	31
3.4.2.3	Δημοσιονομική Υγεία (Fiscal Health)	32
3.4.3	Regulatory Efficiency.....	32
3.4.3.1	Επιχειρηματική ελευθερία (Business Freedom)	32
3.4.3.2	Εργασιακή Ελευθερία (Labor Freedom).....	33
3.4.3.3	Νομισματική Ελευθερία (Monetary Freedom)	34
3.4.4.	Market Openness	34
3.4.4.1	Ελευθερία Εμπορίου (Trade Freedom).....	34
3.4.4.2	Ελευθερία Επενδύσεων (Investment Freedom).....	35
3.4.4.3	Χρηματοοικονομική Ελευθερία (Financial Freedom).....	35
3.5.	Δείκτης Ευκολίας Επιχειρηματικού Περιβάλλοντος – Easy of Doing Business Index (EDB).....	36
3.5.1	Ξεκίνημα της Επιχείρησης - Starting a Business	37
3.5.2	Πολοδομικές Άδειες - Dealing with Construction Permits.....	38
3.5.3	Νέα Ηλεκτροδότηση - Getting Electricity	38
3.5.4	Καταγραφή Ιδιοκτησίας - Registering Property	39

3.5.5	Λήψη Πίστωσης - Getting Credit.....	39
3.5.6	Προστασία της Μειοψηφίας των Επενδυτών - Protecting Minority Investors.....	40
3.5.7	Πληρωμή Φόρων - Paying Taxes.....	40
3.5.8	Διασυνοριακό Εμπόριο - Trading Across Borders.....	41
3.5.9	Τήρηση των Συμβάσεων - Enforcing Contracts.....	42
3.5.10	Κλείσιμο της Επιχείρησης - Resolving Insolvency.....	42
ΕΝΟΤΗΤΑ 4: ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ.....		43
4.1	Μέθοδος Καταγραφής των Αποτελεσμάτων.....	43
4.2	Δείκτης Ανταγωνιστικότητας [Global Competitiveness Index (GCI)].....	44
4.3	Δείκτης Ανταγωνιστικότητας «Νέας Γενιάς» (GCI 4.0).....	49
4.4	Δείκτης Αντίληψης της Διαφθοράς - Corruption Perception Index (CPI) ..	56
4.5	Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας - Index of Economic Freedom (IEF)	58
4.6	Δείκτης Ευκολίας Επιχειρηματικού Περιβάλλοντος – Easy of Doing Business Index (EDB).....	74
ΕΝΟΤΗΤΑ 5: POLICY IMPLICATIONS.....		85
ΕΝΟΤΗΤΑ 6: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΕΡΕΤΑΙΡΩ ΕΡΕΥΝΑ.....		88
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....		90

Πίνακες - Διαγράμματα

Πίνακας 3.1 Οι 12 Πυλώνες Ανταγωνιστικότητα	25
Πίνακας 3.2 Βαρύτητα Πυλώνα Αναλόγως Σταδίου Ανάπτυξης	26
Πίνακας 3.3 Στάδιο Ανάπτυξης και Συντελεστής Βαρύτητας Πυλώνα	27
Πίνακας 4.1 Δείκτης Ανταγωνιστικότητα (παλαιά μέθοδος)	44
Διάγραμμα 4.1 Δείκτης Ανταγωνιστικότητα (παλαιά μέθοδος)	45
Πίνακας 4.2 Δείκτης Ανταγωνιστικότητα (Basic requirements)	45
Διάγραμμα 4.2 Δείκτης Ανταγωνιστικότητα (Basic requirements)	46
Πίνακας 4.3 Δείκτης Ανταγωνιστικότητα (Efficiency enhancers)	46
Διάγραμμα 4.3 Δείκτης Ανταγωνιστικότητα (Efficiency enhancers)	47
Πίνακας 4.4 Δείκτης Ανταγωνιστικότητα (Innovation and sophistication factors)	48
Διάγραμμα 4.4 Δείκτης Ανταγωνιστικότητα (Innovation and sophistication factors)	48
Πίνακας 4.5 Κατά κεφαλή ΑΕΠ	49
Διάγραμμα 4.5 Κατά κεφαλή ΑΕΠ	49
Πίνακας 4.6 Δείκτης Ανταγωνιστικότητα (Νέα Μέθοδος)	50
Πίνακας 4.7 Δείκτης Ανταγωνιστικότητα (Pillar 1: Institutions)	50
Πίνακας 4.8 Δείκτης Ανταγωνιστικότητα (Pillar 2: Infrastructure)	51
Πίνακας 4.9 Δείκτης Ανταγωνιστικότητα (Pillar 3: ICT adoption)	51
Πίνακας 4.10 Δείκτης Ανταγωνιστικότητα (Pillar 4: Macroeconomic stability)	52
Πίνακας 4.11 Δείκτης Ανταγωνιστικότητα (Pillar 5: Health)	52
Πίνακας 4.12 Δείκτης Ανταγωνιστικότητα (Pillar 6: Skills)	53
Πίνακας 4.13 Δείκτης Ανταγωνιστικότητα (Pillar 7: Product market)	53
Πίνακας 4.14 Δείκτης Ανταγωνιστικότητα (Pillar 8: Labour market)	54
Πίνακας 4.15 Δείκτης Ανταγωνιστικότητα (Pillar 9: Financial system)	54

Πίνακας 4.16 Δείκτης Ανταγωνιστικότητας (Pillar 10: Market size)	55
Πίνακας 4.17 Δείκτης Ανταγωνιστικότητας (Pillar 11: Business dynamism)	55
Πίνακας 4.18 Δείκτης Ανταγωνιστικότητας (Pillar 12: Innovation capability)	56
Πίνακας 4.19 Δείκτης Αντίληψης της Διαφθοράς (παλαιά μέθοδος).....	57
Διάγραμμα 4.6 Δείκτης Αντίληψης της Διαφθοράς (παλαιά μέθοδος)	57
Πίνακας 4.20 Δείκτης Αντίληψης της Διαφθοράς (νέα μέθοδος).....	58
Διάγραμμα 4.7 Δείκτης Αντίληψης της Διαφθοράς (Νέα Μέθοδος)	58
Πίνακας 4.21 Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας	59
Διάγραμμα 4.8 Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας.....	59
Πίνακας 4.22 Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας - Δικαιώματα Ιδιοκτησίας	60
Διάγραμμα 4.9 Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας - Δικαιώματα Ιδιοκτησίας.....	61
Πίνακας 4.23 Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας - Δικαστική Αποτελεσματικότητα .	61
Διάγραμμα 4.10 Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας - Δικαστική Αποτελεσματικότητα	62
Πίνακας 4.24 Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας - Κυβερνητική Ακεραιότητα	62
Διάγραμμα 4.11 Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας - Κυβερνητική Ακεραιότητα	63
Πίνακας 4.25 Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας - Φορολογική επιβάρυνση	64
Διάγραμμα 4.12 Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας - Φορολογική επιβάρυνση.....	64
Πίνακας 4.26 Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας - Κυβερνητικές Δαπάνες.....	65
Διάγραμμα 4.13 Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας - Κυβερνητικές Δαπάνες	66
Πίνακας 4.27 Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας - Δημοσιονομική Υγεία.....	66
Διάγραμμα 4.14 Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας - Δημόσια Υγεία	67
Πίνακας 4.28 Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας - Επιχειρηματική ελευθερία.....	67
Διάγραμμα 4.15 Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας - Επιχειρηματική ελευθερία	68
Πίνακας 4.29 Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας - Εργασιακή Ελευθερία.....	69
Διάγραμμα 4.16 Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας - Εργασιακή Ελευθερία	69

Πίνακας 4.30 Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας - Νομισματική Ελευθερία	70
Διάγραμμα 4.17 Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας - Νομισματική Ελευθερία.....	70
Πίνακας 4.31 Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας - Ελευθερία Εμπορίου	71
Διάγραμμα 4.18 Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας - Ελευθερία Εμπορίου.....	71
Πίνακας 4.32 Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας - Ελευθερία Επενδύσεων	72
Διάγραμμα 4.19 Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας - Ελευθερία Επενδύσεων	72
Πίνακας 4.33 Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας - Χρηματοοικονομική Ελευθερία ..	73
Διάγραμμα 4.20 Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας - Χρηματοοικονομική Ελευθερία	73
Πίνακας 4.34 Δείκτης Ευκολίας Επιχειρηματικού Περιβάλλοντος (EDB).....	74
Διάγραμμα 4.21 Δείκτης Ευκολίας Επιχειρηματικού Περιβάλλοντος (EDB)	74
Πίνακας 4.35 EDB - Ξεκίνημα της Επιχείρησης	75
Διάγραμμα 4.22 EDB - Ξεκίνημα της Επιχείρησης.....	75
Πίνακας 4.36 EDB - Πολεοδομικές Άδειες.....	76
Διάγραμμα 4.23 EDB - Πολεοδομικές Άδειες	76
Πίνακας 4.37 EDB - Νέα Ηλεκτροδότηση.....	77
Διάγραμμα 4.24 EDB - Νέα Ηλεκτροδότηση	77
Πίνακας 4.38 EDB - Καταγραφή Ιδιοκτησίας.....	78
Διάγραμμα 4.25 EDB - Έγγραφή Ιδιοκτησίας.....	78
Πίνακας 4.39 EDB - Λήψη Πίστωσης	79
Διάγραμμα 4.26 EDB - Λήψη Πίστωσης.....	79
Πίνακας 4.40 EDB - Προστασία της Μειοψηφίας των Επενδυτών	80
Διάγραμμα 4.27 EDB - Προστασία της Μειοψηφίας των Επενδυτών	80
Πίνακας 4.41 EDB - Πληρωμή Φόρων	81
Διάγραμμα 4.28 EDB - Πληρωμή Φόρων.....	81
Πίνακας 4.42 EDB - Διασυνοριακό Εμπόριο	82

Διάγραμμα 4.29 EDB - Διασυνοριακό Εμπόριο.....	82
Πίνακας 4.43 EDB - Τήρηση των Συμβάσεων.....	83
Διάγραμμα 4.30 EDB - Τήρηση των Συμβάσεων	83
Πίνακας 4.44 EDB - Κλείσιμο της Επιχείρησης	84
Διάγραμμα 4.31 EDB - Κλείσιμο της Επιχείρησης.....	84
Πίνακας 4.45 Οπτικοποιημένη Κατάσταση της Ρωσικής Οικονομίας	85

ΕΝΟΤΗΤΑ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Ρωσία αποτέλεσε από αιώνες πόλο συζητήσεων ως κάτι το διαφορετικό από τον τότε δυτικό πολιτισμό. Πράγματι, πατώντας στην Ευρώπη και την Ασία, ένωνε σε μία κρατική οντότητα μικρότερες κοινωνικές ομάδες με μικρές ή μεγαλύτερες διαφορές από τον τότε πολιτισμένο κόσμο. Η απόσταση που τη χώριζε από τις άλλες ευρωπαϊκές πρωτεύουσες, το αφιλόξενο κλίμα και η διαφορετική γλώσσα και κουλτούρα, συνέτειναν στην ενίσχυση της εντύπωσης ως κάτι πιο εξωτικό.

Η σύγχρονη Ρωσία αποτελεί τη συνέχεια της ΕΣΣΔ, ενός οικονομικού συστήματος που παρέμεινε σε ισχύ για περισσότερο από έξι δεκαετίες και με στοιχεία του να παραμένουν σε ισχύ ακόμα και μετά τη διάλυσή της. Αυτό το οικονομικό σύστημα, δομήθηκε στα ερείπιά τις Τσαρικής Ρωσίας (όπως την άφησε ο 1^{ος} παγκόσμιος πόλεμος), δανειζόμενο φιλοσοφικά στοιχεία από τα έργα των Karl Marx και Friedrich Engels.

Βασικοί διαμορφωτές του σοβιετικού οικονομικού συστήματος ήταν οι πρώτοι ηγέτες της Σοβιετικής Ένωσης. Ενός συστήματος που βασιζόνταν στην εθνικοποίηση της γης, των περισσότερων βιομηχανιών, του διεθνούς εμπορίου και των τραπεζών. Σημαντική εξέλιξη για την οικονομία αποτέλεσε η ανάληψη της ηγεσίας από τον Stalin. Αυτός επέβαλε την υποχρεωτική κολεκτιβοποίηση της γης και ξεκίνησε ένα πρόγραμμα για την εκβιομηχάνιση και αναμόρφωση της χώρας ώστε η πρωτογενής παραγωγή να διοχετεύεται στη βιομηχανία για μεταποίηση. Αυτή η προσπάθεια γινόταν σε βάρος του Σοβιετικού καταναλωτή, το βιοτικό επίπεδο του οποίου παρέμενε σχεδόν αμετάβλητο.

Η εικόνα της οικονομίας διαφοροποιήθηκε προς το καλύτερο την εποχή της αποσταλινοποίησης (δεκαετία τοι 1950), σημειώνοντας εντυπωσιακούς ρυθμούς ανάπτυξης. Αυτό επετεύχθη μέσω σημαντικών κρατικών επενδύσεων για την αξιοποίηση των φυσικών πόρων. Ωστόσο, αυτό που πρέπει να επισημανθεί είναι ή κακή ποιότητα των σοβιετικών προϊόντων και υπηρεσιών, ως απόρροια του κρατικού μονοπωλίου, ενώ το γραφειοκρατικό σύστημα λήψης απόφασης δεν ευνοούσε την εισαγωγή νέων τεχνολογιών και την βελτίωση της παραγωγικότητας.

Αυτό οδήγησε σε επακόλουθη επιβράδυνση του ρυθμού ανάπτυξης, που έγινε πιο έντονη εξ' αιτίας της μείωσης του αριθμού των γεννήσεων.

Όποιες προσπάθειες μεταρρύθμισης και να γίνονταν δεν αμφισβητούσαν την βασική αρχή του κεντρικού κρατικού ελέγχου στην οικονομία, αφού ο κεντρικός σχεδιασμός ήταν βαθιά ριζωμένος στη σοβιετική δομή. Στοιχεία όπως ο προγραμματισμός της παραγωγής, η κρατική ιδιοκτησία, η τιμολόγηση από το κράτος και οι τεχνητά καθορισμένοι μισθοί ήταν στοιχεία αλληλένδετα και επιβάλλονταν να είναι σε αρμονία μεταξύ τους. Περισσότερο ωφελημένοι ήταν η κρατική ελίτ που συντόνιζε την τεράστια γραφειοκρατία που υπήρχε, από το εθνικό ως το τοπικό επίπεδο.

Οι πιο σημαντικές προσπάθειες αναμόρφωσης έγιναν την εποχή Gorbachev, όπου δόθηκε έμφαση στην μεταλλουργία και στην ανάπτυξη σύγχρονων μηχανημάτων, παρά στην κατασκευή καινούριων εργοστασίων. Σημαντικό βήμα προς την αποκέντρωση ήταν ο νόμος του 1987 για τις κρατικές επιχειρήσεις, όπου πλέον καθόριζαν μόνες τους το ύψος της παραγωγής και έγιναν αυτοχρηματοδοτούμενες (κάλυπταν τα έξοδα από τα έσοδά τους) με συνέπεια να βρίσκονται, πλέον, υπό την απειλή χρεοκοπίας. Εξίσου σημαντικό ήταν και το άνοιγμα στους ιδιώτες, όπου επετράπη η ιδιωτική επιχειρηματικότητα (σε συγκεκριμένους τομείς), καθώς και οι εξωχώριες επενδύσεις (σε κοινοπραξία με κρατικούς φορείς). Όλα αυτά έγιναν χωρίς να είναι σε αρμονία με τις λοιπές δομές του οικονομικού συστήματος και είχαν ως αποτέλεσμα τη σταδιακή απώλεια του κρατικού ελέγχου επί της οικονομίας.

Η κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης με τον τρόπο που αυτή συνετελέσκει αποτέλεσε για τους πολίτες σεισμό τεραστίου μεγέθους. Οι προηγούμενες προσπάθειες μεταρρύθμισης αντί να φέρουν την ανάπτυξη προξένησαν ύφεση. Οι αδυναμίες της διακυβέρνησης Gorbachev επέφεραν την οικονομική κατάρρευση αφήνοντας τη νέα Ρωσία να ξεκινά, υπό βίαιες συνθήκες, οικονομικές μεταρρυθμίσεις και να διαμορφώνει νέες πρακτικές στο δρόμο της προς την οικονομία της αγοράς.

Οι βασικοί στόχοι που έπρεπε να επιτευχθούν ήταν η μακροοικονομική σταθερότητα και η οικονομική αναδιάρθρωση. Αυτά απαιτούν, αφενός την

εφαρμογή δημοσιονομικών και νομισματικών πολιτικών που να προάγουν την οικονομική ανάπτυξη και αφετέρου, τη σύσταση των θεσμικών οντοτήτων που να επιτρέπουν στη οικονομία να λειτουργεί αποτελεσματικά.

Τα άμεσα μέτρα που λήφθηκαν αποσκοπούσαν στην μείωση των κρατικών δαπανών, στην αύξηση της φορολογίας και στην περιστολή των επιδοτούμενων πιστώσεων σε επιχειρήσεις, σε μια προσπάθεια να μειωθεί η προσφορά χρήματος. Αυτά στη συνέχεια αναθεωρήθηκαν και εν συνεχεία ξανααναθεωρήθηκαν. Τα χρόνια της διακυβέρνησης Yeltsin αποτελούν ιδιαίτερο αντικείμενο μελέτης με κυρίαρχο χαρακτηριστικό τις συχνές εναλλαγές προσώπων και πολιτικών και με το κράτος να βρίσκεται πίσω από της εξελίξεις.

Μεγαλύτερη πρόοδο σημείωνε η τομέας των ιδιωτικοποιήσεων, παρόλες τις έντονες αντιδράσεις και το άρωμα διαφθοράς που ανέδυε ο τρόπος που αυτές γινόταν. Η μεταφορές των περιουσιακών στοιχείων του κράτους περνούσε στα χέρια ιδιωτών χωρίς τα έρχονται τα προσδοκώμενα έσοδα και παρά τις φωνές περί του αντιθέτου.

Το τέλος της εποχής Yeltsin σήμανε την ανατολή της εποχής Putin που συνεχίζεται έως σήμερα. Την πρόοδο που έχει σημειωθεί στην Ρωσική οικονομία στη μεταμόρφωσή της από κεντρικά κατευθυνόμενη οικονομία σε οικονομία της αγοράς εξετάζει η ανά χείρας εργασία. Η ανάλυση γίνεται, αυστηρά, μέσα από μετρήσιμα στοιχεία και η αξιολόγηση αυτών γίνεται με πρότυπο άλλες οικονομίες της αγοράς.

Στις επόμενες ενότητες γίνεται επιγραμματική παρουσίαση της διαχρονικής διαφορετικότητας που είχε η ρωσική (και μετέπειτα σοβιετική) οικονομία από τον υπόλοιπο δυτικό κόσμο. Περιγράφονται οι μέθοδοι που αξιοποιήθηκαν στην προσπάθεια της αξιολόγησης και γίνεται παράθεση των απορρεόντων αποτελεσμάτων, σε αντιπαραβολή με τα αντίστοιχα των άλλων οικονομιών. Από την ποιοτική ανάλυση των αποτελεσμάτων γίνονται άμεσα αντιληπτοί οι τομείς στους οποίους η Ρωσική οικονομία υστερεί τόσο σε απόλυτα μεγέθη όσο και στην συγκριτική αντιπαραθέση. Το τελικό συμπέρασμα είναι ότι η ρωσική οικονομία, παρότι έχει σημειώσει μεγάλα βήματα προόδου, έχει ακολουθήσει ένα διαφορετικό

μονοπάτι και απέχει αρκετά από το να αποτελεί παράδειγμα ως οικονομία της αγοράς.

ΕΝΟΤΗΤΑ 2: ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

2.1 Η Ρωσική Οικονομία ως Διαχρονικό Προϊόν Μελέτης

Στην βιβλιογραφία και αρθρογραφία, το ρωσικό μοντέλο οικονομία γίνεται συχνή επίκληση για να επιβεβαιωθούν διάφορες θεωρίες, ενισχύοντας την «ιδιαιτερότητας» τη Ρωσίας, είτε αυτή είναι υπαρκτή είτε πρόκειται για προκατάληψη. Μέσα από αυτή την «ιδιαιτερότητα» στη συνείδηση του αναγνώστη έννοιες όπως ο κομμουνισμός, οι αποτυχημένες προσπάθειες για μεταρρύθμιση, ο εξαναγκασμός έγιναν συνώνυμα της οπισθοδρόμησης και ενισχύονται από στερεότυπα όπως «μογγολικός ζυγός», «απολυταρχισμός», «ρωσική ολιγαρχία» κλπ.

Για περισσότερο από δύο αιώνες η σύγκριση της τσαρικής (αρχικά) Ρωσίας με τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες, αποτέλεσε αντικείμενο επιστημονικής συζήτησης για την οπισθοδρόμησης. Ο Μοντεσκιέ μίλησε για τον «ασιατικό δεσποτισμό» ενώ αντίστοιχες αντιλήψεις είχαν ο Βολτέρος και ο Ντιντερό. Τον εικοστό αιώνα, η συζήτηση για τη Ρωσία εντάχθηκε σε συζητήσεις που αφορούσαν την Ευρασία και σχετίζονταν με την υπανάπτυξη, την αποαποικιοποίηση, τον κομμουνισμό και τον ψυχρό πόλεμο. Συγγραφείς όπως Wallerstein (1974), Kula (1976) και North (1981) ταυτίζονται με την άποψη ότι στις αρχές της σύγχρονης εποχής, η Ρωσία και η Ανατολική Ευρώπη απάντησαν στην εμπορική, αγροτική και εν συνεχεία βιομηχανική επέκταση της Δύσης με το να δεσμεύουν τους αγρότες στη γη και τα αφεντικά της.

Η πτώση του τείχους του Βερολίνου, η επαναφορά της Ασίας στο παγκόσμιο προσκήνιο και η παγκόσμια οικονομική κρίση αποτελούν το έναυσμα για την επανεξέταση αυτών των εννοιών και θέτουν το δίλημμα, αν πρέπει να συνεχίζεται η χρήση τις ιστορίας για να επιβεβαιώνει την ανωτερότητα της Δύσης. Τα τελευταία χρόνια αναπτύσσεται μια καινούρια ιστοριογραφία που επιδιώκει να δώσει απαντήσεις σε αυτό το ερώτημα, η οποία όμως δεν τυγχάνει ανάλογης αναγνώρισης σε επιστημονικούς κύκλους εκτός Ρωσία, με ελάχιστες εξαιρέσεις όπως οι Lieven (2003), Morrison (2008) και Burbank (2010). Μια τέτοια ανταλλαγή απόψεων είναι όμως απαραίτητη καθώς οι έχοντες «δυτικές» αντιλήψεις ασπάζονται το συσχετισμό μεταξύ, αφενός, της οικονομικής ανάπτυξης

και αφετέρου με έννοιες όπως το δημοκρατικό πολίτευμα, η εξάλειψη της διαφθοράς, η εξάλειψη των κοινωνικών (και άλλων) διακρίσεων, η καινοτομία και η ιδιωτικοποίηση των κρατικών επιχειρήσεων. Το ερώτημα που δεν έχουν καταφέρει να απαντήσουν οι «δυτικοί» είναι πώς η Ρωσία, παρά την συστηματική διαφοροποίηση από τη δύση, διεύρυνε (αρχικά) και διατηρεί για περισσότερο από τρεις αιώνες μια τεράστια εδαφική περιοχή και πώς, παρά την οικονομική της υστέρηση, η Ρωσία συνεχίζει να υπάρχει και να παίζει πρωτεύων ρόλο στα παγκόσμια δρώμενα.

Από τον 18^ο αιώνα, η σύγκριση της ρωσικής οικονομίας με τις κυριότερες οικονομίες της Ευρώπης γίνονταν στο ευρύτερο πλαίσιο της συζήτησης για την έννοια της οπισθοδρόμησης. Σχετίζονταν με ένα προτεινόμενο τρόπο αξιολόγησης, που να μετράει την οικονομική ανάπτυξη αλλά και με την απαρίθμηση εκείνων των παραγόντων που την παρεμποδίζουν. Υπό αυτό το πνεύμα, ο Gershenkron (1962) κατέγραψε ένα σύνολο δυτικών χαρακτηριστικών προκειμένου να υποστηρίξει την ανάλυσή του. Τα στοιχεία στα οποία έδωσε βαρύτητα, ήταν οι πόλεις, η αστική τάξη, οι αγορές και η ιδιοκτησία. Πίστευε ότι η εκβιομηχάνιση μπορεί να επιτευχθεί και χωρίς την αστική τάξη. Στην ανάλυσή του, σε «οπισθοδρομικές» χώρες όπως θεωρούνταν τότε η Πρωσία και η Ρωσία, η αστική τάξη αντικαταστάθηκε, κυρίως, από το κράτος. Το συμπέρασμα που κατέληξε ήταν ότι αν συνδυαστεί η οπισθοδρόμηση με τη διαφορετικότητα, αυτό μπορεί να είναι το έναυσμα για την κατανόηση διαφορετικών διαδρομών προς το ίδιο αποτέλεσμα.

Σε αντίθεση με την πρώτη εντύπωση που απορρέει από το ανωτέρω συμπέρασμα, η σύγκριση μεταξύ Αγγλίας και Ρωσία που επιχειρήθηκε, δεν έγινε σε συγκεκριμένα ιστορικά πλαίσια. Αυτό που επιχειρήθηκε ήταν η σύγκριση μιας εξιδανικευμένης εικόνας της Δύσης (συγκεκριμένα της Αγγλίας), με μια εξίσου εξιδανικευμένη εικόνα της Ρωσίας του 19^{ου} αιώνα. Σε αυτή την εικόνα, η οικονομική ανάπτυξη της Αγγλίας έγινε σε συνδυασμό με την καθιέρωση του κοινοβουλίου, την ιδιωτικοποίηση και την οργάνωση του εργατικού δυναμικού διαθέσιμου στη γεωργία και στη βιομηχανία. Αντιθέτως, στη Ρωσία, η οικονομική ανάπτυξη συνδέεται με την άνοδο της αστικής τάξης, άρα με την απουσία γαιοκτημόνων και δουλοπάροικων. Στην ερμηνεία του, ο Gershenkron μελέτησε

την Αγγλία και τη Ρωσία μέσα από γενικότερα έργα, όπως του Marx και του Polanyi, οι οποίοι τόνιζαν τα χαρακτηριστικά της αγγλικής βιομηχανικής επανάστασης.

Αλλά, και άλλοι μελετητές [(Blum, 1964), (Hellie, 1971), (Kolchin, 1987), (Field, 1976)], συμφώνησαν με την οριοθέτηση των μεταρρυθμίσεων στη Ρωσία που οδήγησε στην φτωχοποίηση των αγροτών και στην εκβιομηχάνιση της τσαρικής Ρωσίας μεταξύ 1870 και 1930. Αν και αυτά τα έργα παρέχουν μεγάλο όγκο πληροφοριών, δεν πρέπει να προβλεφθούν οι συνθήκες υπό τις οποίες αυτός ο όγκος συλλεχθεί. Οι οικονομικές και κοινωνικές στατιστικές που παράγονταν στη Ρωσία στις αρχές του 20^{ου} αιώνα ήταν έργο, είτε διανοούμενων, είτε εργαζομένων στην τοπική αυτοδιοίκηση ή σε κυβερνητικούς οργανισμούς (Stanziani, 1998). Όλοι αυτοί, έσπευσαν να αναδείξουν την αποτυχία των μεταρρυθμίσεων και των φτωχοποίηση των αγροτών και παρά τις μεταξύ τους διαφορές, συμφωνούσαν σε αυτό το σημείο. Για να το επιτύχουν, επέλεγαν τυχαίες μεταβλητές που επιβεβαίωναν τους ισχυρισμούς τους. Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι ο Kablukov (1910, σ.8-10), καθηγητής οικονομικών στο πανεπιστήμιο της Μόσχας, έγραψε ότι όταν κάποιος αγρότης αγοράσει γη για τον εαυτό του πρέπει να χαρακτηρίζεται ως «*meshchane*» (μικροαστός). Σύμφωνα με τον Stanziani (2000) οι τότε αντιλήψεις ήταν πως, ένας αγρότης, εξ ορισμού, δεν κατέχει ο ίδιος γη για να ικανοποιήσει τις βιοποριστικές του ανάγκες, τις δικές του και της οικογένειάς του.

Σε τέτοιες πηγές στηρίχτηκε το έργο του Gershenkron, που ήταν πληροφορίες που είχαν μεταφερθεί από μελετητή σε μελετητή και βασίζονταν σε μετρήσεις εμπειρικής διερεύνησης. Την ίδια χρονική περίοδο (δεκαετία του 1960), αυτή η προσέγγιση κυριάρχησε πλήρως, καθώς η εποχή ταίριαζε με την ευρύτερη έννοια της οικονομικής ανάπτυξης και έδινε το έναυσμά για συγκρίσεις, παραβλέποντας τις διαφορές στις συνθήκες. Έτσι εξηγείται πώς η Ρωσική ανάπτυξη χρησιμοποιήθηκε ως παράδειγμα στις συζητήσεις μεταξύ «λαϊκιστών» και «μαρξιστών» (Mendel, 1961) αναφορικά με το μοντέλο ανάπτυξης που ταιριάζει καλύτερα σε άλλες περιοχές (Ασία, Αφρική, νότια Αμερική).

Τέτοιου είδους επιστημονικές προσεγγίσεις δεν σταμάτησαν με το πέρας του ψυχρού πολέμου, αντιθέτως, οι συνθήκες ευνόησαν τη συνέχισή τους. Η

μεταστροφή των πρώην ανατολικών χωρών στον καπιταλισμό, τις οποίες ακολούθησαν και οι χώρες της λατινικής Αμερικής και φυσικά οι Ινδία και Κίνα, είναι το αποτέλεσμα ενός οικονομικού μοντέλου που έχει επικρατήσει. Η νεοθεσμική οικονομία (neo-institutional economics) που αναπτύχθηκε στη δεκαετία του 1970 από διάφορους, συμπεριλαμβανομένων και των North and Thomas (1973), αποτέλεσε το κυρίαρχο παράδειγμα για σύγκριση. Αυτή η θεωρία, ενσωμάτωσε διάφορα θεσμικά φαινόμενα, και υποστήριξε την άποψη πως: εφόσον οι θεσμοί προσφέρουν το μέσο για την αντιμετώπιση των ατελειών της αγοράς, τότε είναι αποτελεσματικοί. Έτσι, έρχονταν σε σύγκρουση με την έως τότε κοινά αποδεκτή άποψη, αφού όσα είχαν επικριθεί ως παράγοντας αναποτελεσματικότητας, στη νέα θεωρία αποτελούσαν δικλίδα ασφαλείας σε μια εποχή που η ατέλεια των αγορών εμπόδιζε π.χ. την αντιστάθμιση της κακής σοδιάς σε μια περιοχή από τα πλεονάσματα μιας άλλης (Galenson, 1989, σ.5-51). Κατ' αυτό τον τρόπο, οι «ατέλειες της αγοράς» χρησιμοποιήθηκαν για να δικαιολογήσουν τις ρωσικές διακρίσεις που γινόταν μεταξύ των αγροτών και με την «δουλοπαροικία» που υπήρχε στην ανατολική Ευρώπη. Με μια διασταλτική προσέγγιση, έδωσε την ερμηνεία με οικονομικούς όρους κάθε θεσμικής παρέμβασης.

Στην νέα προσέγγιση, ο αναπτυξιακός παράγοντας που κυριάρχησε ήταν η αποδοτικότητα η οποία ελαχιστοποιεί το κόστος. Ο Stiglitz (1994) μελέτησε τα όρια της ισορροπίας ανάμεσα στην ελεύθερη αγορά και στις στρεβλώσεις που προκαλούνται από τις κεντρικά διαχειριζόμενες οικονομίες. Θέτει υπό αμφισβήτηση την κατηγοριοποίηση των οικονομικών συστημάτων σύμφωνα με τις παραδοσιακές, μαρξιστικές και νεοκλασικές διατυπώσεις και αναπτύσσει μια τυπολογία οργάνωσης που είναι σε άμεση συσχέτιση με το θεσμικό περιβάλλον. Οπότε παραμένει αναπάντητο το ερώτημα εν οι συστημικές παρεμβάσεις είναι το αποτέλεσμα ή αν είναι το αίτιο για τη συμπεριφορά τη οικονομίας. Στην περίπτωση της Σοβιετικής Ένωσης: οι αδυναμίες της οικονομίας προκάλεσαν την κρατική παρέμβαση; ή η κρατική παρέμβαση στραγγάλισε την οικονομία, προκαλώντας την κατάρρευσή της;

Αυτό το ερώτημα ήταν ιδιαίτερα σημαντικό για την οργάνωση της αναπτυξιακής πολιτικής, ειδικά στη δεκαετία του 1990, καθώς ήταν σημαντικό να

αποφασιστεί αν είναι απαραίτητοι οι θεσμοί για να λειτουργήσει η αγορά σε ένα δημοκρατικό σύστημα ή αν η αγορά με την αναπτύξη της θα εξελίξει από μόνη της επαρκής θεσμούς. Ικανοποιητικές απαντήσεις επιστημονικά τεκμηριωμένες δεν έχουν δοθεί αφού, παρά τις προσπάθειες να συνδεθεί ο καπιταλισμός με τη δημοκρατία, το παράδειγμα της Ρωσίας και της Κίνα, τα τελευταία χρόνια, δείχνει ότι η απάντηση δεν είναι προφανής.

Σχετικά πρόσφατα ο Austin (2007) υποστήριξε ότι η Αφρική δεν πρέπει να βρίσκεται σε άμεση σύγκριση με το δυτικό μοντέλο. Στόχος του ήταν η αποστασιοποίηση από τον ευρωκεντρισμό που χαρακτηρίζει τις περισσότερες οικονομικές αναλύσεις. Αυτό που πρότεινε ήταν η διεύρυνση των ορισμών της «πόλης», της «αγοράς» και της «ιδιωτικής περιουσίας» ώστε να συμπεριληφθούν και έννοιες που δεν συναντώνται στον δυτικό κόσμο.

Συγγραφείς όπως οι O'Brien (2010), Maddison (2001) και Broadberry and Gurta (2006) έχουν αναδείξει ότι η διαφορά ανάμεσα στην Ευρώπη και στην Ασία με όρους ανάπτυξης είναι μεγάλη και μακράιωνη. Έτσι, παρότι η Ρωσία στα τέλη του 19^{ου} αιώνα υπέφερε ακόμη από λιμούς, παρότι η δημοκρατία ήταν ανύπαρκτη, παρότι η διαφθορά ήταν διαδεδομένη, η επιστήμη υπό διωγμό και το βιοτικό επίπεδο κατώτερο των δυτικών κοινωνιών, αυτοί οι περιορισμοί δεν προκάλεσαν την κατάρρευση του συστήματος.

Ένα ευρέως γνωστό επιχείρημα που σχετίζεται με την εξάπλωση του καπιταλισμού στη Δύση είναι ότι αυτός ευθύνεται για την δουλοπαροικία της Ρωσίας. Σύμφωνα με αυτό, η αύξηση της ζήτησης για σιτάρι ώθησε τους Ρώσους να παράγουν μεγαλύτερες ποσότητες για εξαγωγή. Έγινε έτσι μια άτυπη κατανομή της παραγωγικής διαδικασίας, όπου η Αγγλία πρωτοπορούσε στη μεταποίηση αξιοποιώντας τη μισθωτή εργασία, ενώ η Ρωσία παρήγαγε σιτηρά καταφεύγοντας στη δουλοπαροικία. Ωστόσο η πραγματικότητα είναι διαφορετική. Η δουλοπαροικία στη Ρωσία προηγήθηκε της βιομηχανικής εποχής στη δύση και είναι το αποτέλεσμα εσωτερικών διεργασιών μεταξύ των κρατικών αξιωματούχων και των διάφορων κατόχων γης (Hellie, 1971). Αυτό που καθόρισε τα όρια και τους κανόνες, ήταν η διαφορά μεταξύ παλιάς και νέας αριστοκρατίας, τόσο μεταξύ τους όσο και με άλλους (έμποροι, εκκλησιαστικός κλήρος, εργάτες κλπ) (Kaiser, D. 1980). Οι συγκεκριμένες διεργασίες έλαβαν χώρα κατά τον 16^ο και 17^ο αιώνα με

την επέκταση της Μοσχοβίτικης κρατικής εξουσίας τόσο προς τα ανατολικά (στέππα) όσο και προς τα δυτικά (Πολωνία, Λιθουανία).

Η παραδοσιακή ανάλυση της δουλοπαροικίας υποστηρίζει ότι η απότομη ανάπτυξη της εργατικής τάξης είναι συνέπεια της πτώση των πωλήσεων στα εμπορεύματα με αποτέλεσμα τα κτήματα να υπολείπονται σε απολαβές και να ασκείται πίεση στην αγροτική τάξη. Το παράδειγμα της Ρωσίας δεν επιβεβαιώνει τον ισχυρισμό. Οι περισσότερες μελέτες βασίζονται στις μεγάλες ιδιοκτησίες παραβλέποντας το ότι αυτές είχαν τις μεγαλύτερες αποδόσεις και έτειναν να υιοθετήσουν πρώτες τις νέες τεχνολογίες. Παρολαυτά, το ερώτημα παρέμενε αναπάντητο. Τα συνολικά στοιχεία ήταν αρκετά καλά για τη ρωσική οικονομία σε σύγκριση με τις περισσότερες δυτικές οικονομίες (Leonard, 2011) παρότι είναι γνωστή η τάση των στατιστικών να υποτιμούν τα προϊόντα τις αποδόσεις και τα κέρδη.

Για το δυτικό τρόπο σκέψης το βρετανικό μοντέλο ήταν ο μόνος δρόμος προς την εκβιομηχάνιση. Πολύ πιο πρόσφατα αυτή η άποψη αναθεωρήθηκε και αντ' αυτού προβλήθηκε η άποψη ότι, ο κανόνας ήταν, τα βήματα της ηπειρωτικής Ευρώπης της Ασίας και της Νότιας Αμερικής να γίνονται από μικρές μονάδες (Jeannin, 1980). Στη Ρωσία του 18^{ου} αιώνα τα γεωργικά προϊόντα ακρίβαιναν συνεχώς, γεγονός που τα καθιστούσε κερδοφόρα απασχόληση (Mironov, 1999). Ήδη από τη δεκαετία του 1760 η αυξανόμενη τιμή των σιτηρών οδήγησε στην άνθιση της εγχώριας αγοράς. Αυτό η εξέλιξη πρέπει να αποδοθεί όχι μόνο στους ευγενείς κτηματίες αλλά και στους απλούς αγρότες που απασχολούνταν όλο και περισσότερο με την πώληση σιτηρών και λοιπών αγροτικών προϊόντων. Μέχρι τα μέσα του 19^{ου} αιώνα, πολλοί «δουλοπάροικοι» δραστηριοποιήθηκαν σε επιχειρήσεις ή ακόμα και στη βιομηχανία είτε για λογαριασμό κάποιου γαιοκτήμονα είτε και ανεξάρτητα και συχνά έφταναν στο σημείο να απασχολούν άλλους εργάτες που συνήθως προερχόταν από το ίδιο χωριό ή από την ίδια γειτονιά. (Rudolph, 1985).

Έτσι η ύφεση περιορίστηκε στα κρατικά αγροκτήματα και σε ορισμένες ιδιωτικές περιουσίες ενώ υπήρξε, έστω μικρού μεγέθους, ανάπτυξη στην ενδοχώρα. Παρουσιάστηκε επίσης η τάση για περιφερειακή εξειδίκευση, με τις βιομηχανικές περιοχές να εξειδικεύονται και τις αγροτικές να παραμένουν κατ'

αποκλειστικότητα αγροτικές χωρές να αναπτύσσουν άλλου είδους δραστηριότητα (Moon, D. 1999).

Συνοπτικά, η δυναμική της ρωσικής οικονομίας δεν εξηγείται με τη δουλοπαροικία ως απάντηση στο ευρωπαϊκό μοντέλο αλλά αντιθέτως από τη χαλάρωση των περιορισμών που επιβάλλονταν στους αγρότες και με την σταδιακή ένταξή τους στην αγορά. Αυτό το γεγονός υπερβαίνει τους γνωστούς νόμους που χαρακτηρίζουν τη δουλοπαροικία. Μέσα από το παράδειγμα της Ρωσίας αυτό που εκλαμβάνεται ως δουλοπαροικία, δεν ήταν τόσο μια μορφή δουλείας αλλά, ως επί τω πλείστων, ένα σύνολο περιορισμών αναφορικά με την εργασία, που υπαγορεύτηκαν κυρίως από της έλλειψη εργατικού δυναμικού. Αυτοί οι περιορισμοί ενσωματώθηκαν σε ένα σύνολο κανόνων και διαδικασιών και παρείχαν ευελιξία ώστε να προσαρμόζονται τόσο στις μεταβολές της αγοράς όσο και της κοινωνίας. Η αγορά εργασία δεν έρχονταν σε αντιπαράθεση με την αγορά των αγαθών αλλά αντιθέτως η μία βοηθούσε την άλλη. Η σύγκριση που βασίζεται σε ιδανικούς τύπου ή σε ιστορικά μοντέλα οικονομικής ανάπτυξης δεν επαρκεί για να εξηγήσει την ιστορική δυναμική που έχει η περίπτωση της Ρωσίας. Η διαφοροποίησή της από αυτή της δύσης την αντίστοιχη χρονική περίοδο, δεν σημαίνει ότι είναι ασύμβατή αλλά δείχνει ότι ακολούθησε ένα διαφορετικό μονοπάτι.

Την περίοδο της κομμουνιστικής διακυβέρνηση η οικονομία πέρασε σε μια νέα αποχή. Τα μέσα παραγωγής αποτελούσαν πλέον κρατική περιουσία. Η παραγωγή διοχετεύονταν στην κατανάλωση και όχι στην πώληση με σκοπό το κέρδος, η απασχόληση των εργαζομένων ήταν κατοχυρωμένη και η πολιτεία είχε το μονοπώλιο του εξωτερικού εμπορίου. Όλη η διαδικασία της παραγωγής γίνονταν κάτω από κεντρικό σχεδιασμό και όλη η οικονομική δραστηριότητα υποτάχθηκε στους ανωτέρω κανόνες. Σύμφωνα με τις επιταγές του Στάλιν, «τα σχέδια δεν ήταν προβλέψεις αλλά οδηγίες» (Kowalik, 1987, σ.390). Η κεντρική επιτροπή σχεδιασμού [Gosplan (State Planning Commission)] ήταν υπεύθυνη για το σχεδιασμό και την τιμολόγηση και έθετε στόχους παραγωγής. Όπως έχουν αναφέρει οι Kalecki (1966) και Nell (1997), η κατανάλωση των εργαζομένων αντιμετωπιζόταν ως μια μεταβλητή προσαρμογής μεταξύ της προσφοράς και της

αναγκαστικής αποταμίευσης. Η ελαχιστοποίηση του κόστους και η αύξηση της αποδοτικότητας δεν ήταν στις προτεραιότητες του κράτους.

Στη Σοβιετική Ένωση, ως οικονομία που ήθελε να κυριαρχήσει στην προσπάθεια για ταχεία εκβιομηχάνιση (Grossman, 1987) η μεγαλύτερη έμφαση δόθηκε στην παραγωγή βιομηχανικών αγαθών παρά στη παραγωγή καταναλωτικών αγαθών. Αυτός ο προσανατολισμός ήταν ξεκάθαρος, ήδη, από το πρώτο πενταετές σχέδιο (1928 - 1933). Επειδή η χώρα βρισκόταν σε συνεχή διαμάχη με τις γειτονικές της, η βιομηχανία ήταν σε μεγάλο βαθμό στρατιωτικοποιημένη. Βρισκόταν κάτω από τον έλεγχο της στρατιωτικο-βιομηχανικής επιτροπής VPK και πολλές από τις τεχνολογικές καινοτομίες προωθούνταν πρώτα για στρατιωτική χρήση. Ακόμη, πολλές βιομηχανίες είχαν σχεδιαστεί ώστε να μπορούν εύκολα να μεταπέσουν στην παραγωγή στρατιωτικού εξοπλισμού.

Από το 1975 ως το 1984, η σοβιετική οικονομία σημείωσε περίοδο επιβράδυνσης, με τη μέση αύξηση του κατά κεφαλή ΑΕΠ να είναι μικρότερη του 1%, οδηγώντας σε οικονομική στασιμότητα. Παρουσιάστηκε έλλειψη σε εργατικό δυναμικό που οφείλονταν στην εξάντληση της δεξαμενής του υποαπασχολούμενου αγροτικού εργατικού δυναμικού. Η λύση στην οποία κατέφυγε ήταν η αύξηση των επενδύσεων στον αγροτικό τομέα, κάτι που δεν είχε κάνει για πολλά χρόνια. Τα αποτελέσματα όμως δεν ήταν τα αναμενόμενα (Bellinger & Dronin, 2005, σελ. 193-206).

Η αποτυχία του Σοβιετικού προγράμματος επιβεβαιώνεται από το γεγονός ότι η παραγωγή σιτηρών παρέμεινε σχεδόν αμετάβλητη από την δεκαετία του 1960 έως την κατάρρευση του κομμουνιστικού συστήματος (Gaidar, 2007), ενώ για την ίδια χρονική περίοδο. Οι απόδοση των δυτικών χωρών ήταν ανώτερη (Cook, 1992, σ.199).

Ένα άλλο πρόβλημα του σοβιετικού συστήματος ήταν ο μικρός βαθμός ενσωμάτωσης της τεχνολογίας στην βιομηχανική παραγωγή. Παρά το ότι η επιστημονική έρευνα βρισκόταν σε υψηλό επίπεδο, τα επιτεύγματά της ενσωματώνονταν στην διαδικασία της παραγωγής μόνο εν μέρη. Εξαίρεση αποτελούσε η παραγωγή στρατιωτικών προϊόντων. Απουσίαζε δηλαδή, η διάχυση

μεταξύ των διαδικασιών παραγωγής στρατιωτικών και μη στρατιωτικών προϊόντων που παρατηρεί κάποιος στο δυτικό κόσμο (Medeiros, 2004). Η επιστημονική έρευνα γίνονταν σε ινστιτούτα (και όχι σε πανεπιστήμια) και αν κρίνονταν ότι είχε στρατιωτικό ενδιαφέρον τότε εφαρμοζόταν στην στρατιωτική βιομηχανία. Έτσι εξηγείται η υστέρηση της σοβιετικής τεχνολογίας σε μη στρατιωτικούς τομείς.

Μεγάλο οικονομικό βάρος επέβαλε και η προσπάθεια εκβιομηχάνισης της Σιβηρίας. Η ηγεσία της χώρας επιδιώκοντας τη διασπορά των βιομηχανικών συγκροτημάτων σε περίοδο πολέμου εγκαινίασε εκεί μεγάλα βιομηχανικά έργα. Όμως η ακραίες κλιματικές συνθήκες περιόριζαν την παραγωγικότητα με συνέπεια την απώλεια παγίου κεφαλαίου και παραγωγικότητας της εργασίας, ενώ και το κόστος παραγωγής ήταν πολύ μεγαλύτερο απ' ό τι αν γινόταν σε πιο εύκρατα κλίματα. Σε αυτό πρέπει να προστεθεί και το κόστος που απαιτούσαν οι τεράστιες επενδύσεις σε υποδομές μεταφορών.

Για να επιλύσει το πρόβλημα της καθυστερημένης τεχνολογικής προόδου αναγκάστηκε να εισάγει τεχνολογία στους τομείς των ηλεκτρονικών και των εκλεκτών χημικών προϊόντων (Hanson, 1981, σ. 135). Αυτές στόχευαν στη δημιουργία νέων βιομηχανιών, στην ανανέωση των παλαιότερων με σκοπό την αύξηση της παραγωγής και στη μείωση του τεχνολογικού χάσματος.

Η πετρελαϊκή κρίση του 1970 ώθησε το εξαγωγικό εμπόριο της Σοβιετικής Ένωσης. Η μεταστροφή της χώρας στο φυσικό αέριο, σήμαινε ότι υπήρχε άφθονο πετρέλαιο για εξαγωγή (Sagers & Tretyakova, 1986), ενώ η κατασκευή αγωγού φυσικού αερίου τις επέτρεψε να εξάγει αέριο στις χώρες της δυτικής Ευρώπης. Η αύξηση του μεριδίου των πρώτων υλών στο σοβιετικό εμπορικό ισοζύγιο αποτέλεσε παράγοντα ευπάθειας καθώς εξαρτιόνταν όλο και περισσότερο από τις διεθνής τιμές. Όταν μετά το 1979 οι διεθνής τιμή του πετρελαίου άρχισε να μειώνεται, μειώθηκε και η αξία των εξαγωγών της Ρωσίας. Συνεπώς, ανάλογη μείωση έπρεπε να γίνει και στις εισαγωγές της ΕΣΣΔ από τις δυτικές χώρες. Η κατάσταση επιδεινώθηκε από την απόφαση πολλών δυτικών χωρών να της κάνουν εμπάργκο αγαθών ως αντίποινα για την επέμβαση στο Αφγανιστάν.

Η άνοδος στην εξουσία του Μιχαήλ Γκορμπατσόφ το 1985 αποτέλεσε την αρχή αυτού που ονομάστηκε Περεστρόικα (αναδόμηση). Εφάρμοσε

μεταρρυθμίσεις που στόχευαν να οδηγήσουν σε ανάπτυξη τη σοβιετική οικονομία και στην άνοδο του βιοτικού επιπέδου. Οι Σοβιετικοί μεταρρυθμιστές θεώρησαν ότι αυτοί οι δύο αλληλένδετοι στόχοι θα μπορούσαν να επιτευχθούν μέσω της επίλυσης του προβλήματος της «χαλάρωσης της πειθαρχίας» και μιας αλλαγής στα μέσα συντονισμού του οικονομικού συστήματος. Θεώρησαν ότι πρέπει να αμβλυνθεί ο άκαμπτος κεντρικός οικονομικός σχεδιασμός, με έναν ορισμένο βαθμό αποκέντρωσης και άμεση συμμετοχή των εργαζομένων στη διαχείριση των επιχειρήσεων. Όμως, η πιο ριζική αλλαγή στον τρόπο λειτουργίας της σοβιετικής οικονομίας που προοριζόταν από την Περεστρόικα ήταν η δημιουργία ενός ιδιωτικού τομέα και η εισαγωγή μηχανισμών αγοράς. Έτσι, ο Nuti (1990) έγραψε για την Περεστρόικα ότι *«Τα τελευταία πέντε χρόνια η Σοβιετική Ένωση εισήγαγε πολλά μέτρα οικονομικής πολιτικής και ριζικής μεταρρύθμισης με σκοπό να μειώσει το πεδίο του κεντρικού σχεδιασμού και να ενεργοποιήσει τους μηχανισμούς της αγοράς, προκειμένου να κινητοποιηθούν οι πόροι, να αυξηθεί η παραγωγικότητά τους άμεσα και μέσω της μεγαλύτερης ολοκλήρωσης της σοβιετικής οικονομίας στο παγκόσμιο εμπόριο, ώστε να επανέλθει και να επιταχυνθεί η οικονομική ανάπτυξη»*

Η αυτονόμηση όμως των κρατικών επιχειρήσεων αποδιοργάνωσε τον υπάρχων συντονισμό της οικονομίας και επέφερε σημεία συμφόρησης επιδεινώνοντας τις ελλείψεις (Di Leo, 1991). Τα εργατικά συμβούλια διοχέτευαν τα έσοδα στους εργαζομένους σε βάρος των επενδύσεων. Με την Γκλάσνοστ (διαφάνεια) η απεργίες επιτρέπονταν. Το σύστημα της Σοβιετικής Ένωσης συμπεριφέρονταν όλο και περισσότερο σαν να ήταν καπιταλιστική οικονομία.

Η απουσία κρατικής παρέμβασης στον καθορισμό των τιμών αποδιοργάνωσε τελείως και το σύστημα τιμολόγησης. Οι επιχειρήσεις, που ήταν πλέον κερδοσκοπικές, μετατόπισαν την παραγωγή τους, από βασικά αγαθά, σε άλλα που ήταν πιο κερδοφόρα. Αυτό προξένησε ελλείψεις σε βασικά αγαθά και ήταν το έναυσμα για τη δημιουργία «μαύρης αγοράς» για όσους είχαν την δυνατότητα να πληρώσουν.

Παράλληλα, η διεθνής τιμή του πετρελαίου μειώθηκε το 1986 επιδεινώνοντας το ισοζύγιο πληρωμών της Σοβιετικής Ένωσης, ενώ και οι παραγωγή πετρελαίου μειώθηκε εξ αιτίας της ανάγκης να γίνεται εκμετάλλευση μόνο των πιο παραγωγικών κοιτασμάτων (Gaidar, 2007, σ. 166). Αυτή η

επιδείνωση του ισοζυγίου πληρωμών εντάθηκε ακόμη περισσότερο από τις αυξανόμενες ανάγκες σε γεωργικά και καταναλωτικά αγαθά.

Όταν η Σοβιετική Ένωση κατέρρευσε το 1991, βρισκόταν σε τραγική οικονομική κατάσταση, αδυνατώντας να ικανοποιήσει τις ανάγκες της σε καταναλωτικά αγαθά, ευρισκόμενη σε ύφεση με τον πληθωρισμό να είναι εκτός ελέγχου. Το σύστημα τιμών ήταν αποδιοργανωμένο και η έλευση του καπιταλισμού είχε επιτρέψει σε μικρή μερίδα προνομιούχων της συσσώρευση τεράστιου πλούτου. Η Περεστρόικα είχε καταστρέψει το σοβιετικό σύστημα γιατί δεν κατάφερε να έχει ένα συνεκτικό πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων, αλλά ήταν αποσπασματική και αντιδραστική.

ΕΝΟΤΗΤΑ 3: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

3.1 Οικονομία της Αγοράς – Market Economy

Προκειμένου να αξιολογηθεί η πρόοδος της Ρωσικής οικονομίας στη μετάβασή της προς την οικονομία της αγοράς, πρέπει να αποσαφηνισθεί τι είναι «οικονομία της αγοράς» και με ποιο κριτήριο αξιολογείται αυτή η μετάβαση.

Για το πρώτο ζήτημα, η βιβλιογραφία και η σχετική αρθρογραφία είναι πλούσια από ορισμούς που έχουν μικρές ουσιώδεις διαφορές μεταξύ τους. Ο Altvater (1993, σ.57) την ορίζει ως την οικονομία στην οποία τα δεδομένα της προσφοράς και της ζήτησης δίνουν το έναυσμα για την αξιοποίηση των πόρων «*Economy in which fundamentals of supply and demand provide signals regarding resource utilization*». Με αυτόν τον ορισμό συμφωνούν και οι Gregory and Stuart (2004, σ.538).

Σύμφωνα με τον Webber (2022), η οικονομία της αγοράς είναι το οικονομικό σύστημα στο οποίο τα άτομα (και όχι η πολιτεία) κατέχουν την πλειοψηφία των πόρων «*A market economy is an economic system in which individuals, rather than the state, own most of the resources*». Κατά τον ίδιο, σε αυτό το οικονομικό σύστημα, τα άτομα είναι αυτά που ελέγχουν την τιμή και το μέτρο της αξιοποίησης των πόρων, μέσω ανεπηρέαστων αποφάσεων που λαμβάνονται εντός της αγοράς.

Κατά παρόμοιο τρόπο ο Dheeraj περιγράφει την οικονομία της αγοράς ως ένα οικονομικό σύστημα, όπου οι επιχειρήσεις και οι καταναλωτές καθοδηγούν την οικονομία, με ελάχιστη παρέμβαση (*a form of economic system where businesses and consumers drive the economy with minimal government intervention*).

Οι ανωτέρω ορισμοί παρότι έχουν μεταξύ τους διαφορές στην διατύπωση είναι αρκετοί προκειμένου να γίνει κατανοητή η έννοια της οικονομία της αγοράς. Παρά όμως τον επαρκή εννοιολογικό προσδιορισμό, δεν υπάρχει ένας αντικειμενικά ικανοποιητικός τρόπος μέτρησης που να προσδιορίζει με απόλυτο μέγεθος το πόσο κοντά ή μακριά βρίσκεται μια οικονομία σε αυτό που αντιλαμβανόμαστε ως οικονομία της αγοράς. Αντιθέτως, υπάρχουν πολλοί δείκτες, μετρήσιμοι με (κατά το δυνατών) αντικειμενική μέθοδο, που «ποσοτικοποιούν»

συγκεκριμένα χαρακτηριστικά μιας οικονομίας. Αυτοί οι δείκτες είναι που θα μελετηθούν στην παρούσα εργασία, ώστε να εξαχθεί κατά τρόπο ικανοποιητικό η πρόοδος που έχει (ή δεν έχει) κάνει η Ρωσική οικονομία στη μετάβασή της στην οικονομία της αγοράς.

Στις επόμενες παραγράφους θα αναλυθούν κατά τρόπο συνοπτικό οι δείκτες που επελέγησαν προς μελέτη, ώστε να γίνουν κατανοητοί οι επί μέρους παράγοντες που τους επηρεάζουν.

3.2 Δείκτης Ανταγωνιστικότητας [Global Competitiveness Index (GCI)]

Με τον όρο «ανταγωνιστικότητα» ορίζεται *«το σύνολο των θεσμών, των πολιτικών και των παραγόντων που καθορίζουν το επίπεδο της Παραγωγικότητας μιας χώρας»* (World Economic Forum, 2008). Ο Δείκτης Ανταγωνιστικότητας εκπονείται από το Παγκόσμιο Οικονομικό Forum (WEF) και συνεκτιμά μακροοικονομικούς και μικροοικονομικούς παράγοντες που επηρεάζουν την ανταγωνιστικότητα της κάθε οικονομίας. Η βαθμολογία κάθε χώρας αντανακλά την δυνατότητά της να παρέχει ευημερία στους πολίτες της. Το επίπεδο παραγωγικότητας, με τη σειρά του, συμβάλει στο διατήρηση του επιπέδου ευημερίας. Με άλλα λόγια, οι πιο ανταγωνιστικές οικονομίες τείνουν να προσφέρουν περισσότερα στους πολίτες τους.

Το επίπεδο παραγωγικότητας, επίσης προσδιορίζει το επίπεδο ανταποδοτικότητας από τις επενδύσεις σε μια οικονομία. Επειδή το επίπεδο ανταποδοτικότητας στις επενδύσεις είναι ο κινητήριος άξονας των ρυθμών ανάπτυξης μιας οικονομίας, οι πιο ανταγωνιστικές οικονομίες τείνουν να αναπτύσσονται ταχύτερα, τόσο μεσοπρόθεσμα όσο και μακροπρόθεσμα.

Για την εκπόνησή του, αξιολογούνται από το WEF οι επιδόσεις κάθε χώρας σε 12 βασικά πεδία¹ (πυλώνες) ανταγωνιστικότητας. Κάθε ένας από τους πυλώνες αποτελείται από συγκεκριμένες μεταβλητές, με διαφορετικό συντελεστή βαρύτητας, που όλες μαζί σταθμίζουν την βαθμολογία του επί μέρους πυλώνα για

¹ Έως και το 2006 ήταν 9 πυλώνες

την υπό εξέταση χώρα. Οι 12 πυλώνες αναλύονται στις αντίστοιχες εκθέσεις του WEF και επιγραμματικά είναι:

3.2.1 Θεσμοί (Institutions)

Προσδιορίζεται από το πλαίσιο εντός του οποίου τα πρόσωπα οι επιχειρήσεις και το κράτος διαδρούν με σκοπό να παράγεται πλούτος και ευημερία εντός μίας οικονομίας. Παίζει κεντρικό ρόλο στον τρόπο με τον οποίο οι κοινωνίες διανέμουν τα κέρδη, μετριάζει το κόστος των αναπτυξιακών στρατηγικών και πολιτικών και επηρεάζει τις αποφάσεις για επενδύσεις και οργάνωση της παραγωγής. Οι κάτοχοι ακίνητης ή άλλης περιουσίας δεν είναι διατεθειμένοι να επενδύσουν την περιουσίας τους αν δεν διασφαλίζονται τα περιουσιακά τους δικαιώματα. Αντιστοίχως, αν δεν διασφαλίζεται από το κράτος το δικαίωμα μεταβίβασης της περιουσίας, η αγορά είναι απρόθυμη για αναπτυξιακή δυναμική.

Ο συγκεκριμένος πυλώνας, όμως, δεν περιορίζεται μόνο στο νομικό πλαίσιο. Η στάση των κρατών προς τις αγορές, οι ελευθερίες που αφήνουν και η αποτελεσματικότητα της διακυβέρνησης είναι επίσης πολύ σημαντικά. Η υπερβολική γραφειοκρατία, ο μεγάλος αριθμός νόμων και κανονισμών, ή διαφθορά, ή ανεντιμότητα στο χειρισμό των δημοσίων συμβάσεων, ή διαφθορά, ή έλλειψη διαφάνειας και εμπιστοσύνης, ή εξάρτηση του δημόσιου βίου από τη δικαστική εξουσία, κάνουν πιο κοστοβόρα την επιχειρηματικότητα και αποτελούν τροχοπέδη στην οικονομική ανάπτυξη.

Παρόλο που εστιάζει στις κρατικές υπηρεσίες, οι ιδιωτικές επιχειρήσεις αποτελούν σημαντικό στοιχείο στην παραγωγή πλούτου. Μια οικονομία εξυπηρετείται καλύτερα από επιχειρήσεις που λειτουργούν με έντιμο τρόπο και που οι διευθύνοντες διαπνέονται από ηθικούς κανόνες στις συναλλαγές τους με το κράτος και με τις άλλες επιχειρήσεις.

3.2.2 Υποδομές (Infrastructure)

Οι εκτεταμένες και αποδοτικές υποδομές είναι απαραίτητο στοιχείο για την ανταγωνιστικότητα. Είναι κρίσιμο για την αποτελεσματική λειτουργία της οικονομίας καθώς και για τον καθορισμό του τομέας της οικονομικής δραστηριότητας και του είδους των δραστηριοτήτων που μπορούν να αναπτυχθούν σε κάθε οικονομία. Οι καλά οργανωμένες υποδομές μειώνουν τη

δυσμενή επίπτωση της απόστασης μεταξύ των διαφόρων περιοχών και συνδέουν τη χώρα με τις διεθνής αγορές. Επιπρόσθετα, η ποιότητα και η έκταση των υποδομών συμβάλει στον περιορισμό της οικονομικής ανισότητας και της φτώχειας. Ως εκ τούτου, η ανάπτυξη υποδομών μεταφορών και επικοινωνιών αποτελούν προαπαιτούμενο για τις λιγότερο ανεπτυγμένες κοινωνίες για τη διασύνδεσή τους με εκπαιδευτικές και οικονομικές δραστηριότητες.

Το καλά οργανωμένο δίκτυο μεταφορών επιτρέπει τη μεταφορά των αγαθών στις αγορές με τρόπο έγκαιρο και ασφαλή. Κατά αντίστοιχο τρόπο, η αδιάλειπτη λειτουργία παροχής ηλεκτρικής ενέργειας επιτρέπει την ανεμπόδιστη λειτουργία των επιχειρήσεων και των εργοστασίων. Τέλος, το αξιόπιστο και εκτεταμένο δίκτυο τηλεπικοινωνιών επιτρέπει την ταχεία και ελεύθερη ροή της πληροφορίας, γεγονός που οδηγεί στην καλύτερη επίδοση της οικονομίας και διασφαλίζει ότι οι αποφάσεις που λαμβάνονται από τους οικονομικούς παράγοντες έχουν λάβει υπόψη τους όλες τις διαθέσιμες πληροφορίες.

3.2.3 Μακροοικονομική Σταθερότητα (Macroeconomic Stability)

Η σταθερότητα στο μακροοικονομικό περιβάλλον είναι σημαντική για τη συνολική ανταγωνιστικότητα μιας χώρας. Είναι όμως γενικά παραδεκτό, ότι η μακροοικονομική σταθερότητα από μόνη της δεν μπορεί να αυξήσει την παραγωγικότητα μίας χώρας όπως είναι επίσης παραδεκτό ότι η μακροοικονομική αναταραχή βλάπτει την οικονομία. Οι επιχειρήσεις δεν μπορούν να κάνουν καλή διαχείριση όταν ο πληθωρισμός βγαίνει εκτός ελέγχου αλλά και το κράτος δεν μπορεί να παρέχει καλές υπηρεσίες όταν αναγκάζεται να πληρώνει υψηλά επιτόκια για τα χρέη του.

3.2.4 Υγεία και Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση (Health and Primary Education)

Το σύστημα υγείας είναι ζωτικής σημασίας για την ανταγωνιστικότητα και παραγωγικότητα μιας χώρας. Οι εργαζόμενοι με κακή υγεία είναι λιγότερο αποδοτικοί στην εργασία τους και το κόστος για τις επιχειρήσεις μεγαλώνει, καθώς οι εργαζόμενοι, είτε απουσιάζουν, είτε εργάζονται λιγότερο αποτελεσματικά. Η ανάπτυξη των υπηρεσιών υγείας είναι κρίσιμη για την οικονομική ανάπτυξη, συνυπολογίζοντας και την θετική επίδραση του παράγοντα «ηθικού».

Επιπρόσθετα, στο συγκεκριμένο πυλώνα, συνυπολογίζεται η επίδραση του επιπέδου της βασικής εκπαίδευσης που λαμβάνει ο πληθυσμός. Η βασική εκπαίδευση αυξάνει την αποτελεσματικότητα εκάστου εργάτη. Εργάτες με ελλιπή βασική εκπαίδευση μπορούν να εκτελέσουν μόνο βασική χειρωνακτική εργασία και τους είναι δύσκολο να προσαρμοστούν σε πιο πολύπλοκες διαδικασίες παραγωγής. Ως εκ τούτου, η έλλειψη βασικής εκπαίδευσης περιορίζει την επιχειρηματική ανάπτυξη αφού οι επιχειρήσεις δυσκολεύονται να αναβαθμίσουν τη θέση τους με το να παράγουν προϊόντα πιο εξελιγμένα ή περισσότερο ανταγωνιστικά.

3.2.5 Ανώτατη Εκπαίδευση και Κατάρτιση (Higher Education and Training)

Η ανώτατη εκπαίδευση και κατάρτιση είναι ζωτικής σημασίας για της οικονομίες που επιθυμούν να ανέλθουν στην αλυσίδα αξίας (value chain) πέρα από το στάδιο της παραγωγής. Η σημερινή παγκοσμιοποίηση απαιτεί από τις οικονομίες να διαθέτουν επαρκώς εκπαιδευμένο δυναμικό εργαζομένων, οι οποίοι να μπορούν να προσαρμόζονται στο ευμετάβλητο περιβάλλον. Σε αυτόν τον πυλώνα αξιολογείται η ποιότητα της εκπαίδευσης όπως αυτή προσδιορίζεται από τις ανάγκες των επιχειρήσεων. Συνυπολογίζεται και η έκταση και ποιότητα της εκπαίδευσης κατά την εργασία (on the job training) για τη διασφάλιση της ανανέωσης των ικανοτήτων που απαιτούνται από τις αναπτυσσόμενες οικονομίες.

3.2.6 Αποτελεσματικότητα Αγοράς Αγαθών² (Goods Market Efficiency)

Οι χώρες με αποτελεσματική αγορά αγαθών έχουν την κάλλιστη αναλογία προϊόντων και υπηρεσιών, όπως αυτή καθορίζεται από της δεδομένες συνθήκες προσφοράς και ζήτησης και διασφαλίζουν ότι τα αγαθά τους έχουν την βέλτιστη αγοραστική αξία. Ο υγιής ανταγωνισμός της αγοράς, τόσο της εγχώριας όσο και της διεθνούς, έχει μεγάλη σημασία για της αποτελεσματικότητα της αγοράς, άρα και στην παραγωγικότητα των επιχειρήσεων, διασφαλίζοντας ότι τα προϊόντα που παράγουν οι πιο αποδοτικές επιχειρήσεις (σύμφωνα με τις ανάγκες της αγοράς)

² Ο πυλώνας προστέθηκε μετά το 2007.

είναι αυτά που συμβάλουν στην ευμάρεια. Το βέλτιστο περιβάλλον για την επιχειρηματική δραστηριότητα επιτυγχάνεται όταν υπάρχει η ελάχιστη παρέμβαση από την κρατική εξουσία. Τέτοιες παρεμβάσεις μπορεί να είναι είτε η μεγάλη φορολογία είτε η νομοθεσία που κάνει διακρίσεις στην αλλοδαπή ιδιοκτησία ή τις ξένες άμεσες επενδύσεις (foreign direct investment). Εξαρτάται επίσης και από την κουλτούρα των αγοραστών. Σε διαφορετικές χώρες, το αγοραστικό κοινό, λόγω της κουλτούρας που έχει αναπτυχθεί, είναι πιο απαιτητικό. Αυτό θέτει για τις επιχειρήσεις, ως μέγιστο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα, την ανάγκη να είναι περισσότερο προσανατολισμένες στις απαιτήσεις των πελατών (customer oriented).

3.2.7 Αποτελεσματικότητα Αγοράς Εργασίας³ (Labor Market Efficiency)

Η αποτελεσματικότητα και προσαρμοστικότητα της αγοράς εργασίας είναι απαραίτητη ώστε να διασφαλίζεται ότι οι εργαζόμενοι προσανατολίζονται σε πιο αποδοτικούς τομείς της οικονομίας και έχουν τα απαραίτητα εφόδια ώστε να αποδώσουν στην εργασία τους. Οι επιχειρήσεις που οι εργαζόμενοί τους εκτελούν χειρωνακτική εργασία θα μπορούν να έχουν την ευελιξία να μετακυλούν το εργατικό δυναμικό τους σε διαφορετικές παραγωγικές δραστηριότητες με το ελάχιστο κόστος και χωρίς να δημιουργείται κοινωνική αναστάτωση. Οι αποτελεσματικές αγορές εργασίας διασφαλίζουν την άμεση συσχέτιση μεταξύ των κινήτρων των εργαζομένων και των προσπαθειών τους, ενώ αξιοποιούν τα επιμέρους ταλέντα αυτών, το οποίο με τη σειρά του οδηγεί σε αξιοκρατικό περιβάλλον εργασίας χωρίς να γίνονται διακρίσεις.

3.2.8 Ανάπτυξη Χρηματοοικονομικής Αγοράς⁴ (Financial Market Sophistication)

Οι πρόσφατες οικονομικές κρίσεις έχουν αναδείξει τη σπουδαιότητα των χρηματοοικονομικών αγορών για τις εθνικές οικονομίες. Ο αποτελεσματικός χρηματοοικονομικός τομέας είναι απαραίτητος για την αξιοποίηση τόσο των

³ Ο πυλώνας προστέθηκε μετά το 2007.

⁴ Ο πυλώνας προστέθηκε μετά το 2007.

αποταμιεύσεων των πολιτών, όσο και των εισροών από το εξωτερικό, σε παραγωγικούς τομείς. Κατευθύνει τους πόρους σε επιχειρηματικές ή επενδυτικές δραστηριότητες με τις μέγιστες προσδοκώμενες αποδόσεις.

Οι επιχειρηματικές επενδύσεις είναι απαραίτητες για την παραγωγικότητα. Αυτό συνεπάγεται ότι οι οικονομίες έχουν ανάγκη από έξυπνες χρηματοοικονομικές αγορές που κάνουν τα κεφάλαια διαθέσιμα για τις επενδύσεις του ιδιωτικού τομέα. Αυτό επιτυγχάνεται μέσω των δανείων από έναν συνετό τραπεζικό τομέα, ισορροπημένες ασφαλιστικές εγγυήσεις, και άλλα χρηματοοικονομικά προϊόντα. Έτσι διασφαλίζεται ότι οικονομικοί παράγοντες με καλές ιδέες θα έχουν τους πόρους να υλοποιήσουν τις ιδέες τους σε εμπορικά βιώσιμα προϊόντα και υπηρεσίες. Για να επιτευχθεί αυτό, πρέπει ο τραπεζικός τομέας να διέπτετε από διαφάνεια και αξιοπιστία.

3.2.9 Τεχνολογική Εξειδίκευση (Technological Readiness)

Σε αυτόν τον πυλώνα, αξιολογείται η ταχύτητα με την οποία απορροφάτε από κάθε οικονομία ή τεχνολογική πρόοδος προς όφελος της παραγωγικότητας της βιομηχανίας αυτής. Στο σημερινό περιβάλλον παγκοσμιοποίησης, η τεχνολογία έχει γίνει, για την ανάπτυξη των επιχειρήσεων, ένα απαραίτητο στοιχείο με συνεχώς αυξανόμενη σημασία. Ειδικότερα, οι τεχνολογίες που σχετίζονται με την πληροφόρηση και της τηλεπικοινωνίες (information and communication technologies) αξιοποιούνται από όλα τα είδη των οικονομικών δραστηριοτήτων και αναδεικνύονται σε απαραίτητη υποδομή για κάθε εμπορική συναλλαγή. Πέρα από την συγκεκριμένη υποδομή, αξιολογείται και η ευκολία στην πρόσβαση σε αυτές που επιτρέπει το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο.

Άλλο που αξιολογείται στον συγκεκριμένο πυλώνα, είναι κατά πόσο οι επιχειρήσεις έχουν πρόσβαση στη χρήση προηγμένων, τεχνολογικά, προϊόντων χωρίς να δίνεται σημασία σε ποια χώρα έχουν αναπτυχθεί. Δεν παραβλέπεται ο παράγοντας της «καινοτομίας» (αξιολογείται σε άλλο πυλώνα), αλλά η ικανότητα κάθε χώρας στην καινοτομία διαχωρίζεται από την τεχνολογία που είναι διαθέσιμη στις επιχειρήσεις.

3.2.10 Μέγεθος Αγοράς (Market Size)

Οι μεγάλες αγορές επηρεάζουν θετικά την παραγωγικότητα των επιχειρήσεων, επιτρέποντάς τους να αναπτύξουν οικονομίες κλίμακος. Την εποχή της παγκοσμιοποίησης, οι παραδοσιακές αγορές εντός των συνόρων της χώρας, έχουν αντικατασταθεί από τις διεθνείς αγορές. Αυτό έχει καταστήσει τις διεθνείς αγορές, υποκατάστατο των εθνικών αγορών για τις μικρές χώρες. Η εμπειρία έχει δείξει ότι το άνοιγμα των αγορών έχει άμεση συσχέτιση με την ανάπτυξη και παρά τις όποιες αντίθετες απόψεις, είναι γενική παραδοχή ότι (το άνοιγμα των αγορών) έχει θετική επίπτωση στην ανάπτυξη, ειδικά των μικρών αγορών.

Οι εξαγωγές, στον προσδιορισμό του μεγέθους της αγοράς, θεωρούνται υποκατάστατο των εγχώριων απαιτήσεων. Στον συγκεκριμένο πυλώνα, συνυπολογίζεται το μέγεθος της εγχώριας αγοράς μαζί με τις εξαγωγές και πριμοδοτούνται οι οικονομίες που είναι προσανατολισμένες στις εξαγωγές.

3.2.11 Εξειδίκευση Επιχειρηματικού Τομέα (Business Sophistication)

Η εξειδίκευση του επιχειρηματικού τομέα έχει ως συνεπακόλουθο τη μεγαλύτερη αποδοτικότητα στην παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών. Αυτό με τη σειρά του αυξάνει την παραγωγικότητα και ενισχύει την ανταγωνιστικότητα της κάθε χώρας. Η εξειδίκευση του επιχειρηματικού τομέα σχετίζεται με τα επιχειρηματικά δίκτυα κάθε χώρας και με την ποιότητα των δραστηριοτήτων και στρατηγικών κάθε επιχείρησης.

Για την ποιότητα των επιχειρηματικών δικτύων, αξιολογείται η ποσότητα και ποιότητα των εγχώριων προμηθευτών και ο βαθμός διασύνδεσής τους με τις επιχειρήσεις. Όταν είναι διασυνδεδεμένοι προμηθευτές και επιχειρήσεις σε κάποιον τομέα (συνυπολογίζοντας τη γεωγραφική εγγύτητα), αυξάνεται η αποδοτικότητα και οι ευκαιρίες για καινοτομία. Έτσι οδηγούμαστε σε σύγχρονες επιχειρηματικές διεργασίες και εξειδίκευση του επιχειρηματικού τομέα.

3.2.12 Καινοτομία (Innovation)

Ύστατος πυλώνας του Δείκτη Ανταγωνιστικότητας είναι η καινοτομία στον τομέα της τεχνολογίας. Όλοι οι προηγούμενοι πυλώνες συμβάλουν στην ανταγωνιστικότητα αλλά έχουν ένα όριο. Η καινοτομία είναι απαραίτητη για

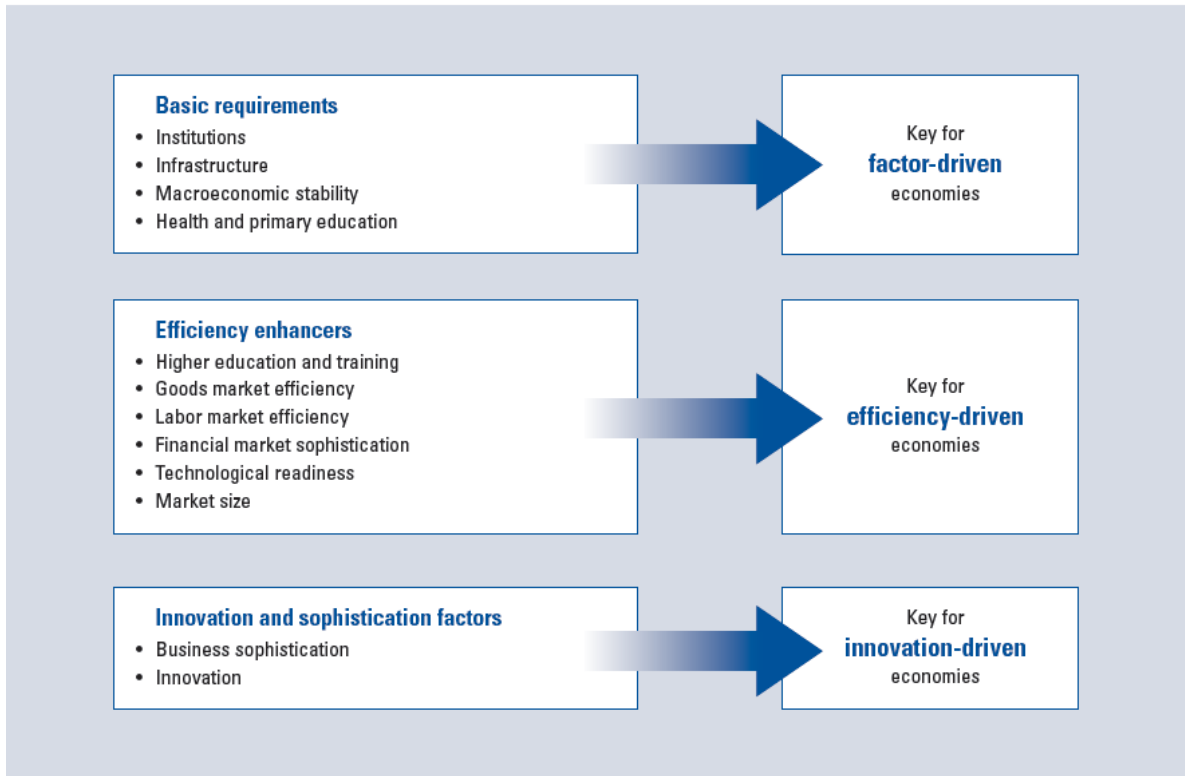
οικονομίες που προσεγγίζουν τα όρια της γνώσης και η πιθανότητα ενσωμάτωσης εξωγενών τεχνολογιών έχει εξανεμιστεί.

Αυτό δεν συνεπάγεται ότι λιγότερο προηγμένες χώρες δεν μπορούν να ωφεληθούν από την καινοτομία. Αντίθετα, για τις περισσότερο ανεπτυγμένες χώρες (που έχουν φτάσει στο στάδιο της καινοτομίας) οι προηγούμενοι πυλώνες δεν επαρκούν. Οι επιχειρήσεις, τότε, αναγκάζονται να αναπτύσσουν προϊόντα αιχμής για να διατηρήσουν το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα. Όλο αυτό απαιτεί την ύπαρξη ενός περιβάλλοντος που να συμβαδίζει με καινοτόμες δραστηριότητες και να υποστηρίζεται τόσο από το κράτος όσο και από τον ιδιωτικό τομέα. Ειδικότερα απαιτούνται επενδύσεις στην έρευνα και ανάπτυξη (R&D) κυρίως από τον ιδιωτικό τομέα, την ύπαρξη επιστημονικών ερευνητικών ιδρυμάτων υψηλού επιπέδου, τη συνεργασία μεταξύ των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων με τη βιομηχανία και την προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας.

3.2.13 Διασύνδεση των 12 Πυλώνων

Αν και ο κάθε πυλώνα εξετάζεται ξεχωριστά, δεν πρέπει να παραβλέπεται ότι δεν είναι ανεξάρτητοι αλλά σχετίζονται μεταξύ τους και αλληλοενισχύονται κατά τρόπο που η ύπαρξη εκάστου πυλώνα απαιτεί την ύπαρξη των υπολοίπων. Παρόλο που ο δείκτης ανταγωνιστικότητας απαιτεί το συμψηφισμό όλων των πυλώνων, μετρήσεις γίνονται για κάθε έναν ξεχωριστά και επιτρέπει πιο λεπτομερή ανάλυση για τους τομείς που επιδέχεται βελτίωση και πρέπει να επικεντρωθεί κάθε χώρα. Στον ακόλουθο πίνακα 3.1 οι πυλώνες ομαδοποιούνται, προκειμένου στην συνέχεια να σταθμιστούν ανάλογα με το στάδιο ανάπτυξης κάθε χώρας.

Πίνακας 3.1 Οι 12 Πυλώνες Ανταγωνιστικότητας

Πηγή: The Global Competitiveness Report, 2008

3.2.14 Στάδια Ανάπτυξης και Συντελεστής Βαρύτητας.

Από τα ανωτέρω είναι ξεκάθαρο ότι διαφορετικοί πυλώνες επιδρούν διαφορετικά σε κάθε χώρα. Σύμφωνα με τον Δείκτη Ανταγωνιστικότητας, στο πρώτο στάδιο οικονομικής ανάπτυξης βρίσκονται χώρες που βασίζονται στους παραγωγικούς συντελεστές (Factor Driven). Σε αυτό το στάδιο μεγάλη αξία έχουν ο φυσικός πλούτος και η ανειδίκευτη εργασία. Οι επιχειρήσεις ασχολούνται με την πώληση των προϊόντων, με τη χαμηλή παραγωγικότητα να συνεπάγεται και χαμηλούς μισθούς. Η ανταγωνιστικότητα επιτυγχάνεται κυρίως μέσα από: 1) το λειτουργικό, δημόσιο και ιδιωτικό, θεσμικό πλαίσιο, 2) τις καλά οργανωμένες υποδομές, 3) το σταθερό μακροοικονομικό πλαίσιο και 4) το υγιές και επαρκώς μορφωμένο εργατικό δυναμικό.

Όσο αυξάνουν οι μισθοί με την αναπτυξιακή πρόοδο, οι χώρες αρχίζουν να βασίζονται στην αποτελεσματικότητα (Efficiency Driven). Σε αυτό το σημείο η

αύξηση της ανταγωνιστικότητας βασίζεται κυρίως: 1) στην ανώτερη μόρφωση και εκπαίδευση, 2) στις αποδοτικές αγορές αγαθών, 3) στην αποτελεσματική αγορά εργασίας, 4) στην ανεπτυγμένη χρηματοοικονομική αγορά, 5) στο μέγεθος της (εγχώριας και ξένης) αγοράς και 6) στα πλεονεκτήματα που προσφέρει η υπάρχουσα τεχνολογία.

Καθώς οι χώρες μπαίνουν στο στάδιο της καινοτομίας (Innovation Driven) καταφέρνουν να διατηρήσουν υψηλούς μισθούς και βιοτικό επίπεδο μόνο όταν οι επιχειρήσεις τους μπορούν να είναι ανταγωνιστικές με νέα προϊόντα. Σε αυτό το στάδιο η ανταγωνιστικότητα βασίζεται κυρίως: 1) στα καινοτόμα προϊόντα και 2) στις προηγμένες μεθόδους παραγωγής.

Το στάδιο στο οποίο βρίσκεται η κάθε χώρα υπολογίζεται στην Δείκτη ανταγωνιστικότητας με το να δίνει διαφορετικό συντελεστή βαρύτητας σε κάθε πυλώνα. Ο συντελεστής βαρύτητας κάθε πυλώνα ανάλογα με το στάδιο εξέλιξης φαίνεται στον πίνακα 3.2 κατωτέρω:

Πίνακας 3.2 Βαρύτητα Πυλώνων Αναλόγως Σταδίου Ανάπτυξης.

Pillar group	Factor-driven stage (%)	Efficiency-driven stage (%)	Innovation-driven stage (%)
Basic requirements	60	40	20
Efficiency enhancers	35	50	50
Innovation and sophistication factors	5	10	30

Πηγή: The Global Competitiveness Report, 2008

Αντίστοιχα, κάθε χώρα κατηγοριοποιείται ανάλογα με το στάδιο ανάπτυξης στο οποίο βρίσκεται. Το στοιχείο που λαμβάνεται υπόψη για τον καθορισμό του σταδίου ανάπτυξης είναι το κατά κεφαλή ΑΕΠ (σε USD) σύμφωνα με την ακόλουθη κατάταξη (Πίνακας 3.3):

Πίνακας 3.3 Στάδιο Ανάπτυξης και Συντελεστής Βαρύτητας Πυλώνα

Stage of Development	GDP per capita (in US\$)
Stage 1: Factor driven	< 2,000
<i>Transition from stage 1 to stage 2</i>	<i>2,000–3,000</i>
Stage 2: Efficiency driven	3,000–9,000
<i>Transition from stage 2 to stage 3</i>	<i>9,000–17,000</i>
Stage 3: Innovation driven	> 17,000

Πηγή: The Global Competitiveness Report, 2008

Για τις χώρες που βρίσκονται σε μεταβατικό στάδιο, εφαρμόζεται προοδευτική μετάβαση των συντελεστών βαρύτητας. Ειδικότερα, για τις χώρες που οι εξαγωγές τους σε πρωτογενή προϊόντα (περιλαμβάνονται ορυκτά και υδρογονάνθρακες με τα υποπροϊόντα τους), υπερβαίνουν το 70% τους συνόλου των εξαγωγών (προϊόντων και υπηρεσιών), αυτές κατατάσσονται στην κατηγορία των Factor Driven, ανεξαρτήτως του κατά κεφαλή ΑΕΠ. Οι βαθμολογίες μπορεί να κυμαίνονται μεταξύ του 1.0 και του 7.0.

3.2.15 Δείκτης Ανταγωνιστικότητας «Νέας Γενιάς» (GCI 4.0)

Από το 2018, επήλθε σημαντική διαφοροποίηση των πυλώνων που συνθέτουν τον GCI (World Economic Forum, 2018). Αυτές αφορούσαν λιγότερο στην ονομασία εκάστου πυλώνα αλλά κυρίως στα επιμέρους συνθετικά στοιχεία αυτών. Το εύρος τιμών, τόσο του δείκτη, όσο και των επί μέρους πυλώνων κυμαίνεται μεταξύ του 0-100, και ο η βαθμολογία κάθε πυλώνα συνεισφέρει ισοβαρώς. Επιπλέον, δεν γίνεται η διάκριση μεταξύ των χωρών αναλόγως με το στάδιο ανάπτυξης που βρίσκονται. Όλα τα ανωτέρω έχουν ως αποτέλεσμα οι βαθμολογίες του GCI 4.0 να μη είναι σε αντιστοιχία με της προγενέστερες και κατά συνέπεια δεν είναι άμεσα συγκρίσιμες. Οι αντίστοιχοι πυλώνες του δείκτη GCI 4.0 είναι:

- I. Θεσμοί (Institutions).
- II. Υποδομές (Infrastructure).
- III. Υιοθέτηση ψηφιακών τεχνολογιών (ICT adoption).
- IV. Μακροοικονομική σταθερότητα (Macroeconomic stability).
- V. Υγεία (Health).
- VI. Δεξιότητες (Skills).
- VII. Αγορά προϊόντων (Product market).
- VIII. Αγορά εργασίας (Labour market).
- IX. Χρηματοοικονομικό σύστημα (Financial system).
- X. Μέγεθος αγοράς (Market size).
- XI. Επιχειρηματικός δυναμισμός (Business dynamism).
- XII. Δυνατότητα καινοτομίας (Innovation capability).

3.3 Δείκτης Αντίληψης της Διαφθοράς - Corruption Perception Index (CPI)

Ο Δείκτης Αντίληψης της Διαφθοράς Δημιουργήθηκε από τον ανεξάρτητο οργανισμό Transparency International και από το 1996 κατατάσσει τις χώρες με βάση τη διαφθορά του δημοσίου τομέα, όπως αυτό γίνεται αντιληπτό από ειδικούς και από ανθρώπους του επιχειρηματικού κόσμου. Ως διαφθορά ορίζεται η «κατάχρηση της εξουσίας που έχει ανατεθεί για ιδιωτικό όφελος» (Transparency International, 2012). Βασίζεται σε 13 ανεξάρτητες πηγές και χρησιμοποιεί κλίμακα από το 0-100⁵.

3.4 Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας - Index of Economic Freedom (IEF)

Ο Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας εξετάζει τον τρόπο με τον οποίο οι κυβερνήσεις εξασκούν έλεγχο στο επιχειρηματικό περιβάλλον και απεικονίζει το οικονομικό και επιχειρηματικό περιβάλλον κάθε χώρας, με τον πλέον ξεκάθαρο

⁵ Πριν το 2012, είχε διαφορετικό τρόπο αξιολόγησης, και κλίμακα από το 0.0-10.0

τρόπο. Επικεντρώνεται στις κάτωθι 4 καθοριστικές πτυχές (The Heritage Foundation, 2022):

- I. Κανόνες Δικαίου (Rule of Law),
- II. Μέγεθος Κυβέρνησης (Government Size),
- III. Κανονιστική Αποτελεσματικότητα (Regulatory Efficiency),
- IV. Εξωστρέφεια Αγορών (Market Openness),

Για να προσδιοριστούν οι συνθήκες που υφίστανται σε κάθε μία από αυτές τις πτυχές, αξιολογούνται 12 παράγοντες οικονομικής ελευθερίας, καθένας των οποίων σταθμίζεται σε κλίμακά 0-100. Αυτοί με τη σειρά τους συντίθενται από επιμέρους υποπαράγοντες και όλοι μαζί συνθέτουν τον IEF, προσμετρώμενοι με ίδια βαρύτητα. Η μεθοδολογία αναλύεται με λεπτομέρειες στις ετήσιες εκθέσεις, του ιδρύματος. Επιγραμματικά:

3.4.1 Rule of Law

3.4.1.1 Δικαιώματα Ιδιοκτησίας (Property Rights)

Αξιολογείται το κατά πόσο το νομικό σύστημα της χώρας δίνει το δικαίωμα σε πρόσωπα και επιχειρήσεις να κατέχουν και να αξιοποιούν την ιδιωτική περιουσία καθώς και το κατά πόσο αυτά τα δικαιώματα διασφαλίζονται και προστατεύονται από το νομικό σύστημα. Για την αξιολόγηση λαμβάνονται υπόψη στοιχεία από κατά τόπου ελέγχους και από ανεξάρτητες αξιολογήσεις που προσμετρώνται στοιχεία του βαθμού στον οποίο οι νόμοι προστατεύουν τα ιδιοκτησιακά δικαιώματα, καθώς και του βαθμού στον οποίο οι ίδιοι οι νόμοι εφαρμόζονται. Εξετάζεται, επίσης και βαθμολογείται οι έκταση που εφαρμόζεται από το κράτος το δικαίωμα της απαλλοτρίωσης. Οι επιμέρους υποπαράγοντες είναι:

- I. ο κίνδυνος για απαλλοτρίωση (risk of expropriation),

II. η προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας (respect for intellectual property rights) και

III. η ποιότητα της νομικής προστασίας της ιδιοκτησίας έναντι αθέτησης συμφωνιών (quality of contract enforcement, property rights, and law enforcement).

3.4.1.2 Δικαστική Αποτελεσματικότητα (Judicial Effectiveness)

Η εύρυθμη λειτουργία του θεσμού της δικαιοσύνης είναι απαραίτητη για την προστασία των δικαιωμάτων των πολιτών από έκνομες ενέργειες συμπεριλαμβανομένων των κρατικών ενεργειών και των ενεργειών διαφόρων ισχυρών παραγόντων. Απαιτεί την ύπαρξη αποτελεσματικότητας και την παρουσία ενός δίκαιου νομικού συστήματος ώστε να διασφαλίζεται ότι οι νόμοι γίνονται σεβαστοί και ότι οι παραβάτες υφίστανται τις ανάλογες συνέπειες. Οι επί μέρους υποπαράγοντες που τη συνθέτουν είναι:

- I. η ανεξαρτησία της δικαιοσύνης (judicial independence),
- II. η ποιότητα της δικαστικής λειτουργίας (quality of the judicial process) και
- III. η αντίληψη που υπάρχει για α) την ποιότητα των παροχών στους πολίτες και β) την ανεξαρτησία των δημοσίων υπηρεσιών (perceptions of the quality of public services and the independence of the civil service).

3.4.1.3 Κυβερνητική Ακεραιότητα (Government Integrity)

Η κρατική διαφθορά διαβρώνει την οικονομική ελευθερία φέρνοντας ανασφάλεια και καταπίεση στις οικονομικές δραστηριότητες. Από τις μεγαλύτερες ανησυχίες είναι η συστημική διαφθορά του κρατικού μηχανισμού. Η έλλειψη ακεραιότητας από το κράτος που υπάρχει σε αυτές τις συνθήκες, εξανεμίζει την εμπιστοσύνη του κόσμου και φρενάρει την οικονομία αυξάνοντας το κόστος των οικονομικών δραστηριοτήτων. Οι επιμέρους υποπαράγοντες είναι:

- I. η δημόσια αντίληψη για τη διαφθορά (perceptions of corruption),

- II. ο κίνδυνος της δωροδοκίας (risk of bribery) και
- III. ο έλεγχος της διαφθοράς, συμπεριλαμβανομένου του ελέγχου των κρατικών λειτουργιών από τις οικονομικές «elite» (control of corruption including “capture” of the state by elites and private interests).

3.4.2 Government size

3.4.2.1 Φορολογική επιβάρυνση (Tax Burden)

Σε αυτόν τον τομέα αξιολογείται η επίδραση που έχει η υψηλή φορολόγηση τόσο στο ατομικό εισόδημα όσο και στα έσοδα των επιχειρήσεων, καθώς και το συνολικό επίπεδο της φορολογίας (άμεσης και έμμεσης) ως ποσοστού του ΑΕΠ. Οι επιμέρους υποπαράγοντες είναι:

- I. ο μέγιστος συντελεστής φορολόγησης του ατομικού εισοδήματος (the top marginal tax rate on individual income),
- II. ο μέγιστος συντελεστής φορολόγησης των εταιρικών εσόδων (the top marginal tax rate on corporate income) και
- III. το σύνολο της φορολογίας ως ποσοστό του ΑΕΠ (the total tax burden as a percentage of GDP).

3.4.2.2 Κυβερνητικές Δαπάνες (Government Spending)

Σε αυτόν τον παράγοντα αξιολογείται το οικονομικό φορτίο της διακυβέρνησης και συμπεριλαμβάνει τόσο τα έξοδα της πολιτείας όσο και το οικονομικό βάρος που σχετίζεται με τον ευρύτερο δημόσιο τομέα. Το ιδανικό ύψος των κρατικών εξόδων δεν μπορεί να προσδιοριστεί με αντικειμενικά κριτήρια αλλά εξαρτάται από την κουλτούρα την γεωγραφική μορφολογία και το επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης. Παρολαυτά, τα δημόσια έξοδα κατανατούν αναπόφευκτο φορτίο όσο ο δημόσιος τομέας διογκώνεται και οδηγούν σε κακοδιαχείριση των διαθέσιμων πόρων με δυσμενές αντίκτυπο στην αποδοτικότητα της οικονομίας. Οι υπερβολικές δημόσιες δαπάνες οδηγούν σε εκτροχιασμό του προϋπολογισμού και διόγκωση του δημοσίου χρέους που εμποδίζουν την οικονομία να αναπτυχθεί.

Παρόλο που τα μηδενικά έσοδα προσδιορίζονται ως η βέλτιστη επίδοση, αυτό μπορεί να προσεγγιστεί από χώρες με μικρό επίπεδο ανάπτυξης και

ειδικότερα από αυτές που η κρατική παρουσία είναι ελλιπής. Σε αυτές τις περιπτώσεις, όμως, οι παροχές από την πολιτεία θα είναι περιορισμένες και οι χώρες θα έχουν χαμηλή επίδοση στους άλλους συνθετικούς παράγοντες που μετρούν τη αποτελεσματικότητα της διακυβέρνησης.

Παρόλο που τα έξοδα της κρατικής εξουσίας έχουν σημαντική επίπτωση στην οικονομική ελευθερία, αποτελούν απλώς ένα εκ των πολλών συνθετικών. Η κλιμάκωση της βαθμολόγησης του παράγοντα δεν είναι γραμμική. Δηλαδή, κρατικά έξοδα κοντά στο μηδέν, αξιολογούνται (ελαφρώς) αρνητικά ενώ αντίθετα, υπερβολικά έξοδα έχουν πολύ περισσότερο αρνητική αξιολόγηση η οποία αυξάνει με εκθετικό τρόπο.

3.4.2.3 Δημοσιονομική Υγεία (Fiscal Health)

Η διεύρυνση των ελλειμάτων και η αύξηση των χρεών που οφείλονται στην κακή διαχείριση από το κράτος, έχει ως συνέπεια την διάβρωση της δημοσιονομικής υγείας της χώρας, που με τη σειρά της οδηγεί σε μακροοικονομική αστάθεια και οικονομική αβεβαιότητα. Ας λάβουμε υπόψη ότι το χρέος μιας χώρας είναι το συσσωρευμένο αποτέλεσμα του δημοσιονομικού εκτροχιασμού. Θεωρητικά, ή δημόσιες δαπάνες επί δανεισμό, έχει θετικό πρόσημο στις παραγωγικές επενδύσεις και στη συνολική ανάπτυξη, όμως το συσσωρευμένο χρέος από τούς συνεχείς εκτροχιασμούς του προϋπολογισμού, κυρίως από τις κρατικές δαπάνες, υπονομεύει την αναπτυξιακή προσπάθεια και οδηγεί σε στασιμότητα. Οι δύο υποπαράγοντες που αξιολογούνται είναι:

I. το μέσο έλλειμα των τελευταίων 3 ετών, ως ποσοστό του ΑΕΠ (average deficits as a percentage of GDP) σε ποσοστό 80% και

II το δημόσιο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ (debt as a percentage of GDP) σε ποσοστό 20%.

3.4.3 Regulatory Efficiency

3.4.3.1 Επιχειρηματική ελευθερία (Business Freedom)

Στον υπόψη παράγοντα αξιολογείται η αρμονική λειτουργία των κρατικών δομών και του κανονιστικού πλαισίου με την αποτελεσματική λειτουργία των

επιχειρήσεων. Αξιολογείται ή ευκολία του να ξεκινήσεις να λειτουργήσεις και να διακόψεις τη λειτουργία μιας επιχείρησης. Οι συνθετικοί υποπαράγοντες είναι:

- I. Η προσβασιμότητα σε ηλεκτρική ισχύ (access to electricity),
- II. το ρίσκο του επιχειρηματικού περιβάλλοντος (business environment risk),
- III. Το κανονιστικό πλαίσιο (regulatory quality) και
- IV. η συμμετοχή των γυναικών (women's economic inclusion).

3.4.3.2 Εργασιακή Ελευθερία (Labor Freedom)

Σε αυτόν τον παράγοντα αξιολογούνται με ποσοτικοποιημένα κριτήρια διάφορες πτυχές του νομικού και κανονιστικού πλαισίου της αγοράς εργασίας κάθε χώρας, όπως για παράδειγμα, τα σχετιζόμενα με: τον κατώτατο μισθό, τα συντεχνιακά δικαιώματα, την προστασία από απολύσεις, τα ωράρια εργασίας, καθώς και μετρήσεις που σχετίζονται με τον εργασιακό καταναγκασμό και την εργασιακή παραγωγικότητα ως μέτρο των ευκαιριών απασχόλησης στην αγορά εργασίας. Οι υποπαράγοντες είναι:

- I. οι κατώτατοι μισθοί (minimum wage,),
- II. τα συντεχνιακά δικαιώματα (associational right),
- III. Οι άδειες μετ' αποδοχών (paid annual leave),
- IV. ο χρόνος προειδοποίησης για απολύσεις πλεονάζοντος προσωπικού (notice period for redundancy dismissal).
- V. η αποζημίωση για απολύσεις πλεονάζοντος προσωπικού (severance pay for redundancy dismissal),
- VI. η εργασιακή παραγωγικότητα (labor productivity),
- VII. η συμμετοχικότητα του εργατικού δυναμικού (labor force participation rate),
- VIII. οι περιορισμοί στην υπερωριακή απασχόληση (restrictions on overtime work) και

ΙΧ. οι νομικοί περιορισμοί στις απολύσεις πλεονάζοντος προσωπικού (redundancy dismissal permitted by law).

3.4.3.3 Νομισματική Ελευθερία (Monetary Freedom)

Συνδυάζει τη μέτρηση του πληθωρισμού με τη στάθμιση διαφόρων κρατικών παρεμβάσεων που επηρεάζουν τις τιμές. Η σταθερότητα των τιμών χωρίς παρεμβάσεις στη μικροοικονομία είναι η ιδανική κατάσταση για την ελεύθερη αγορά. Οι επί μέρους υποπαράγοντες είναι:

I, η σταθμισμένη μέση τιμή του πληθωρισμού (weighted average rate of inflation) των τελευταίων 3 ετών και

II. η ποιοτική αξιολόγηση της κρατικής παρέμβασης στον καθορισμό των τιμών (qualitative judgement about the extent of government manipulation of prices through direct controls or subsidies).

Εξ' αυτών, η τιμή του πληθωρισμού αποτελεί τη βάση του δείκτη, ενώ η κρατική χειραγώγηση των τιμών λειτουργεί ως πέναλτι σε μέγεθος έως 20 μονάδες.

3.4.4. Market Openness

3.4.4.1 Ελευθερία Εμπορίου (Trade Freedom)

Αποτελεί μια σύνθετη μέτρηση της έκτασης των δασμολογικών και μη δασμολογικών φραγμών που επηρεάζουν τις εισαγωγές και εξαγωγές προϊόντων και υπηρεσιών. Βασίζεται:

I. στην σταθμισμένη μέση τιμή των δασμών των εμπορευμάτων (trade-weighted average tariff rate) και

II. στην ποιοτική κατάταξη των μη δασμολογικών φραγμών [qualitative evaluation of nontariff barriers (NTBs)].

Επειδή διαφορετικά προϊόντα έχουν διαφορετική δασμολόγηση η μέση τιμή των δασμών συνεκτιμά το μερίδιο επί των εισαγωγών εκάστου προϊόντος. Ως μη δασμολογικοί φραγμοί αξιολογούνται (ποιοτικώς και ποσοτικώς) οι:

I. Ποσοτικοί περιορισμοί: ποσοστώσεις των εισαγωγών, εθελοντικοί περιορισμοί των εξαγωγών, το εμπόριο εισαγωγών – εξαγωγών, το αντεμπόριο (countertrade) κλπ.

II. Θεσμικοί περιορισμοί: δανειοδοτήσεις, απαίτηση για χρήση εγχώριων υποπροϊόντων, υγειονομικοί περιορισμοί, περιορισμοί στην διαφημιστική προώθηση των προϊόντων κλπ.

III. Τελωνιακοί περιορισμοί: απαίτηση για προπληρωμή δασμών, προσδιορισμός της αξίας από τα τελώνια, τελωνειακές διαδικασίες κλπ.

IV. Άμεση κρατική παρέμβαση: επιδοτήσεις και άλλες διευκολύνσεις, κρατική βιομηχανία, κρατικά χρηματοδοτούμενη έρευνα και τεχνολογία, πολιτική επί των προμηθειών και του ανταγωνισμού, κρατικά μονοπώλια κτλ.

3.4.4.2 Ελευθερία Επενδύσεων (Investment Freedom)

Ιδεατά, σε μια χώρα χωρίς περιορισμούς, δεν θα υπήρχε κανένα εμπόδιο στη ροή του επενδυτικού κεφαλαίου. Πρόσωπα και επιχειρήσεις θα είχαν τη δυνατότητα να μεταφέρουν τα επενδυτικά τους κεφάλαια τόσο εντός, όσο και εκτός των συνόρων τη χώρας. Αυτή η χώρα θα βαθμολογούνταν με άριστα (100) στον συγκεκριμένο παράγοντα.

Ωστόσο, οι χώρες παρουσιάζουν μια σειρά από περιορισμούς στις επενδύσεις. Σε κάποιες διαχωρίζονται οι εγχώριες από τις ξένες επενδύσεις. Κάποιες περιορίζουν τις διεθνείς συναλλαγές ενώ άλλες βάζουν περιορισμούς στη μεταφορά συναλλάγματος. Σε κάποιες, μάλιστα είναι απαγορευμένη η επενδυτική δραστηριότητα σε κάποιους τομείς. Σε αυτό τον παράγοντα σταθμίζονται όλοι οι κανονιστικοί περιορισμοί που επηρεάζουν τις επενδύσεις.

3.4.4.3 Χρηματοοικονομική Ελευθερία (Financial Freedom)

Είναι ένα μέτρο της αποδοτικότητας των τραπεζών καθώς επίσης και μέτρο της ανεξαρτησίας και μη παρέμβασης στον χρηματοοικονομικό τομέα από την κρατική εξουσία. Οι κρατικές τράπεζες και τα άλλα κρατικά χρηματοοικονομικά ιδρύματα περιορίζουν την ανταγωνιστικότητα και επιδρούν αρνητικά στη

βαθμολόγηση. Ιδανικά, το χρηματοοικονομικό περιβάλλον πρέπει να χαρακτηρίζεται από ελάχιστη κρατική παρέμβαση, ανεξάρτητη λειτουργία της κεντρικής τράπεζας και οι χρηματοοικονομικοί κανονισμοί να περιορίζονται στο να επιβάλουν την τήρηση των συμφωνιών και να εμποδίζουν τις απάτες, το κεφάλαιο να διέπτετε από τους κανόνες της αγοράς και να μην υπάρχουν κρατικά χρηματοοικονομικά ιδρύματα. Τα εγχώρια και τα εξωχώρια χρηματοοικονομικά ιδρύματα να αντιμετωπίζονται με τον ίδιο τρόπο. Οι υποπαράγοντες που αξιολογούνται είναι:

I. η έκταση του κανονιστικού πλαισίου των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών (the extent of government regulation of financial services),

II. ο βαθμός της κρατικής παρέμβασης στο τραπεζικό σύστημα μέσω άμεσης και πλάγιας ιδιοποίησης (The degree of state intervention in banks and other financial firms through direct and indirect ownership).

III. Οι κυβερνητικές «πιέσεις» στην κατανομή των πιστώσεων (government influence on the allocation of credit),

IV. το μέγεθος της χρηματοοικονομικής και χρηματιστηριακής αγοράς (the extent of financial and capital market development) και

V. το άνοιγμα στον ξένο ανταγωνισμό (openness to foreign competition).

3.5. Δείκτης Ευκολίας Επιχειρηματικού Περιβάλλοντος – Easy of Doing Business Index (EDB)

Η αξιολόγηση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος αποτέλεσε μια προσπάθεια της World Bank, μέσα από περιοδικές ετήσιες αναφορές (Doing Business Reports) να προσφέρει ένα εργαλείο στις επιχειρήσεις για τον προσδιορισμό της ευκολίας με την οποία μπορούν να δραστηριοποιηθούν σε μία χώρα. Από την πρώτη προσπάθεια το 2003⁶ έχουν ενσωματωθεί στη διαδικασία ένα πλήθος βελτιώσεων (World Bank, 2016). Ενώ αρχικά ήταν εστιασμένη στην

⁶ Το 2020 ήταν η τελευταία χρονιά που εφαρμόστηκε η διαδικασία. Η World Bank είναι σε διαδικασία αναζήτησης νέας μεθόδου αξιολόγησης

μέτρηση της αποδοτικότητας και του κόστους της συμμόρφωσης με τους επιχειρηματικούς κανόνες, από το 2014 είχε ξεκινήσει μια προσπάθεια σταθμισμού νέων ποιοτικών δεδομένων. Από τότε εφαρμόζεται η αρχή Distance to Frontier (DTF) σύμφωνα με την οποία η βαθμολογία του κάθε τομέα (πυλώνα) που αξιολογείται, δείχνει πόσο απέχει η κάθε χώρα από το όριο της καλύτερης επίδοσης. Σύμφωνα με τις ανωτέρω ετήσιες αναφορές, οι δέκα τομείς που αξιολογούνται είναι οι ακόλουθοι:

3.5.1 Ξεκίνημα της Επιχείρησης - Starting a Business

Εδώ καταγράφονται όλες οι επίσημα καθορισμένες διαδικασίες που απαιτούνται για το ξεκίνημα της επιχείρησης καθώς και αυτές που αποτελούν κοινή πρακτική για κάποιον, ώστε να ξεκινήσει και να λειτουργήσει κανονικά μια επιχείρηση στον βιομηχανικό ή εμπορικό τομέα. Αποτυπώνονται το κόστος αυτών των διαδικασιών, ο απαιτούμενος χρόνος για την ολοκλήρωσή τους καθώς και οι ελάχιστες απαιτήσεις σε κεφάλαιο (*paid-in minimum capital*). Περιλαμβάνονται όλες οι γραφειοκρατικές διαδικασίες (εγκρίσεις, άδειες, δικαιώματα, πιστοποιήσεις κλπ) που απαιτούνται από τις αρμόδιες υπηρεσίες, τόσο για την ίδια την επιχείρηση όσο και για τους εργαζομένους. Επισημαίνεται ότι αξιολογείται ξεχωριστά αν το ξεκίνημα της επιχείρησης γίνεται από άντρες ή από γυναίκες.

Προκειμένου οι δείκτες βαθμολόγησης των διαφόρων χωρών να είναι μεταξύ τους συγκρίσιμοι, ως μέτρο σύγκρισης επιλέχθηκε μία πρότυπη επιχείρηση, και τέθηκαν συγκεκριμένα κριτήρια που πρέπει να εκπληρώνει, τα οποία σχετίζονται τόσο με την ίδια όσο και με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά που πρέπει να πληρούν οι ιδιοκτήτες. Αναφορικά με την επιχείρηση, επιγραμματικά, τα χαρακτηριστικά σχετίζονται με το μέγεθός της, την έδρα της, το ιδιοκτησιακό καθεστώς και τον ετήσιο κύκλο εργασιών.

Επίσης, για να υπάρχουν μεταξύ των χωρών συγκρίσιμες βαθμολογίες, για τις απαιτούμενες διαδικασίες καθορίστηκε συγκεκριμένο πρότυπο μοντέλο όπου καταγράφονται ο όγκος των γραφειοκρατικών διεκπεραιώσεων που πρέπει να γίνουν και η ευκολία που αυτές γίνονται, π.χ. αν απαιτείται συνδρομή εξειδικευμένου μεσάζοντα ή αν μπορεί να γίνουν δια αντιπροσώπου. Ο

απαιτούμενος χρόνος μετριέται σε μέρες, ενώ το κόστος υπολογίζεται ως ποσοστό του κατά κεφαλή εισοδήματος.

Ως ελάχιστο κεφάλαιο είναι αυτό που καθορίζεται από το νομικό πλαίσιο ότι πρέπει να κατατεθεί σε τράπεζα πριν από την έναρξη της επιχείρησης, υπολογισμένο ως ποσοστό του κατά κεφαλή εισοδήματος.

3.5.2 Πολεοδομικές Άδειες - Dealing with Construction Permits

Αφορά τις επιχειρήσεις του κατασκευαστικού τομέας και καταγράφονται οι διαδικασίες που απαιτούνται. Ως αντικείμενο έχει προσδιοριστεί η κατασκευή μιας αποθήκης και αξιολογείται, μεταξύ των άλλων, το κόστος και ο χρόνος για την ολοκλήρωση των διαδικασιών. Αξιολογείται η ποιότητα των κανονισμών που διέπουν τις κατασκευές, οι μηχανισμοί ποιοτικού ελέγχου και οι απαιτούμενες πιστοποιήσεις. Προκειμένου οι βαθμολογίες των χωρών να είναι μεταξύ τους συγκρίσιμες, έχουν καθοριστεί συγκεκριμένες προδιαγραφές που πρέπει να ικανοποιεί η συγκεκριμένη αποθήκη, ενώ έχουν τεθεί και συγκεκριμένοι περιορισμοί για τη διαδικασία κατασκευής.

3.5.3 Νέα Ηλεκτροδότηση - Getting Electricity

Καταγράφονται όλες οι απαιτούμενες διαδικασίες από μία νέα επιχείρηση για να αποκτήσει πρόσβαση στο δίκτυο ηλεκτρικής ενέργειας για μια τυποποιημένη αποθήκη. Περιλαμβάνονται οι τυπικές διαδικασίες (αιτήσεις, συμβόλαια), όλοι οι έλεγχοι και άδειες από τις υπηρεσίες διανομής ρεύματος ή και από άλλες υπηρεσίες καθώς και για την τελική σύνδεση του κτιρίου με το ηλεκτρικό δίκτυο. Αξιολογείται επίσης η αξιοπιστία της παροχής και η διαφάνεια των πληρωμών.

Και σε αυτό τον πυλώνα, έχουν τεθεί συγκεκριμένες προδιαγραφές της αποθήκης αλλά και της απαιτούμενης παροχής ηλεκτρικής ενέργειας. Ομοίως, ο απαιτούμενος χρόνος μετριέται σε μέρες και το κόστος ως ποσοστό του κατά κεφαλή εισοδήματος, ενώ λαμβάνονται υπόψη χρηματικές εγγυήσεις που τυχόν απαιτούνται. Όσον αφορά την αξιοπιστία του δικτύου, βαθμολογείται η μέσος όρος των διακοπών παροχής ηλεκτρικής ισχύος με μέτρο σύγκρισης την μεγαλύτερη πόλη της χώρας. Αξίζει να επισημανθεί ότι το κόστος της ίδιας της ηλεκτρικής

ισχύος (U.S. cents ανά kilowatt-hour) παρότι μετρίεται και καταγράφεται, δεν λαμβάνεται υπόψη στην αξιολόγηση του πυλώνα.

3.5.4 Καταγραφή Ιδιοκτησίας - Registering Property

Καταγράφονται και αξιολογούνται οι διαδικασίες που χρειάζονται ώστε μία επιχείρηση να αποκτήσει ακίνητη ιδιοκτησία που μεταβιβάζεται από μια άλλη επιχείρηση, με σκοπό να επεκτείνει τις επιχειρηματικές της δραστηριότητες. Συναφώς, αξιολογείται η δυνατότητα δανειοδότησης της επιχείρησης για την εν λόγω αγορά, όπως και ο χρόνος και τα έξοδα που απαιτούνται.

Ακολουθείται ένα συγκεκριμένο πρότυπο αξιολόγησης που σχετίζεται με τις δύο επιχειρήσεις (αγοραστής, πωλητής) και την προς πώληση ιδιοκτησία. Αξιολογείται επίσης η ποιότητα και η αξιοπιστία του συστήματος καταγραφής - απόδοσης σε ιδιώτες της ακίνητης περιουσίας (κτηματολόγιο), του ισχύοντος νομικού πλαισίου επίλυσης κτηματικών διαφορών, και της πρόσβασης από όλους (χωρίς διακρίσεις) στη δυνατότητα απόκτησης ακίνητης ιδιοκτησίας.

3.5.5 Λήψη Πίστωσης - Getting Credit

Αξιολογούνται τα νομικά δικαιώματα τόσο των δανειοδοτών όσο και των δανειοληπτών, μέσω ενός συνόλου δεικτών και την διάθεση πιστωτικών πληροφοριών. Βαθμολογούνται καταρχήν συγκεκριμένες παράμετροι του νομικού πλαισίου που σχετίζονται με τις απαραίτητες εγγυήσεις και το πτωχευτικό δίκαιο. Δευτερεύοντος, αξιολογείται η πρόσβαση σε πληροφορίες πιστωτικού περιεχομένου.

Όσον αφορά το νομικό δίκαιο αξιολογείται, μέσα από τυποποιημένη περιπτωσιολογία, ή νομική προστασία που παρέχεται τόσο στον δανειοδότη, όσο και στον δανειολήπτη. Ομοίως, για την πρόσβαση σε πληροφορίες πιστωτικού περιεχομένου, μέσα από συγκεκριμένες μετρήσεις, βαθμολογείται η ποιότητα των πληροφοριών και ο αριθμός αυτών που είναι καταγεγραμμένοι και διατίθενται πληροφορίες γι' αυτούς.

3.5.6 Προστασία της Μειοψηφίας των Επενδυτών - Protecting Minority Investors

Βαθμολογείται ο βαθμός προστασίας των μειοψηφίας των επενδυτών σε μια επιχείρηση από αυτούς που διευθύνουν την εταιρία. Οι επιμέρους παράγοντες που αξιολογούνται βασίζονται στους κανονισμούς ασφαλείας, στο εταιρικό δίκαιο, στις διαδικασίες που ακολουθεί η πολιτεία καθώς και στους κανονισμούς που διέπουν τη λειτουργία των δικαστηρίων. Επί της ουσίας, αξιολογείται ο βαθμός προστασίας των επενδυτών από αθέμιτη διαχείριση των περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης από τους διευθύνοντες για προσωπικό τους όφελος.

Αναφορικά με την επιχείρηση, γίνονται παραδοχές όσον αφορά το είδος και το μέγεθος της καθώς και του ιδιοκτησιακού καθεστώτος της. Εξετάζονται επίσης οι ελεγκτικοί μηχανισμοί και ο βαθμός ελέγχου που έχουν οι μέτοχοι στους διευθύνοντες.

Σε σχέση με τα δικαιώματα των μετόχων, αυτό που αξιολογείται είναι η συμμετοχή τους στη διοίκηση της επιχείρησης και ειδικότερα: η συμμετοχή τους και ο ρόλος τους σε μεγάλες αποφάσεις, ο τρόπος με τον οποίο οι μέτοχοι προστατεύονται θεσμικά από υπερβολικό έλεγχο της επιχείρησης από τους διευθύνοντες, καθώς και η διαφάνειες που πρέπει να υπάρχει στα μερίσματα και στις λοιπές οικονομικές απολαβές.

3.5.7 Πληρωμή Φόρων - Paying Taxes

Εδώ αναλύονται όλοι οι φόροι και οι λοιπές οικονομικές εισφορές που πρέπει να πληρωθούν από μια επιχείρηση μεσαίου μεγέθους και η τυχών επιπρόσθετη οικονομική επιβάρυνση (πρόστιμο) σε περίπτωση καθυστέρησης καταβολής. Στους φόρους συμπεριλαμβάνονται τόσο οι φόροι επί των κερδών όσο και λοιπές καταβολές που τυχών υπάρχουν, όπως: κοινωνικές εισφορές, φόροι μεταβίβασης ή ακίνητης περιουσία, φορολόγηση μερισμάτων ή οικονομικών συναλλαγών, φόροι οχημάτων ή αποκομιδής απορριμμάτων αλλά και τυχών άλλοι μικρότεροι φόροι ή τέλη.

Συνοπτικά, μετρούνται όλοι οι φόροι και εισφορές που επιβάλλονται από το κράτος (σε οποιοδήποτε επίπεδο: κεντρικό ή τοπικό) και οι οποίοι ισχύουν για την τυποποιημένη επιχείρηση που εξετάζεται. Κατ' αυτόν τον τρόπο γίνεται μια

διασταλτική προσέγγιση στην έννοια «φόρος» ώστε να περιλαμβάνονται όλες οι εισφορές που επιβάλλονται στις επιχειρήσεις και είναι επιπρόσθετες από τις αντίστοιχες που επιβάλλονται σε κρατικές δομές.

Προκειμένου να μπορεί να γίνει σύγκριση, υπολογίζονται το σύνολο των εισφορών που πρέπει να καταβληθούν για έναν αριθμό διαφορετικών επιχειρήσεων. Στην αξιολόγηση, γίνεται η παραδοχή τυποποιημένων γεγονότων που συμβαίνουν εντός του συνήθους κύκλου εργασιών εκάστης επιχείρησης, λαμβάνοντας υπόψη την υφιστάμενη φορολογική νομοθεσία. Αξιολογούνται επίσης, τυχών ιδιαιτερότητες κάθε φορολογικού συστήματος που σχετίζονται πχ: με το χρόνο και της διαδικασίες που απαιτούνται για την καταβολή των φόρων ή για τη διόρθωση της δήλωσης φόρου. Για να υπάρχουν συγκρίσιμα, μεταξύ των διαφόρων οικονομιών, αποτελέσματα, στην πρότυπη επιχείρηση που εξετάζεται, γίνονται παραδοχές που σχετίζονται: με τα χαρακτηριστικά αυτής, με τους καταβαλλόμενους φόρους και εισφορές και με τον απαιτούμενο χρόνο για τη διεκπεραίωση των φορολογικών εκκρεμοτήτων.

3.5.8 Διασυνοριακό Εμπόριο - Trading Across Borders

Αξιολογείται η διαδικασία της εξαγωγής και της εισαγωγής των αγαθών, ενώ καταγράφεται το κόστος και ο χρόνος που απαιτείται. Οι επιμέρους παράγοντες που αξιολογούνται είναι η γραφειοκρατική διεκπεραίωση των απαραίτητων εγγράφων, η διαδικασία διαπεραίωσης των συνόρων και η διαδικασία της μεταφοράς των αγαθών εντός εκάστης χώρας ως κομμάτι της διαδικασίας του διασυνοριακού εμπορίου. Έκαστος παράγοντας βαθμολογείται ξεχωριστά και το άθροισμα αυτών συνθέτει τη βαθμολογία του πυλώνα.

Πρέπει να επισημανθεί ότι ο χρόνος και το κόστος που χρειάζεται για τη μεταφορά των αγαθών εντός της χώρας δεν προσμετράτε στη διαδικασία της βαθμολόγησης. Ο λόγος είναι ότι αυτός επηρεάζεται από παράγοντες όπως η γεωγραφία και η τοπογραφία της περιοχής, η ποιότητα και η χωρητικότητα του οδικού δικτύου, και η εγγύτητα από μεταφορικά κέντρα (λιμάνια, αεροδρόμια, σιδηροδρομικοί σταθμοί), παράγοντες που δεν επηρεάζονται άμεσα από τυχών μεταρρυθμίσεις της οικονομίας. Έτσι, τα αποτελέσματα τις αξιολόγησης είναι μεταξύ τους συγκρίσιμα.

3.5.9 Τήρηση των Συμβάσεων - Enforcing Contracts

Αξιολογείται η ποιότητα των δικαστικών διαδικασιών και προσμετράτε ο χρόνος αλλά και το κόστος που απαιτείται για την δικαστική επίλυση μιας εμπορικής διαφοράς από το τοπικά δικαστήρια σε πρωτοβάθμιο επίπεδο. Με αυτόν τον τρόπο αξιολογούνται οι πρακτικές που έχει υιοθετήσει μια οικονομία και το κατά πόσο προάγεται η ποιότητα και η αποτελεσματικότητα της διαδικασίας της εκδίκασης. Κατά την αξιολόγηση μελετώνται οι ισχύοντες δικαστικοί νομικοί κώδικες και συλλέγονται στοιχεία από δικαστικούς παράγοντες μέσω συγκεκριμένου ερωτηματολογίου.

Για τον καθορισμό της βαθμολογίας, εξετάζεται μια δικαστική διαφορά (βάση τυποποιημένου προτύπου) και με βάση τα ανωτέρω συλλεχθέντα στοιχεία αναπαράγεται σε θεωρητικό επίπεδο η υπόθεση. Αν υπάρχει συναρμοδιότητα διαφόρων δικαστηρίων, τότε εξετάζεται η περίπτωση μόνο για αυτό που θα επέλεγαν η πλειονότητα των διαδίκων.

3.5.10 Κλείσιμο της Επιχείρησης - Resolving Insolvency

Εδώ, μελετάται ο χρόνος, το κόστος και το τελικό αποτέλεσμα από την ολοκλήρωση των διαδικασιών, για εγχώριες επιχειρήσεις που αδυνατούν να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους. Ως μέρος αυτής της διαδικασίας, μελετάται το νομικό πλαίσιο και η ισχύς του, όπως εφαρμόζεται κατά τις διαδικασίες δικαστική εκκαθάρισης της επιχείρησης. Η διαδικασία αξιολόγησης υλοποιείται με της διαδικασία των ερωτηματολογίων σε τοπικούς φορείς, από τις οποίες προκύπτει ένας μέσος όρος.

Μέσω αυτής της διαδικασίας βαθμολογείται ο ρυθμός ανάκαμψης της οικονομίας ο οποίος βασίζεται σε στοιχεία που σχετίζονται με το κόστος που προκύπτει από τη διαδικασία εκκαθάρισης λόγω αφερεγγυότητας αλλά και το χρόνο που διαρκεί η διαδικασία. Γίνονται συγκεκριμένες παραδοχές που σχετίζονται με το μέγεθος και τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της επιχείρησης και καθορίζονται συγκεκριμένες παράμετροι της υπόθεσης (που οδηγεί σε εκκαθάριση της επιχείρησης) αλλά και το τελικό αποτέλεσμα αυτής.

ΕΝΟΤΗΤΑ 4: ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

4.1 Μέθοδος Καταγραφής των Αποτελεσμάτων

Στην παρούσα Ενότητα γίνεται η καταγραφή και παρουσίαση της βαθμολογίας που παίρνει η ρωσική οικονομία σε κάθε έναν από τους επί μέρους δείκτες (όπως αναλύθηκαν στην Ενότητα «3»). Η καταγραφή δεν θα αρκестεί στην καταγραφή του τρέχοντος δείκτη, αλλά θα γίνει καταγραφή και διαγραμματική παρουσίαση της διαχρονικής εξέλιξης αυτών (για τη χρονική περίοδο που αυτοί είναι διαθέσιμοι) έτσι ώστε να αναδειχθεί η ανοδική ή καθοδική τάση.

Προκειμένου να γίνει περισσότερο εμφανής, του πόσο κοντά η μακριά είναι η Ρωσία στο δρόμο της προς την οικονομία της αγοράς, θα γίνει συγκριτική παρουσίαση αυτών των δεικτών σε σχέση με τους αντίστοιχους άλλων χωρών. Σε αυτή την συγκριτική ανάλυση, εν αντιθέση με την συνήθη πρακτική της σύγκρισης με άλλες transition economies, θα γίνει σύγκριση με οικονομίες που παραδοσιακά (είναι ευρέως αποδεκτό ότι) ανήκουν στις οικονομίες της αγοράς. Ο λόγος που επιλέχθηκε αυτό είναι, ώστε να γίνει σύγκριση με οικονομίες που βρίσκονται πολύ ψηλά στην κατάταξη μεταξύ των χωρών και θα πρέπει να αποτελούν το πρότυπο, έτσι ώστε να αναδειχθεί περισσότερο η απόσταση της Ρωσίας από τη οικονομία της αγοράς. Οι πρακτικές που εφαρμόζουν οι άλλες οικονομίες με τις οποίες γίνεται η σύγκριση, θα πρέπει να αποτελούν προϊόν μελέτης για όλες τις transition economies (συμπεριλαμβανομένης και της ρωσικής).

Στην συγκριτική ανάλυση, προτιμήθηκε η σύγκριση των δεικτών σε απόλυτα νούμερα παρά η σύγκριση της παγκόσμιας σειράς κατάταξης σε κάθε δείκτη. Η συγκεκριμένη επιλογή προσφέρει περισσότερο στη ζητούμενη ανάλυση γιατί δείχνει με αδιαμφισβήτητο τρόπο την πρόοδο ή την οπισθοδρόμηση. Τυχών ανάλυση με βάση την κατάταξη των χωρών, είναι δυνατόν να οδηγήσει σε εσφαλμένα συμπεράσματα, αφού μια χώρα που έχει σημειώσει άνοδο σε ένα δείκτη μπορεί να έχει σημειώσει οπισθοδρόμηση στην κατάταξη (αν οι άλλες χώρες έχουν σημειώσει μεγαλύτερη άνοδο).

Οι χώρες που επιλέχθηκαν για τη σύγκριση είναι (κατ' αλφαβητική σειρά) η Γαλλία, η Γερμανία, το Ηνωμένο Βασίλειο, οι ΗΠΑ, η Ιαπωνία, και οι Σουηδία. Οι συγκεκριμένες χώρες, εκτός από το (κοινά αποδεκτό) χαρακτηριστικό της οικονομίας της αγοράς, επιλέχθηκαν μεταξύ των άλλων χωρών, γιατί έχουν το χαρακτηριστικό του να βρίσκονται σε διαφορετικές ηπείρους και να έχουν μεταξύ του διαφορές, τόσο ως προς το μέγεθος (εδαφικό, πληθυσμιακό και οικονομικό) όσο και ως προς την κουλτούρα των λαών.

4.2 Δείκτης Ανταγωνιστικότητας [Global Competitiveness Index (GCI)]

Στον πίνακα 4.1 και το διάγραμμα 4.1 παρουσιάζεται η βαθμολογία των χωρών στο συνολικό δείκτη ανταγωνιστικότητας (με βάση την παλιά μέθοδο).

Πίνακας 4.1 Δείκτης Ανταγωνιστικότητας (παλαιά μέθοδος)

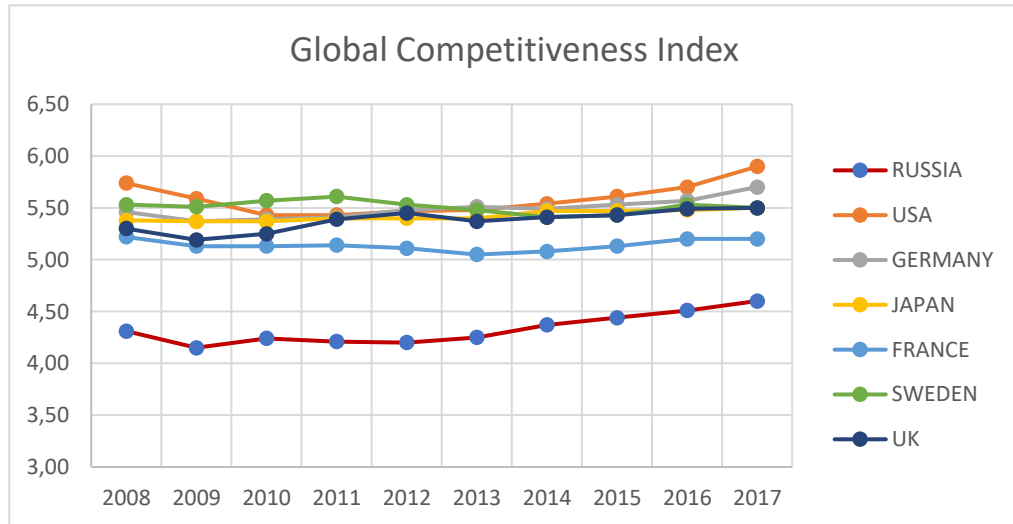
Global Competitiveness Index										
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
RUSSIA	4,31	4,15	4,24	4,21	4,20	4,25	4,37	4,44	4,51	4,60
USA	5,74	5,59	5,43	5,43	5,47	5,48	5,54	5,61	5,70	5,90
GERMANY	5,46	5,37	5,39	5,41	5,48	5,51	5,49	5,53	5,57	5,70
JAPAN	5,38	5,37	5,37	5,40	5,40	5,40	5,47	5,47	5,48	5,50
FRANCE	5,22	5,13	5,13	5,14	5,11	5,05	5,08	5,13	5,20	5,20
SWEDEN	5,53	5,51	5,57	5,61	5,53	5,48	5,41	5,43	5,53	5,50
UK	5,30	5,19	5,25	5,39	5,45	5,37	5,41	5,43	5,49	5,50

Πηγή: The Global Competitiveness Reports, 2008-2017 (επεξεργασία του συγγραφέα)

Αυτό που είναι άμεσα εμφανές είναι ή πολύ μικρή πρόοδος που έχει σημειώσει η ρωσική οικονομία αλλά και η μεγάλη διαφορά που έχει από τις οικονομίες των άλλων χωρών.

Για το ίδιο χρονικό διάστημα, οι άλλες οικονομίες, με εξαίρεση της ΗΠΑ έχουν μείνει σχετικά αμετάβλητες. Οι ΗΠΑ, για την υπό εξέταση χρονική περίοδο, είχαν σημειώσει αρχικά πτώση, αλλά ανέκαμψαν και στο τέλος της περιόδου είναι σε καλύτερη βαθμολογία απ' ότι ξεκίνησαν.

Διάγραμμα 4.1 Δείκτης Ανταγωνιστικότητας (παλαιά μέθοδος)

Πηγή: The Global Competitiveness Reports, 2008-2017 (επεξεργασία του συγγραφέα)

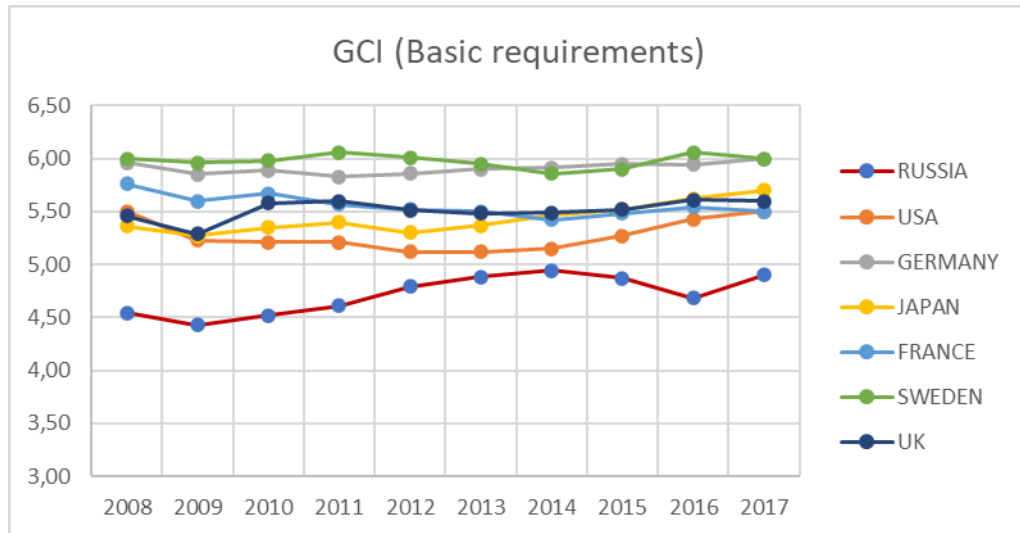
Αναλυτικότερη εικόνα δίνεται από την ανάλυση των επιμέρους κατηγοριών του δείκτη ανταγωνιστικότητας (της παλιάς μεθόδου)

Πίνακας 4.2 Δείκτης Ανταγωνιστικότητας (Basic requirements)

Global Competitiveness Index (Basic requirements)										
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
RUSSIA	4,54	4,43	4,52	4,61	4,79	4,88	4,94	4,87	4,68	4,90
USA	5,50	5,23	5,21	5,21	5,12	5,12	5,15	5,27	5,43	5,50
GERMANY	5,96	5,85	5,89	5,83	5,86	5,90	5,91	5,95	5,94	6,00
JAPAN	5,36	5,27	5,35	5,40	5,30	5,37	5,47	5,52	5,62	5,70
FRANCE	5,76	5,60	5,67	5,57	5,52	5,50	5,42	5,48	5,54	5,50
SWEDEN	6,00	5,96	5,98	6,06	6,01	5,95	5,86	5,90	6,06	6,00
UK	5,46	5,29	5,58	5,60	5,51	5,48	5,49	5,52	5,61	5,60

Πηγή: The Global Competitiveness Reports, 2008-2017 (επεξεργασία του συγγραφέα)

Διάγραμμα 4.2 Δείκτης Ανταγωνιστικότητας (Basic requirements)

Πηγή: The Global Competitiveness Reports, 2008-2017 (επεξεργασία του συγγραφέα)

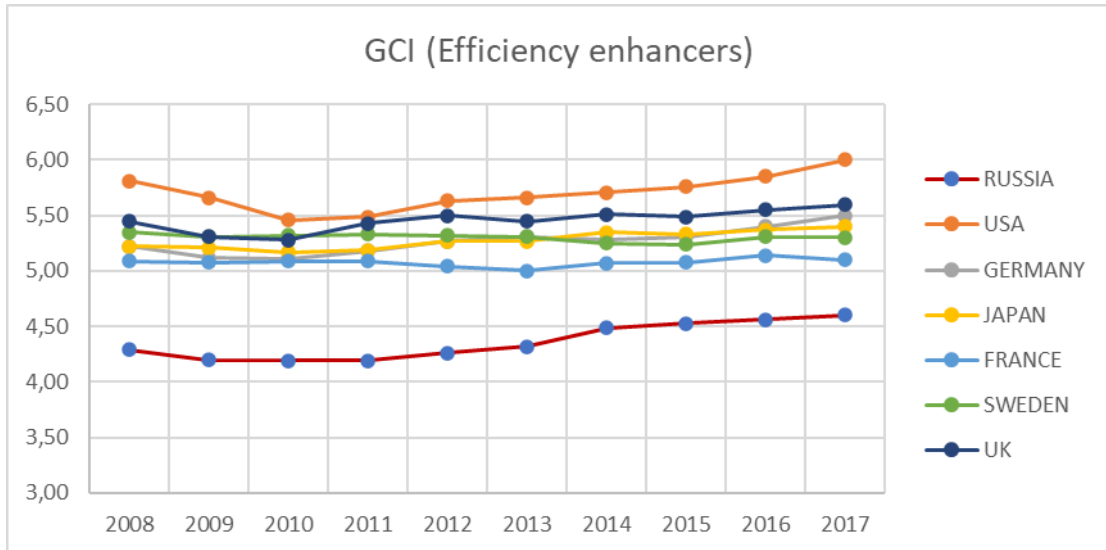
Στην αξιολόγηση των Basic requirements (πίνακας 4.2 και διάγραμμα 4.2) η Ρωσία είχε σημείωση σημαντική πρόοδο μέχρι το 2014. Η οπισθοδρόμηση που παρουσίασε στη συνέχεια δύναται να αποδοθεί στις οικονομικές κυρώσεις που τις επιβλήθηκαν μετά την στρατιωτική επέμβαση στην Κριμαία, ενώ το 2017 είχε επανέλθει στα επίπεδα του 2014. Οι άλλες χώρες παρουσίασαν διακυμάνσεις, παραμένοντας όμως σταθερές στα ίδια περίπου επίπεδα, τα οποία είναι σημαντικά υψηλότερα από της Ρωσίας.

Πίνακας 4.3 Δείκτης Ανταγωνιστικότητας (Efficiency enhancers)

Global Competitiveness Index (Efficiency enhancers)										
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
RUSSIA	4,29	4,20	4,19	4,19	4,26	4,32	4,49	4,53	4,56	4,60
USA	5,81	5,66	5,46	5,49	5,63	5,66	5,71	5,76	5,85	6,00
GERMANY	5,22	5,12	5,11	5,18	5,27	5,31	5,28	5,31	5,40	5,50
JAPAN	5,22	5,21	5,17	5,19	5,27	5,27	5,35	5,33	5,37	5,40
FRANCE	5,09	5,08	5,09	5,09	5,04	5,00	5,07	5,08	5,14	5,10
SWEDEN	5,35	5,31	5,32	5,33	5,32	5,31	5,25	5,24	5,31	5,30
UK	5,45	5,31	5,28	5,43	5,50	5,45	5,51	5,49	5,55	5,60

Πηγή: The Global Competitiveness Reports, 2008-2017 (επεξεργασία του συγγραφέα)

Διάγραμμα 4.3 Δείκτης Ανταγωνιστικότητας (Efficiency enhancers)

Πηγή: The Global Competitiveness Reports, 2008-2017 (επεξεργασία του συγγραφέα)

Στην κατηγορία Efficiency enhancers (πίνακας 4.3 και διάγραμμα 4.3), η Ρωσία έχει σημειώσει μικρή πρόοδο, απέχοντας σημαντικά από τον ανταγωνισμό. Οι άλλες χώρες, με εξαίρεση τις ΗΠΑ έχουν παραμείνει σταθερές. Οι ΗΠΑ, μετά την αρχική κάμψη που σημείωσαν, ανέκαμψαν και σημείωσαν άνοδο, ευρισκόμενες σε υψηλότερο επίπεδο από όλους τους υπόλοιπους.

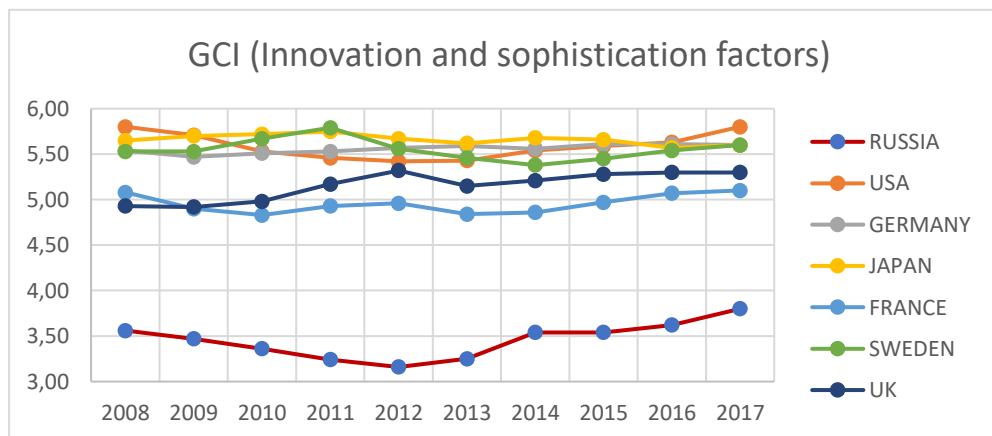
Η αντίστοιχη ανάλυση των Innovation and sophistication factors (πίνακας 4.4 και διάγραμμα 4.4) δείχνει αρχικά οπισθοδρόμηση τη Ρωσίας μέχρι το 2012, γρήγορη ανάκαμψη μέχρι το 2014, και έκτοτε μικρή άνοδο. Φαίνεται παράλληλα η τεράστια απόσταση που χωρίζει την ρωσική οικονομία από τις οικονομίες των άλλων χωρών (οι οποίες παραμένουν σταθερές).

Πίνακας 4.4 Δείκτης Ανταγωνιστικότητας (Innovation and sophistication factors)

Global Competitiveness Index (Innovation and sophistication factors)										
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
RUSSIA	3,56	3,47	3,36	3,24	3,16	3,25	3,54	3,54	3,62	3,80
USA	5,80	5,71	5,53	5,46	5,42	5,43	5,54	5,59	5,63	5,80
GERMANY	5,54	5,47	5,51	5,53	5,57	5,59	5,56	5,61	5,61	5,60
JAPAN	5,65	5,70	5,72	5,75	5,67	5,62	5,68	5,66	5,57	5,60
FRANCE	5,08	4,90	4,83	4,93	4,96	4,84	4,86	4,97	5,07	5,10
SWEDEN	5,53	5,53	5,67	5,79	5,56	5,46	5,38	5,45	5,54	5,60
UK	4,93	4,92	4,98	5,17	5,32	5,15	5,21	5,28	5,30	5,30

Πηγή: The Global Competitiveness Reports, 2008-2017 (επεξεργασία του συγγραφέα)

Διάγραμμα 4.4 Δείκτης Ανταγωνιστικότητας (Innovation and sophistication factors)

Πηγή: The Global Competitiveness Reports, 2008-2017 (επεξεργασία του συγγραφέα)

Σε αυτό το σημείο, κρίνεται σκόπιμο να γίνει παρουσίαση του πώς διαμορφώθηκε το κατά κεφαλή ΑΕΠ των, υπό εξέταση, χωρών (πίνακας 4.5 και διάγραμμα 4.5). Πέραν της απόστασης που χωρίζει τη Ρωσία από τις άλλες χώρες, αυτό που πρέπει να επισημανθεί είναι ότι, με βάση την ανάλυση που έγινε στην παράγραφο 3.2.14, η Ρωσία βρίσκεται στη μετάβαση από το στάδιο «2» στο στάδιο «3». Όπως προαναφέρθηκε, σε αυτό το στάδιο, ο συντελεστής βαρύτητας των επί μέρους συντελεστών μεταβάλλεται προοδευτικά από αυτόν του σταδίου «2» σε αυτόν του σταδίου «3». Η μεταβολή του κατά κεφαλή ΑΕΠ της Ρωσίας

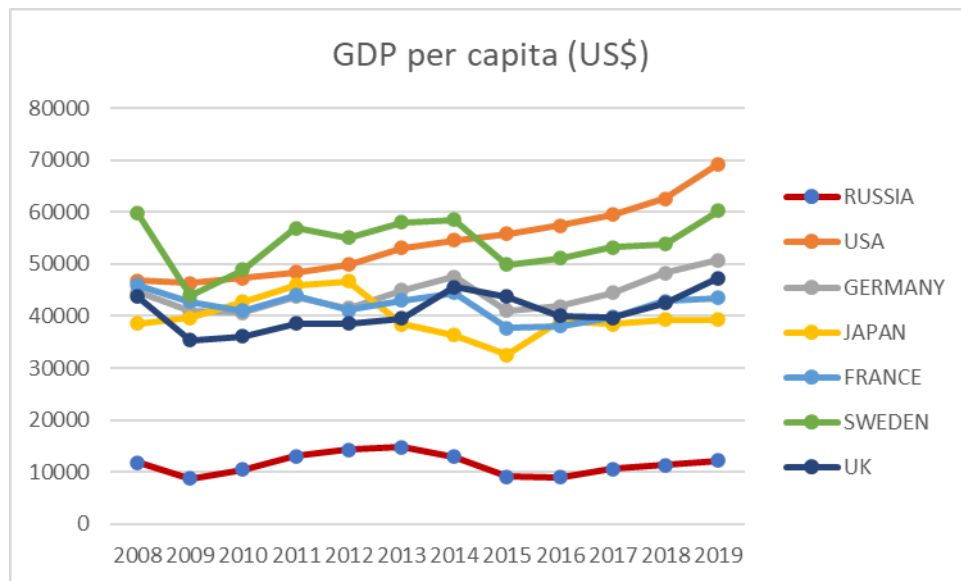
στην υπό εξέταση περίοδο, μετέβαλε αντίστοιχα το συντελεστή βαρύτητας των επί μέρους δεικτών και εξηγεί την δυσαρμονία αυτών με τον γενικού δείκτη ανταγωνιστικότητας.

Πίνακας 4.5 Κατά κεφαλή ΑΕΠ

GDP per capita (US\$)												
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
RUSSIA	11806,9	8694	10437	12993	14247	14819	12926	9054,9	8928,7	10608,6	11326,8	12172,8
USA	46859,1	46381	47284	48387	49922	53101	54597	55805,2	57436,4	59501,1	62605,6	69287,5
GERMANY	44660,4	40875	40631	43742	41513	44999	47590	40996,5	41902,3	44549,7	48264	50801,5
JAPAN	38559,1	39731	42820	45920	46736	38491	36332	32485,5	38917,3	38439,5	39305,8	39285,2
FRANCE	46015,9	42747	41019	44008	41141	43000	44538	37675	38127,2	39869,1	42877,6	43518,5
SWEDEN	59789,6	43986	48875	56956	55158	57999	58491	49866,3	51164,5	53217,6	53873,4	60239
UK	43785,3	35334	36120	38592	38589	39568	45653	43770,7	40095,9	39734,6	42558	47334,4

Πηγή: The Global Competitiveness Reports, 2008-2019 (επεξεργασία του συγγραφέα)

Διάγραμμα 4.5 Κατά κεφαλή ΑΕΠ

Πηγή: The Global Competitiveness Reports, 2008-2019 (επεξεργασία του συγγραφέα)

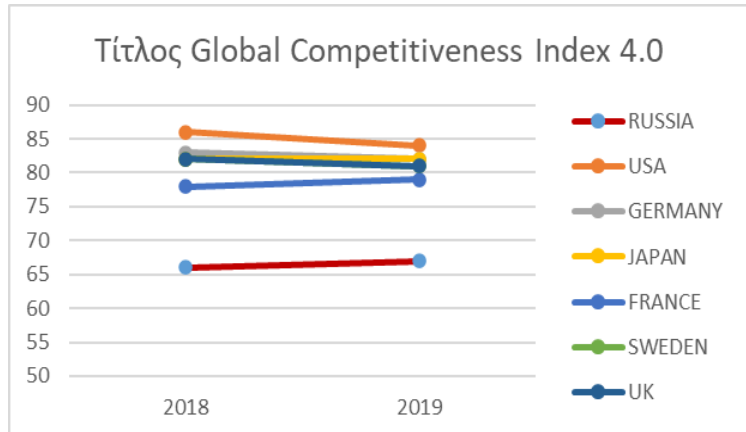
4.3 Δείκτης Ανταγωνιστικότητας «Νέας Γενιάς» (GCI 4.0)

Αντίστοιχα αποτελέσματα μας δείχνει και η νέα μέθοδος υπολογισμού του δείκτη ανταγωνιστικότητας (πίνακας 4.6). Ωστόσο, η μικρή χρονική περίοδος που εφαρμόστηκε, δεν παρέχει ασφαλή στοιχεία για τον καθορισμό της τάσης που έχει

κάθε χώρα. Όπως προαναφέρθηκε, τα στοιχεία δεν είναι άμεσα συγκρίσιμα με αυτά τις παλιές μεθόδου.

Πίνακας 4.6 Δείκτης Ανταγωνιστικότητας (Νέα Μέθοδος)

Global Competitiveness Index 4.0		
	2018	2019
RUSSIA	66	67
USA	86	84
GERMANY	83	82
JAPAN	82	82
FRANCE	78	79
SWEDEN	82	81
UK	82	81

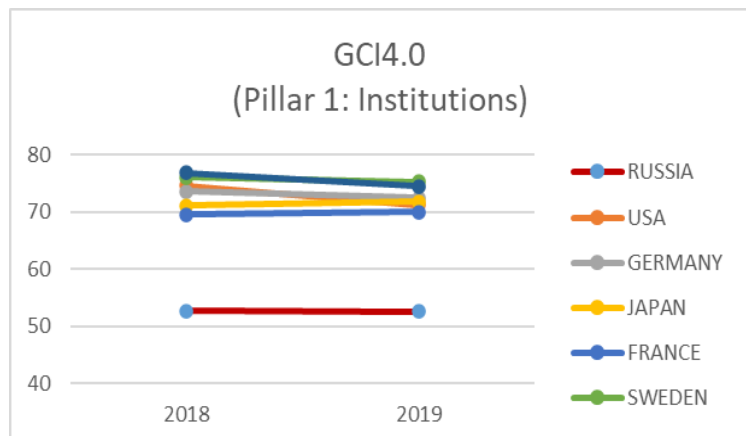

Πηγή: The Global Competitiveness Reports, 2018-2019 (επεξεργασία του συγγραφέα)

Οι επί μέρους δείκτες παρουσιάζονται στους επόμενους πίνακες – διαγράμματα (πίνακες 4.7 έως 4.18).

Πίνακας 4.7 Δείκτης Ανταγωνιστικότητας (Pillar 1: Institutions)

Global Competitiveness Index 4.0 (Pillar 1: Institutions)		
	2018	2019
RUSSIA	52,7	52,6
USA	74,6	71,2
GERMANY	73,5	72,4
JAPAN	71,1	71,7
FRANCE	69,5	70
SWEDEN	76	75,2
UK	76,8	74,4

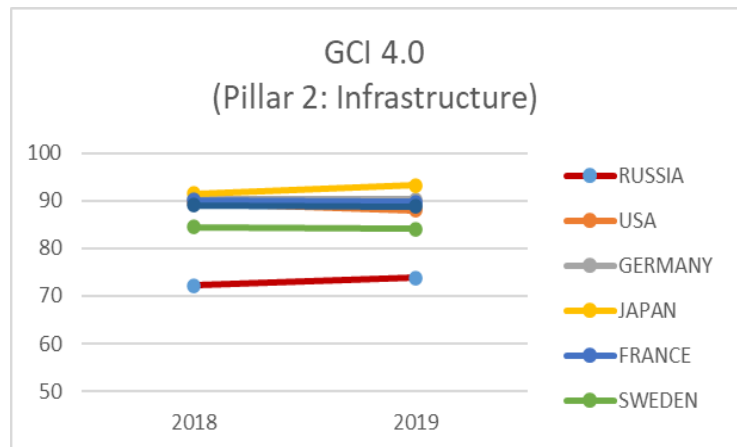

Πηγή: The Global Competitiveness Reports, 2018-2019 (επεξεργασία του συγγραφέα)

Pillar 1: Στάσιμη η θέση της Ρωσίας και σε πολύ μεγάλη απόσταση πίσω από τις άλλες χώρες.

Πίνακας 4.8 Δείκτης Ανταγωνιστικότητας (Pillar 2: Infrastructure)

Global Competitiveness Index 4.0 (Pillar 2: Infrastructure)		
	2018	2019
RUSSIA	72,2	73,8
USA	89,5	87,9
GERMANY	90,2	90,2
JAPAN	91,5	93,2
FRANCE	90,1	89,7
SWEDEN	84,4	84
UK	89	88,9

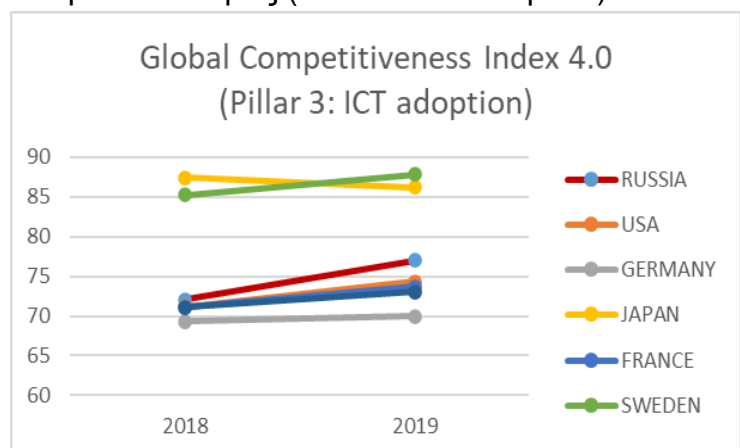

Πηγή: The Global Competitiveness Reports, 2018-2019 (επεξεργασία του συγγραφέα)

Pillar 2: Μικρή βελτίωση της θέσης της Ρωσίας και σε πολύ μεγάλη απόσταση πίσω από τις άλλες χώρες.

Πίνακας 4.9 Δείκτης Ανταγωνιστικότητας (Pillar 3: ICT adoption)

Global Competitiveness Index 4.0 (Pillar 3: ICT adoption)		
	2018	2019
RUSSIA	72,1	77
USA	71,2	74,3
GERMANY	69,3	70
JAPAN	87,4	86,2
FRANCE	71,1	73,7
SWEDEN	85,2	87,8
UK	71,1	73

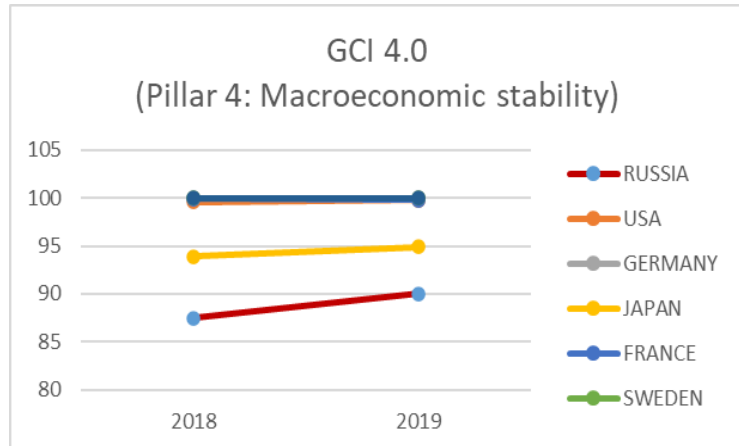

Πηγή: The Global Competitiveness Reports, 2018-2019 (επεξεργασία του συγγραφέα)

Pillar 3: Αξιόλογη βελτίωση της θέσης της Ρωσίας. Παραμένει σε μεγάλη απόσταση πίσω από την Ιαπωνία και τη Σουηδία, ενώ έχει υψηλότερη βαθμολογία από τις υπόλοιπες χώρες.

Πίνακας 4.10 Δείκτης Ανταγωνιστικότητας (Pillar 4: Macroeconomic stability)

Global Competitiveness Index 4.0 (Pillar 4: Macroeconomic stability)		
	2018	2019
RUSSIA	87,5	90
USA	99,6	99,8
GERMANY	100	100
JAPAN	93,9	94,9
FRANCE	99,9	99,8
SWEDEN	100	100
UK	100	100

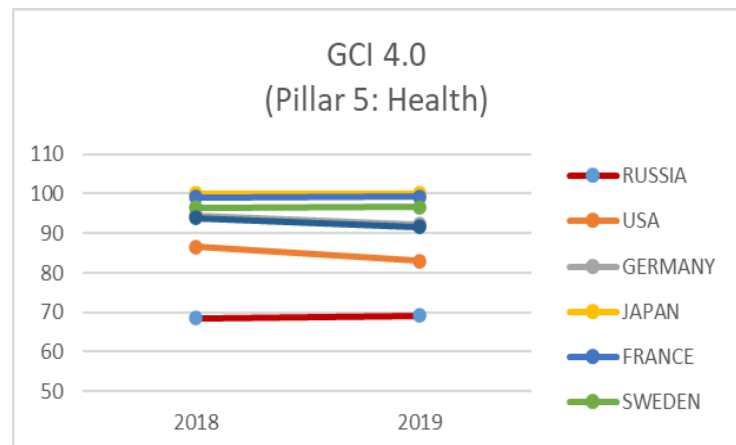

Πηγή: The Global Competitiveness Reports, 2018-2019 (επεξεργασία του συγγραφέα)

Pillar 4: Αξιόλογη βελτίωση της θέσης της Ρωσίας. Παραμένει σε μικρή απόσταση πίσω από την Ιαπωνία ενώ έχει μεγαλύτερη απόσταση από τις υπόλοιπες χώρες.

Πίνακας 4.11 Δείκτης Ανταγωνιστικότητας (Pillar 5: Health)

Global Competitiveness Index 4.0 (Pillar 5: Health)		
	2018	2019
RUSSIA	68,5	69,2
USA	86,5	83
GERMANY	94,5	92,3
JAPAN	100	100
FRANCE	99,1	99,2
SWEDEN	96,5	96,6
UK	93,9	91,6

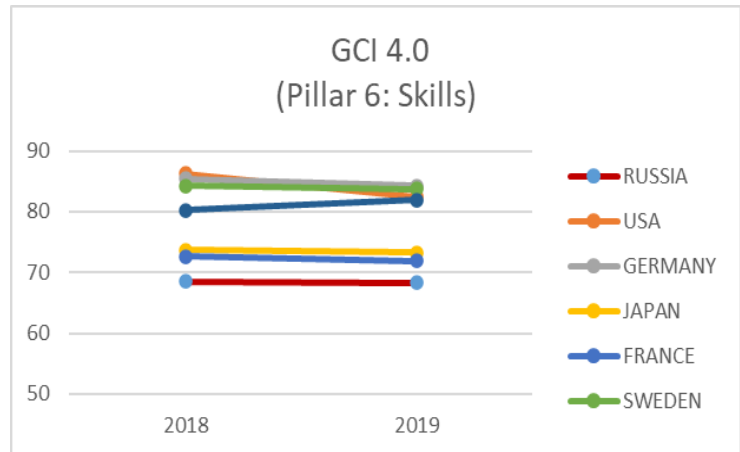

Πηγή: The Global Competitiveness Reports, 2018-2019 (επεξεργασία του συγγραφέα)

Pillar 5: Στάσιμη η θέση της Ρωσίας και σε μεγάλη απόσταση πίσω από τις άλλες χώρες.

Πίνακας 4.12 Δείκτης Ανταγωνιστικότητας (Pillar 6: Skills)

Global Competitiveness Index 4.0 (Pillar 6: Skills)		
	2018	2019
RUSSIA	68,5	68,3
USA	86,3	82,5
GERMANY	85,4	84,2
JAPAN	73,7	73,3
FRANCE	72,6	71,9
SWEDEN	84,2	83,7
UK	80,2	81,9

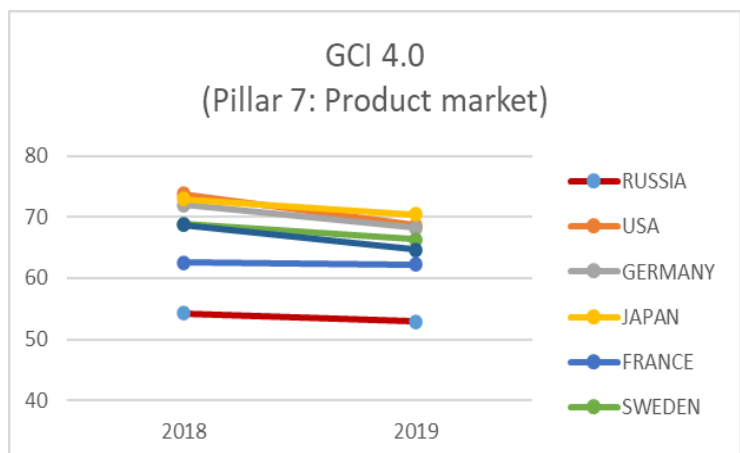

Πηγή: The Global Competitiveness Reports, 2018-2019 (επεξεργασία του συγγραφέα)

Pillar 6: Στάσιμη η θέση της Ρωσίας. Είναι σε σημαντική απόσταση πίσω από την Γαλλία και την Ιαπωνία, ενώ είναι σε πολύ μεγαλύτερη απόσταση από τις άλλες χώρες.

Πίνακας 4.13 Δείκτης Ανταγωνιστικότητας (Pillar 7: Product market)

Global Competitiveness Index 4.0 (Pillar 7: Product market)		
	2018	2019
RUSSIA	54,2	52,9
USA	73,8	68,6
GERMANY	72	68,2
JAPAN	72,9	70,4
FRANCE	62,5	62,2
SWEDEN	68,8	66,3
UK	68,7	64,6

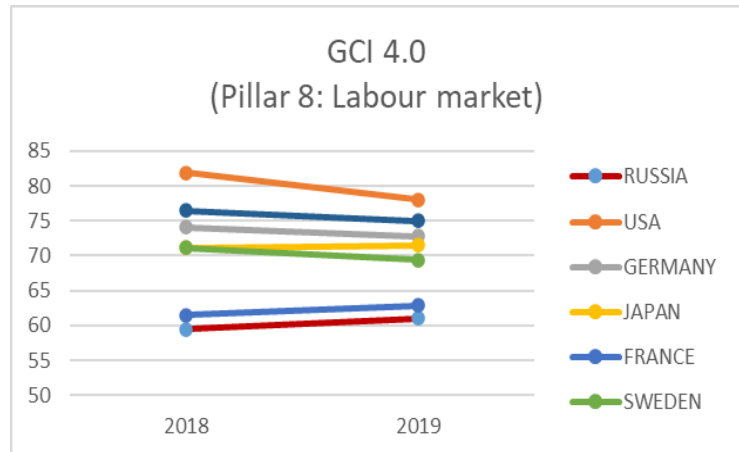

Πηγή: The Global Competitiveness Reports, 2018-2019 (επεξεργασία του συγγραφέα)

Pillar 7: Μικρή οπισθοδρόμηση της Ρωσίας. Είναι σε μεγάλη απόσταση πίσω τις άλλες χώρες.

Πίνακας 4.14 Δείκτης Ανταγωνιστικότητας (Pillar 8: Labour market)

Global Competitiveness Index 4.0 (Pillar 8: Labour market)		
	2018	2019
RUSSIA	59,5	61
USA	81,9	78
GERMANY	74,1	72,8
JAPAN	71,1	71,5
FRANCE	61,5	62,9
SWEDEN	71,1	69,4
UK	76,5	75

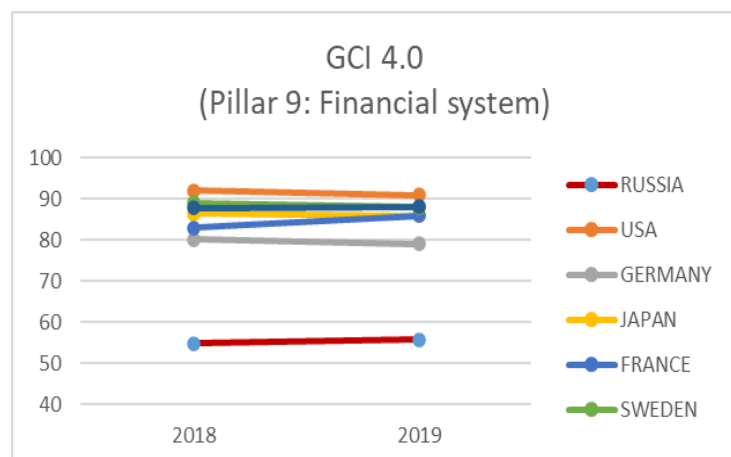

Πηγή: The Global Competitiveness Reports, 2018-2019 (επεξεργασία του συγγραφέα)

Pillar 8: Μικρή πρόοδος της Ρωσίας. Είναι σε μικρή απόσταση πίσω από την Γαλλία, ενώ είναι σε σημαντική απόσταση από τις άλλες χώρες.

Πίνακας 4.15 Δείκτης Ανταγωνιστικότητας (Pillar 9: Financial system)

Global Competitiveness Index 4.0 (Pillar 9: Financial system)		
	2018	2019
RUSSIA	54,8	55,7
USA	92,1	91
GERMANY	80,2	79,1
JAPAN	86,4	85,9
FRANCE	82,9	85,9
SWEDEN	89	88
UK	87,8	88,1

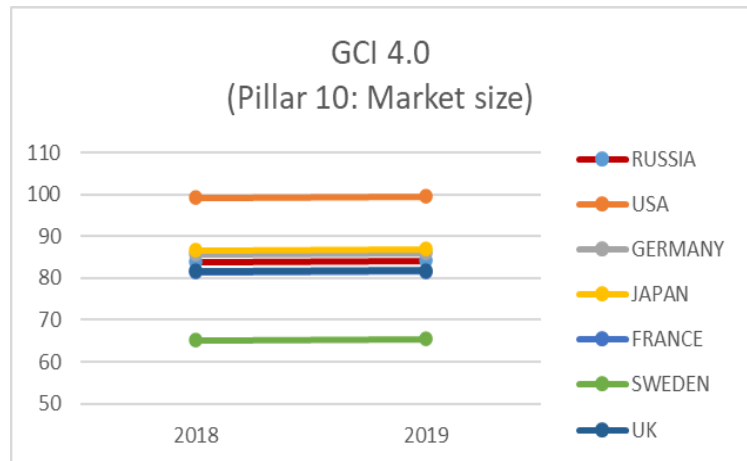

Πηγή: The Global Competitiveness Reports, 2018-2019 (επεξεργασία του συγγραφέα)

Pillar 9: Στάσιμη η θέση της Ρωσίας. Είναι σε πολύ μεγάλη απόσταση από τις άλλες χώρες.

Πίνακας 4.16 Δείκτης Ανταγωνιστικότητας (Pillar 10: Market size)

Global Competitiveness Index 4.0 (Pillar 10: Market size)		
	2018	2019
RUSSIA	84	84,2
USA	99,2	99,5
GERMANY	85,8	86
JAPAN	86,7	86,9
FRANCE	81,5	81,6
SWEDEN	65,1	65,4
UK	81,7	81,8

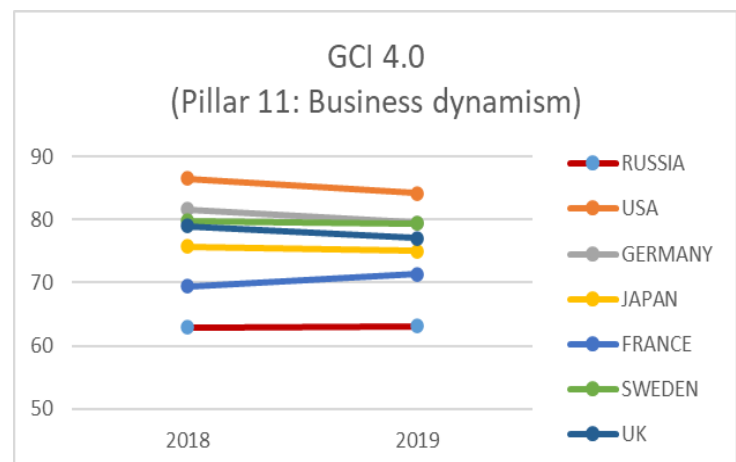

Πηγή: The Global Competitiveness Reports, 2018-2019 (επεξεργασία του συγγραφέα)

Pillar 10: Στάσιμη η θέση όλων των χωρών, συμπεριλαμβανομένης και της Ρωσίας, που είναι σε πολύ καλύτερο επίπεδο από τη Σουηδία, έχει μικρές διαφορές (στη βαθμολογία) από τις Γαλλία, Γερμανία, Ηνωμένο Βασίλειο και Ιαπωνία, ενώ υπολείπεται αρκετά μόνο των ΗΠΑ.

Πίνακας 4.17 Δείκτης Ανταγωνιστικότητας (Pillar 11: Business dynamism)

Global Competitiveness Index 4.0 (Pillar 11: Business dynamism)		
	2018	2019
RUSSIA	62,9	63,1
USA	86,5	84,2
GERMANY	81,6	79,5
JAPAN	75,7	75
FRANCE	69,4	71,4
SWEDEN	79,8	79,4
UK	79	77

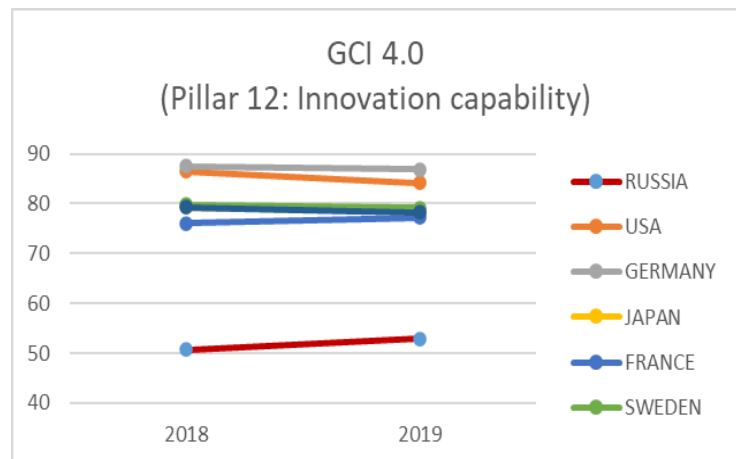

Πηγή: The Global Competitiveness Reports, 2018-2019 (επεξεργασία του συγγραφέα)

Pillar 1: Στάσιμη η θέση της Ρωσίας. Είναι σε σημαντική απόσταση πίσω από την Γαλλία και ακόμα μεγαλύτερη από τις άλλες χώρες.

Πίνακας 4.18 Δείκτης Ανταγωνιστικότητας (Pillar 12: Innovation capability)

Global Competitiveness Index 4.0 (Pillar 12: Innovation capability)		
	2018	2019
RUSSIA	50,7	52,9
USA	86,5	84,1
GERMANY	87,5	86,8
JAPAN	79,3	78,3
FRANCE	76,1	77,2
SWEDEN	79,8	79,1
UK	79,2	78,2

Πηγή: The Global Competitiveness Reports, 2018-2019 (επεξεργασία του συγγραφέα)

Pillar 12: Μικρή βελτίωση της θέση της Ρωσίας. Είναι σε πολύ μεγάλη απόσταση από τις άλλες χώρες.

Από την ανάλυση των πυλώνων του δείκτη ανταγωνιστικότητας «νέας γενιάς», φαίνεται ότι η Ρωσία υπολείπεται των άλλων χωρών, σχεδόν σε όλους τους πυλώνες. Από τους δύο πυλώνες που η Ρωσία προηγείται κάποιων χωρών, στον ένα (Pillar 10: Market size) σημαντικό ρόλο παίζει το μέγεθος της χώρα και ο πλούτος της σε ορυκτούς πόρους, ενώ ο έτερος (Pillar 3: ICT adoption) φανερώνει την προσπάθεια της Ρωσικής οικονομίας να υιοθετήσει τα νέα τεχνολογικά επιτεύγματα.

4.4 Δείκτης Αντίληψης της Διαφθοράς - Corruption Perception Index (CPI)

Στους επόμενους πίνακες (4.19 και 4.20) και διαγράμματα (4.6 και 4.7) παρουσιάζονται οι επιδόσεις των υπό εξέταση χωρών στην αξιολόγηση του δείκτη αντίληψης της διαφθοράς.

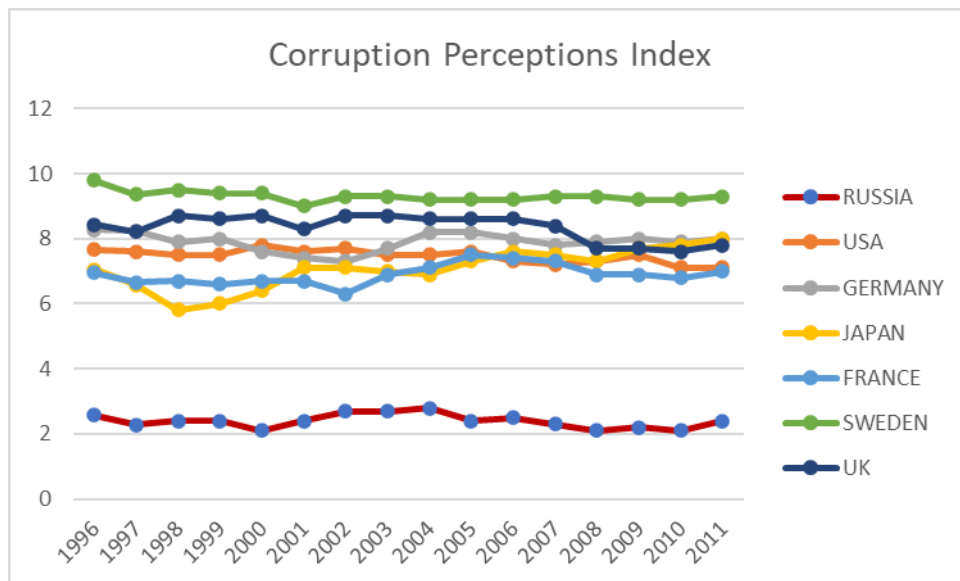
Η εικόνα που παρουσιάζει η Ρωσία δείχνει μια διαχρονική στασιμότητα και η βαθμολογία της υπολείπεται πολύ των άλλων χωρών.

Πίνακας 4.19 Δείκτης Αντίληψης της Διαφθοράς (παλαιά μέθοδος)

Corruption Perceptions Index																
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
RUSSIA	2,58	2,27	2,4	2,4	2,1	2,4	2,7	2,7	2,8	2,4	2,5	2,3	2,1	2,2	2,1	2,4
USA	7,66	7,61	7,5	7,5	7,8	7,6	7,7	7,5	7,5	7,6	7,3	7,2	7,3	7,5	7,1	7,1
GERMANY	8,27	8,23	7,9	8	7,6	7,4	7,3	7,7	8,2	8,2	8	7,8	7,9	8	7,9	8
JAPAN	7,05	6,57	5,8	6	6,4	7,1	7,1	7	6,9	7,3	7,6	7,5	7,3	7,7	7,8	8
FRANCE	6,96	6,66	6,7	6,6	6,7	6,7	6,3	6,9	7,1	7,5	7,4	7,3	6,9	6,9	6,8	7
SWEDEN	9,8	9,35	9,5	9,4	9,4	9	9,3	9,3	9,2	9,2	9,2	9,3	9,3	9,2	9,2	9,3
UK	8,44	8,22	8,7	8,6	8,7	8,3	8,7	8,7	8,6	8,6	8,6	8,4	7,7	7,7	7,6	7,8

Πηγή: Transparency International (επεξεργασία του συγγραφέα)

Διάγραμμα 4.6 Δείκτης Αντίληψης της Διαφθοράς (παλαιά μέθοδος)

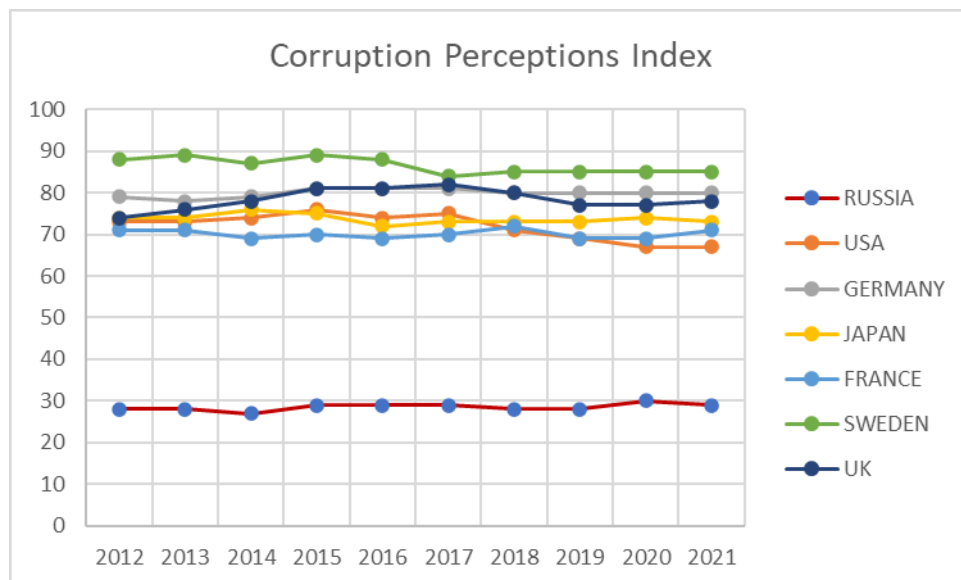
Πηγή: Transparency International (επεξεργασία του συγγραφέα)

Πίνακας 4.20 Δείκτης Αντίληψης της Διαφθοράς (νέα μέθοδος)

Corruption Perceptions Index										
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
RUSSIA	28	28	27	29	29	29	28	28	30	29
USA	73	73	74	76	74	75	71	69	67	67
GERMANY	79	78	79	81	81	81	80	80	80	80
JAPAN	74	74	76	75	72	73	73	73	74	73
FRANCE	71	71	69	70	69	70	72	69	69	71
SWEDEN	88	89	87	89	88	84	85	85	85	85
UK	74	76	78	81	81	82	80	77	77	78

Πηγή: Transparency International (επεξεργασία του συγγραφέα)

Διάγραμμα 4.7 Δείκτης Αντίληψης της Διαφθοράς (Νέα Μέθοδος)

Πηγή: Transparency International (επεξεργασία του συγγραφέα)

4.5 Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας - Index of Economic Freedom (IEF)

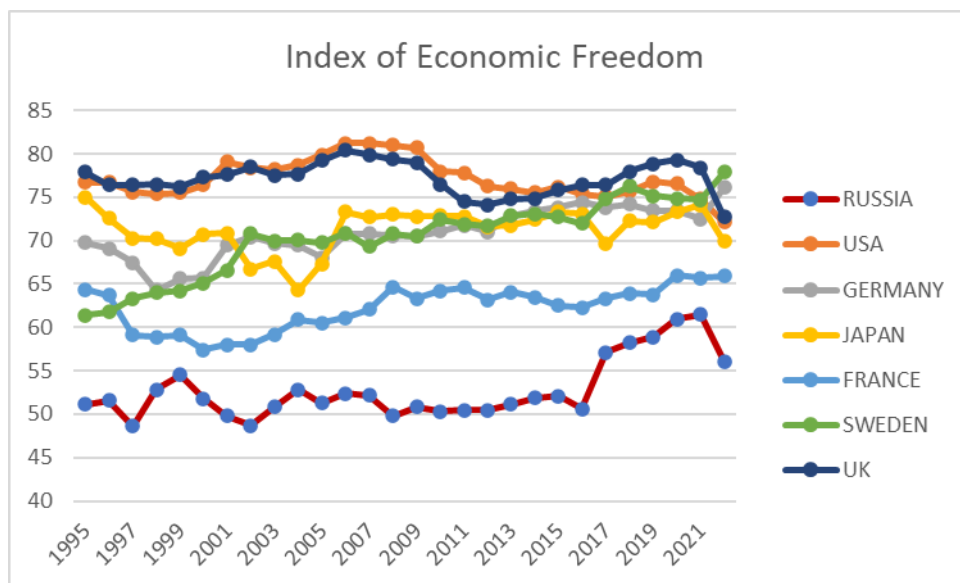
Στον πίνακα 4.21 (και στο διάγραμμα 4.8) καταγράφεται η εξέλιξη της ρωσικής οικονομία σε σχέση με τις άλλες χώρες.

Πίνακας 4.21 Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας

Index of Economic Freedom														
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
RUSSIA	51,1	51,6	48,6	52,8	54,5	51,8	49,8	48,7	50,8	52,8	51,3	52,4	52,2	49,8
USA	76,7	76,7	75,6	75,4	75,5	76,4	79,1	78,4	78,2	78,7	79,9	81,2	81,2	81
GERMANY	69,8	69,1	67,5	64,3	65,6	65,7	69,5	70,4	69,7	69,5	68,1	70,8	70,8	70,6
JAPAN	75	72,6	70,3	70,2	69,1	70,7	70,9	66,7	67,6	64,3	67,3	73,3	72,7	73
FRANCE	64,4	63,7	59,1	58,9	59,1	57,4	58	58	59,2	60,9	60,5	61,1	62,1	64,7
SWEDEN	61,4	61,8	63,3	64	64,2	65,1	66,6	70,8	70	70,1	69,8	70,9	69,3	70,8
UK	77,9	76,4	76,4	76,5	76,2	77,3	77,6	78,5	77,5	77,7	79,2	80,4	79,9	79,4
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
RUSSIA	50,8	50,3	50,5	50,5	51,1	51,9	52,1	50,6	57,1	58,2	58,9	61	61,5	56,1
USA	80,7	78	77,8	76,3	76	75,5	76,2	75,4	75,1	75,7	76,8	76,6	74,8	72,1
GERMANY	70,5	71,1	71,8	71	72,8	73,4	73,8	74,4	73,8	74,2	73,5	73,5	72,5	76,1
JAPAN	72,8	72,9	72,8	71,6	71,8	72,4	73,3	73,1	69,6	72,3	72,1	73,3	74,1	69,9
FRANCE	63,3	64,2	64,6	63,2	64,1	63,5	62,5	62,3	63,3	63,9	63,8	66	65,7	65,9
SWEDEN	70,5	72,4	71,9	71,7	72,9	73,1	72,7	72	74,9	76,3	75,2	74,9	74,7	77,9
UK	79	76,5	74,5	74,1	74,8	74,9	75,8	76,4	76,4	78	78,9	79,3	78,4	72,7

Πηγή: The Heritage Foundation (επεξεργασία του συγγραφέα)

Διάγραμμα 4.8 Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας

Πηγή: The Heritage Foundation (επεξεργασία του συγγραφέα)

Αυτό που είναι άμεσα εμφανές είναι ότι μετά από μια μακρά περίοδο σχετικής στασιμότητας, ή οποία διήρκεσε μέχρι το 2015, η Ρωσία έκανε ένα εντυπωσιακό άλμα που κορυφώθηκε το 2020, και πλησίασε τη βαθμολογία της

Γαλλίας. Την επόμενη χρονιά παρουσίασε σημαντική πτώση, χαμηλότερα από τα επίπεδα του 2017.

Ωστόσο, μεγαλύτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η ποιοτική ανάλυση του IEF μέσα από την καταγραφή των βαθμολογιών στους πυλώνες που τον συνθέτουν. Αναλυτικότερα

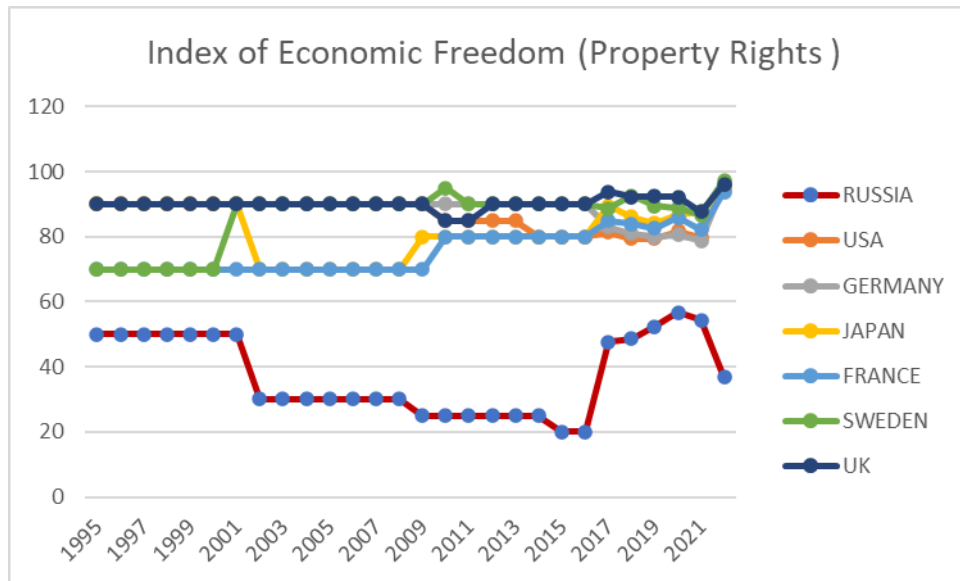
Η βαθμολόγηση του δικαιώματος ιδιοκτησίας (πίνακας 4.22, διάγραμμα 4.9) δείχνει μεγάλη οπισθοδρόμηση της Ρωσίας από το έτος 2001 που συνεχιστική έως το 2016. Από το 2017 έως το 2020 υπήρξε ανάκαμψη και προοδευτική βελτίωση αλλά το 2020 υπήρξε οπισθοδρόμηση που εντάθηκε το 2022 σε επίπεδα χαμηλότερα του 2001. Σε απόλυτα νούμερα, η επίδοση της Ρωσίας είναι πολύ χαμηλότερη των λοιπών χωρών.

Πίνακας 4.22 Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας - Δικαιώματα Ιδιοκτησίας

Index of Economic Freedom (Property Rights)														
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
RUSSIA	50	50	50	50	50	50	50	30	30	30	30	30	30	30
USA	90	90	90	90	90	90	90	90	90	90	90	90	90	90
GERMANY	90	90	90	90	90	90	90	90	90	90	90	90	90	90
JAPAN	90	90	90	90	90	90	90	70	70	70	70	70	70	70
FRANCE	70	70	70	70	70	70	70	70	70	70	70	70	70	70
SWEDEN	70	70	70	70	70	70	90	90	90	90	90	90	90	90
UK	90	90	90	90	90	90	90	90	90	90	90	90	90	90
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
RUSSIA	25	25	25	25	25	25	20	20	47,6	48,7	52,4	56,8	54,4	36,8
USA	90	85	85	85	85	80	80	80	81,3	79,3	79,3	81,8	79,7	95,7
GERMANY	90	90	90	90	90	90	90	90	82,9	81	79,9	80,5	78,8	95,7
JAPAN	80	80	80	80	80	80	80	80	89,4	86	84,1	86,6	87,7	94,6
FRANCE	70	80	80	80	80	80	80	80	85	84	82,5	85,9	82,2	93,8
SWEDEN	90	95	90	90	90	90	90	90	88,6	92,6	89,5	88,8	86,6	97,3
UK	90	85	85	90	90	90	90	90	93,8	92,2	92,3	92,2	87,6	96,2

Πηγή: The Heritage Foundation (επεξεργασία του συγγραφέα)

Διάγραμμα 4.9 Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας - Δικαιώματα Ιδιοκτησίας

Πηγή: The Heritage Foundation (επεξεργασία του συγγραφέα)

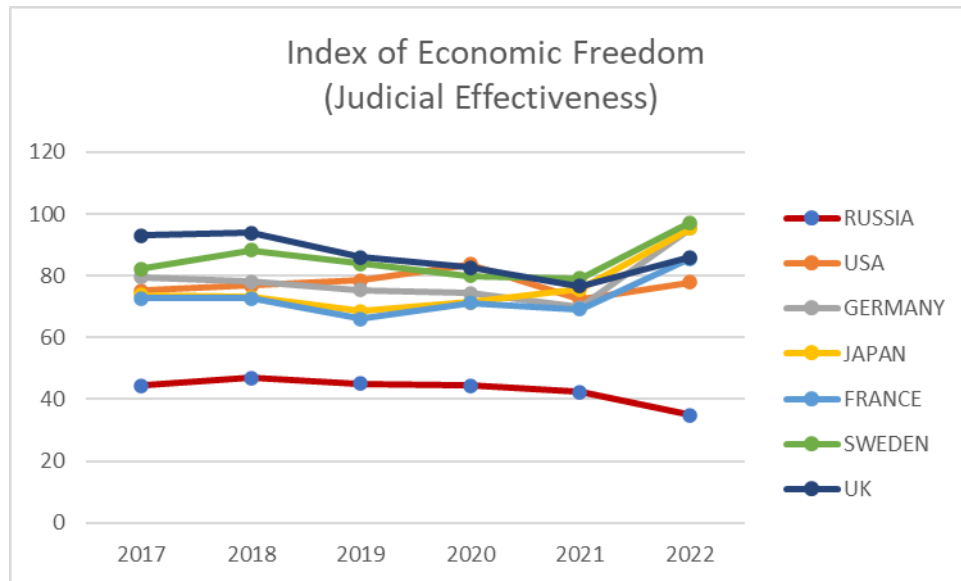
Στην δικαστική αποτελεσματικότητα (πίνακας 4.23, διάγραμμα 4.10), από το 2017 που υπάρχουν στοιχεία, η Ρωσία εμφάνισε αρχικά μικρή πρόοδο, αλλά τελικά κατέληξε με αξιοσημείωτη οπισθοδρόμηση. Σε όλη την υπό εξέταση περίοδο, η επίδοση της Ρωσίας είναι πολύ χαμηλότερη των λοιπών χωρών.

Πίνακας 4.23 Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας - Δικαστική Αποτελεσματικότητα

Index of Economic Freedom (Judicial Effectiveness)						
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
RUSSIA	44,5	46,9	45,1	44,4	42,4	34,8
USA	75,1	76,9	78,6	83,7	72,4	77,9
GERMANY	79,5	78	75,4	74,3	69,8	95,3
JAPAN	73,8	73,2	68,5	71,4	75,5	95,3
FRANCE	72,7	72,7	66,1	71,2	69,2	85,5
SWEDEN	82,2	88,2	84	79,9	79,1	97,1
UK	93	93,8	85,9	82,7	76,7	85,9

Πηγή: The Heritage Foundation (επεξεργασία του συγγραφέα)

Διάγραμμα 4.10 Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας - Δικαστική Αποτελεσματικότητα

Πηγή: The Heritage Foundation (επεξεργασία του συγγραφέα)

Η εικόνα της Ρωσίας ως προς την κυβερνητική ακεραιότητα(πίνακας 4.24, διάγραμμα 4.11), είναι αντίστοιχη με την εικόνα του γενικού δείκτη IEF. Από το 2015 υπήρξε βαθμιαία, σημαντική βελτίωση της Ρωσίας που συνεχίστηκε έως το 2021 ενώ τον τελευταίο χρόνο, έχει πέσει στα επίπεδα του 1997. Σε όλη την υπό εξέταση περίοδο, η επίδοση της Ρωσίας είναι πολύ χαμηλότερη των λοιπών χωρών.

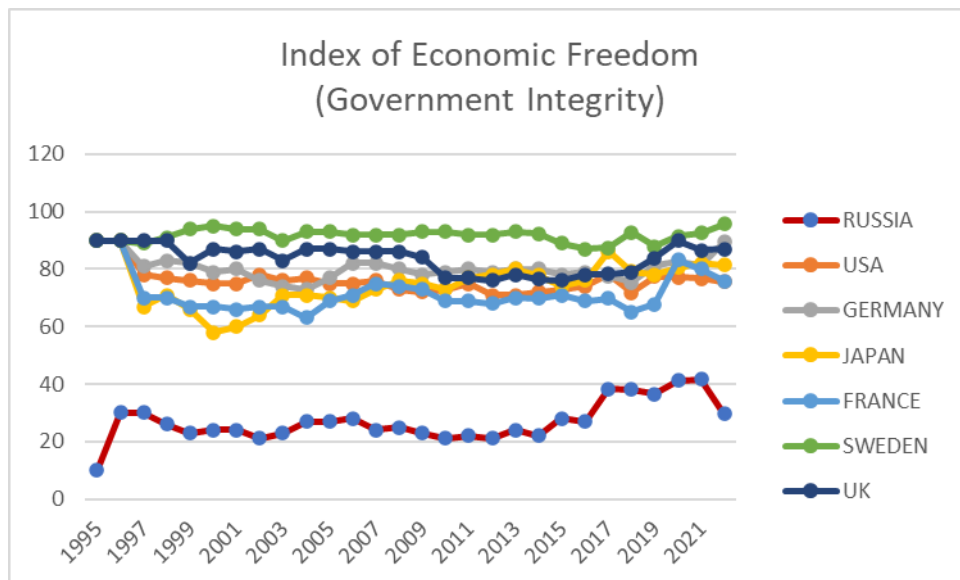
Πίνακας 4.24 Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας - Κυβερνητική Ακεραιότητα

Index of Economic Freedom (Government Integrity)														
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
RUSSIA	10	30	30	26	23	24	24	21	23	27	27	28	24	25
USA	90	90	78	77	76	75	75	78	76	77	75	75	76	73
GERMANY	90	90	81	83	82	79	80	76	74	73	77	82	82	80
JAPAN	90	90	67	71	66	58	60	64	71	71	70	69	73	76
FRANCE	90	90	70	70	67	67	66	67	67	63	69	71	75	74
SWEDEN	90	90	89	91	94	95	94	94	90	93	93	92	92	92
UK	90	90	90	90	82	87	86	87	83	87	87	86	86	86

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
RUSSIA	23	21	22	21	24	22,1	28	27	38,2	38,1	36,6	41,3	41,7	29,7
USA	72	73	75	71	71	72	73	74	78	71,9	77,4	77,2	76,8	75,7
GERMANY	78	79	80	79	80	80,1	78	79	77,7	75,3	81,3	82,8	81,5	89,4
JAPAN	75	73	77	78	80	77,8	74	76	86,1	79,2	78	80,5	82	81,4
FRANCE	73	69	69	68	70	69,9	71	69	69,7	65,1	67,9	83,3	80,1	75,9
SWEDEN	93	93	92	92	93	92,3	89	87	87,4	92,9	88	91,4	92,5	95,7
UK	84	77	77	76	78	76,4	76	78	78,3	79	83,8	89,9	86,5	87,1

Πηγή: The Heritage Foundation (επεξεργασία του συγγραφέα)

Διάγραμμα 4.11 Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας - Κυβερνητική Ακεραιότητα

Πηγή: The Heritage Foundation (επεξεργασία του συγγραφέα)

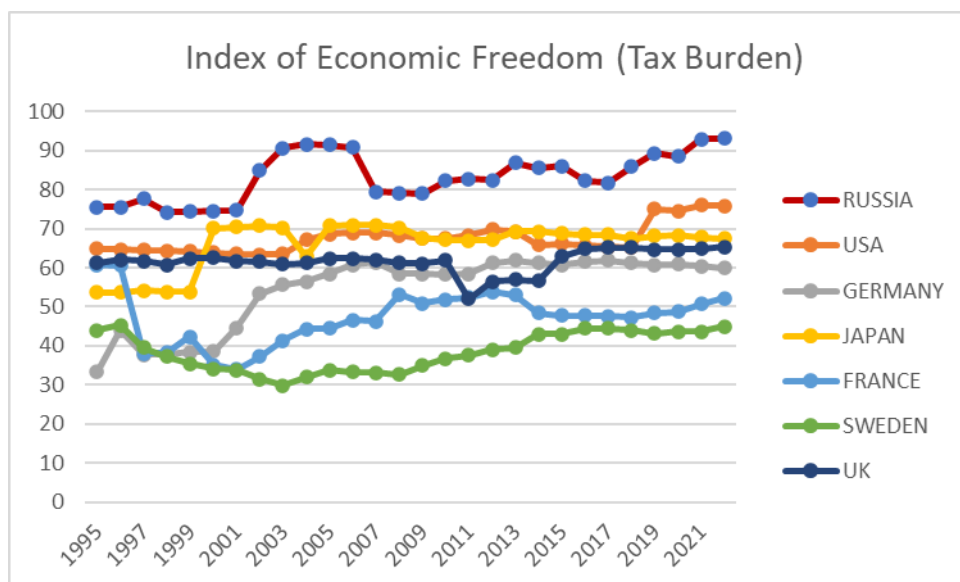
Παντελώς διαφορετική είναι η εικόνα της ρωσικής οικονομίας ως προς την φορολογική επιβάρυνση (πίνακας 4.25, διάγραμμα 4.12). το αρχικό προβάδισμα της Ρωσίας μετά από μια μικρή περίοδο (2002 έως 2006) έξαρσης, από το 2010 παρουσιάζει σταδιακή βελτίωση επιτυγχάνοντας το 2022 την καλύτερη, έως σήμερα επίδοση. Η απόσταση από την αμέσως επόμενη χώρα (ΗΠΑ) είναι μεγάλη, ενώ οι άλλες χώρες ακολουθούν πολύ πιο πίσω.

Πίνακας 4.25 Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας - Φορολογική επιβάρυνση

Index of Economic Freedom (Tax Burden)														
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
RUSSIA	75,5	75,5	77,7	74,2	74,3	74,6	74,7	84,9	90,6	91,6	91,5	90,8	79,5	79,2
USA	64,8	64,7	64,5	64,3	64,1	63,8	63,5	63,4	63,5	67,2	68,6	68,9	69	68,3
GERMANY	33,2	44	37,8	37,8	38,3	38,6	44,7	53,3	55,7	56,4	58,4	60,8	61,4	58,4
JAPAN	53,6	53,6	54,2	53,8	53,9	70,1	70,4	70,7	70,3	62,9	70,7	70,9	70,9	70,3
FRANCE	60,8	60,6	38,1	38,2	42,4	35,1	33,9	37,2	41,3	44,3	44,4	46,6	46,3	53,2
SWEDEN	44	45,2	39,5	37,3	35,4	34,1	33,7	31,4	29,8	32	33,7	33,2	33,1	32,7
UK	61,3	62,1	61,7	60,8	62,3	62,5	61,7	61,5	60,9	61,2	62,3	62,3	62	61,2
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
RUSSIA	78,9	82,3	82,7	82,5	86,9	85,6	86,1	82,2	81,8	85,8	89,4	88,5	93	93,1
USA	67,5	67,5	68,3	69,8	69,3	65,8	66,2	65,6	65,3	65,1	75,1	74,6	76	75,9
GERMANY	58,5	58,3	58,5	61,3	61,8	61,2	60,8	61,5	61,9	61,3	60,8	60,9	60,4	59,9
JAPAN	67,7	67,2	67	67,1	69,2	69,2	68,7	68,5	68,5	67,4	68,2	68,3	67,8	67,4
FRANCE	50,9	51,9	52,3	53,8	53	48,4	47,7	47,7	47,6	47,3	48,4	48,8	50,7	52,1
SWEDEN	35	36,7	37,6	39,1	39,6	42,9	43	44,4	44,4	43,9	43,2	43,6	43,6	44,9
UK	61	61,8	52	56,4	57	56,6	62,9	64,9	65,1	65,2	64,7	64,7	64,9	65,4

Πηγή: The Heritage Foundation (επεξεργασία του συγγραφέα)

Διάγραμμα 4.12 Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας - Φορολογική επιβάρυνση

Πηγή: The Heritage Foundation (επεξεργασία του συγγραφέα)

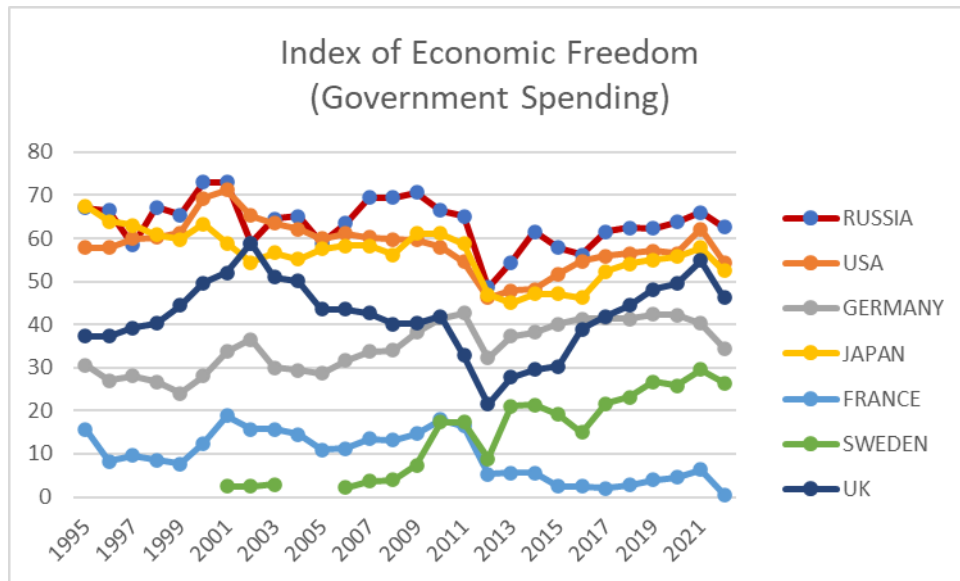
Αντίστοιχα καλή επίδοση έχει η Ρωσία ως προς τις κυβερνητικές δαπάνες (πίνακας 4.26, διάγραμμα 4.13). Στην υπό εξέταση περίοδο η επίδοση όλων των χωρών παρουσιάζει μεγάλες διακυμάνσεις. Σε σχέση με τις άλλες χώρες, η Ρωσία είχε ως επί τω πλείστων την υψηλότερη βαθμολογία, ενώ όταν υπολείπονταν, είχε μικρή διαφορά από την κορυφαία επίδοση. Σήμερα έχει την υψηλότερη επίδοση με αξιοσημείωτη διαφορά από την επόμενη χώρα (ΗΠΑ) ενώ εντύπωση προκαλεί ότι οι επιδόσεις των άλλων χωρών είναι διεσπαρμένες σε όλη την κλίμακα της βαθμολογίας.

Πίνακας 4.26 Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας - Κυβερνητικές Δαπάνες

Index of Economic Freedom (Government Spending)														
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
RUSSIA	67,1	66,5	58,5	67,3	65,4	73	73	58,9	64,5	65,1	58,9	63,5	69,5	69,5
USA	57,8	57,8	60	60,3	61,3	69,3	71,2	65,3	63,5	62,2	60	61,1	60,3	59,8
GERMANY	30,6	27,1	28	26,8	24,1	28	33,8	36,5	30	29,4	28,6	31,7	33,7	34
JAPAN	67,6	63,9	63	60,9	59,8	63,3	58,9	54,4	56,7	55,1	57,6	58,3	58,3	56,2
FRANCE	15,7	8,3	9,6	8,6	7,6	12,5	18,9	15,7	15,7	14,5	10,9	11,2	13,5	13,2
SWEDEN							2,5	2,5	2,9			2,2	3,6	3,9
UK	37,3	37,3	39,3	40,3	44,5	49,6	52	58,9	51	50,1	43,5	43,5	42,7	40,1
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
RUSSIA	70,6	66,5	65,1	48,6	54,4	61,5	57,8	56,2	61,5	62,5	62,3	63,8	66,1	62,6
USA	59,6	58	54,6	46,2	47,8	48,1	51,8	54,7	55,9	56,5	57,1	56,5	62,2	54,5
GERMANY	38,2	41,4	42,7	32,2	37,3	38,2	40,1	41,3	41,4	41,3	42,3	42,2	40,3	34,5
JAPAN	61,1	61,1	58,7	47	45	47,1	47,1	46,2	52,3	54,1	55	55,8	57,8	52,5
FRANCE	14,6	17,9	16,4	5,3	5,6	5,6	2,5	2,5	2	2,7	3,9	4,5	6,3	0,5
SWEDEN	7,3	17,3	17,3	8,8	21	21,4	19,2	14,9	21,7	23,2	26,7	25,8	29,5	26,4
UK	40,3	41,9	32,9	21,5	27,7	29,5	30,3	39	41,9	44,4	48,2	49,5	54,8	46,3

Πηγή: The Heritage Foundation (επεξεργασία του συγγραφέα)

Διάγραμμα 4.13 Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας - Κυβερνητικές Δαπάνες

Πηγή: The Heritage Foundation (επεξεργασία του συγγραφέα)

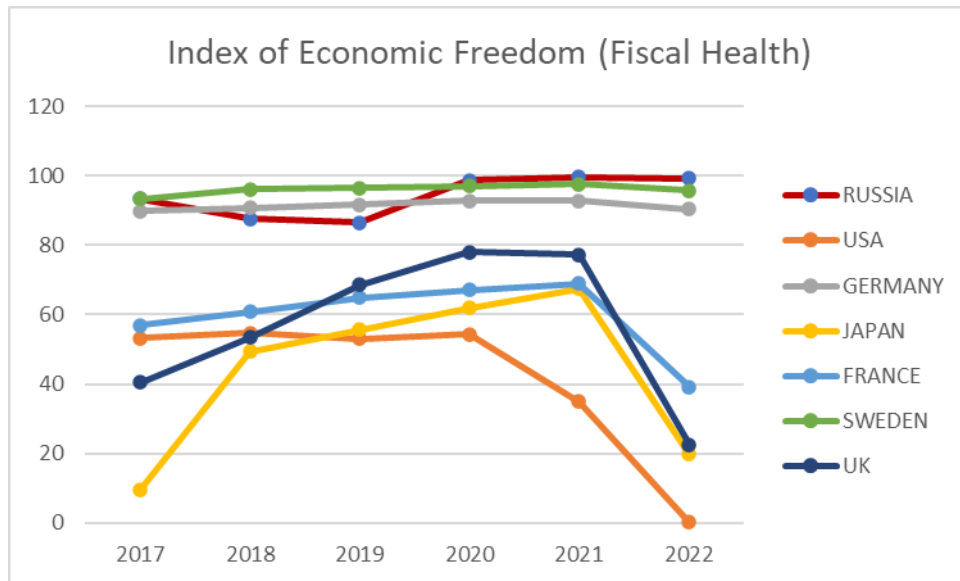
Εξίσου καλή επίδοση έχει η ρωσική οικονομία και στην δημοσιονομική υγεία (πίνακας 4.27, διάγραμμα 4.14). Από το 2017 που υπάρχουν καταγεγραμμένα στοιχεία, η Ρωσία καταγράφει πολύ μεγάλη βαθμολογία. Μετά από μια μικρή κάμψη το 2018 και 2019, από το 2020 σημείωσε ανάκαμψη και σήμερα προηγείται των άλλων χωρών. Σχετικά κοντά ακολουθούν οι Σουηδία και Γερμανία, ενώ οι άλλες χώρες σημειώνουν πολύ χαμηλότερες επιδόσεις.

Πίνακας 4.27 Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας - Δημοσιονομική Υγεία

Index of Economic Freedom (Fiscal Health)						
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
RUSSIA	93,4	87,7	86,6	98,7	99,6	99,3
USA	53,3	54,8	53,1	54,3	34,9	0,1
GERMANY	89,9	90,8	91,8	92,9	92,8	90,4
JAPAN	9,5	49,3	55,7	62	67,5	19,7
FRANCE	57	60,8	64,9	67,1	69	39,1
SWEDEN	93,4	96,1	96,6	97	97,6	95,8
UK	40,4	53,5	68,6	78,1	77,3	22,6

Πηγή: The Heritage Foundation (επεξεργασία του συγγραφέα)

Διάγραμμα 4.14 Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας - Δημόσια Υγεία

Πηγή: The Heritage Foundation (επεξεργασία του συγγραφέα)

Στον πυλώνα της επιχειρηματικής ελευθερίας (πίνακας 4.28, διάγραμμα 4.15), η Ρωσία υπολείποντας σημαντικά των άλλων χωρών μέχρι και το 2011. Έκτοτε, παρουσίασε σημαντική βελτίωση, με καλύτερη επίδοση το 2021 όπου ξεπέρασε τις Γερμανία και Ιαπωνία. Στην τελευταία αξιολόγηση εμφανίζει μεγάλη οπισθοδρόμηση με επίδοση χαμηλότερη από αυτή του 2012.

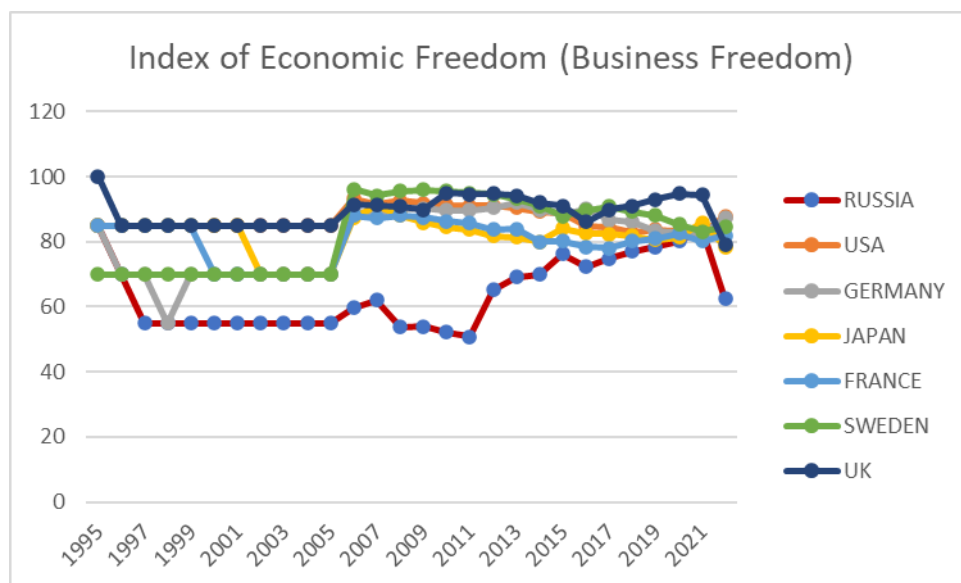
Πίνακας 4.28 Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας - Επιχειρηματική ελευθερία

Index of Economic Freedom (Business Freedom)														
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
RUSSIA	85	70	55	55	55	55	55	55	55	55	55	59,7	62	53,7
USA	85	85	85	85	85	85	85	85	85	85	85	93,2	91,4	92,6
GERMANY	85	70	70	55	70	70	70	70	70	70	70	89,1	88,9	89,9
JAPAN	85	85	85	85	85	85	85	70	70	70	70	87,2	91,2	88,1
FRANCE	85	85	85	85	85	70	70	70	70	70	70	88	87,2	88
SWEDEN	70	70	70	70	70	70	70	70	70	70	70	96,1	94,2	95,6
UK	100	85	85	85	85	85	85	85	85	85	85	91,5	91,2	90,8

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
RUSSIA	54	52,2	50,7	65,1	69,2	70	76,3	72,2	74,8	77	78,4	80,2	84,1	62,5
USA	91,9	91,3	91	91,1	90,5	89,2	88,8	84,7	84,4	82,8	83,8	83,3	82,5	87,8
GERMANY	90,3	89,6	89,6	90,5	92,1	89,9	88,2	90	86,6	86,1	83,3	82,8	82,4	87,2
JAPAN	85,8	84,5	83,8	81,8	81,3	80	84,1	82,5	82,3	81,7	80,5	81,4	85,9	78,3
FRANCE	87,4	86,3	85,6	83,7	84	79,9	80,2	78,4	78	80,2	81	82,5	80,2	81,9
SWEDEN	95,9	95,5	95	94,6	93,2	91,1	87,9	89,7	90,8	89,3	88	85,3	83,2	84,6
UK	89,8	94,9	94,6	94,7	94,1	92	91,1	86	89,9	91,1	92,9	94,7	94,4	79,1

Πηγή: The Heritage Foundation (επεξεργασία του συγγραφέα)

Διάγραμμα 4.15 Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας - Επιχειρηματική ελευθερία

Πηγή: The Heritage Foundation (επεξεργασία του συγγραφέα)

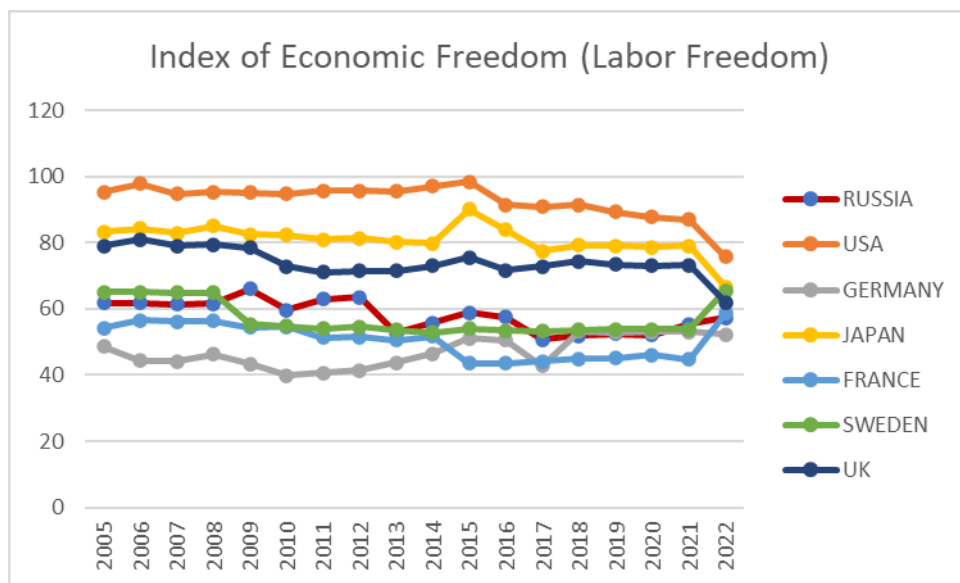
Ο πυλώνας της εργασιακής ελευθερίας (πίνακας 4.29, διάγραμμα 4.16) δίνει μια ανάμεικτη εικόνα για την ρωσική οικονομία. Αρχικά (το 2005) είχε καλύτερη επίδοση από τη Γαλλία και τη Γερμανία, ενώ ήταν πολύ κοντά στη Σουηδία. Έκτοτε παρουσίασε αρχικά βελτίωση, για να ακολουθήσει σημαντική οπισθοδρόμηση, ως το 2017. Από τότε παρουσιάζει βαθμιαία βελτίωση και σήμερα προηγείται της Γερμανία ενώ είναι πολύ κοντά στην επίδοση της Γαλλίας.

Πίνακας 4.29 Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας - Εργασιακή Ελευθερία

Index of Economic Freedom (Labor Freedom)														
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
RUSSIA	61,8	61,8	61,5	61,7	66	59,6	62,9	63,5	52,6	55,8	58,9	57,6	50,8	52
USA	95,4	97,8	94,7	95,4	95,1	94,8	95,7	95,8	95,5	97,2	98,5	91,4	91	91,4
GERMANY	48,7	44,4	44,2	46,3	43,4	39,9	40,6	41,4	43,8	46,4	51,2	50,6	42,8	53,3
JAPAN	83,3	84,4	83	85,1	82,5	82,4	81,1	81,4	80,3	79,8	90,2	83,9	77,5	79,2
FRANCE	54,3	56,5	56,1	56,4	54,5	54,7	51,4	51,6	50,5	51,8	43,5	43,5	44,1	45
SWEDEN	65,2	65,1	65	65	55,5	54,9	54	54,6	53,6	52,9	54	53,5	53,2	53,7
UK	79	81,1	79	79,5	78,5	72,8	71,2	71,5	71,6	73,1	75,6	71,8	72,8	74,4
	2019	2020	2021	2022										
RUSSIA	52,5	52,1	55,4	57,3										
USA	89,4	87,9	87,1	75,8										
GERMANY	52,8	53	53	52,3										
JAPAN	79	78,7	79	66,6										
FRANCE	45,2	46,1	44,8	58,8										
SWEDEN	53,9	53,8	53,9	65,4										
UK	73,5	73,1	73,2	62,1										

Πηγή: The Heritage Foundation (επεξεργασία του συγγραφέα)

Διάγραμμα 4.16 Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας - Εργασιακή Ελευθερία

Πηγή: The Heritage Foundation (επεξεργασία του συγγραφέα)

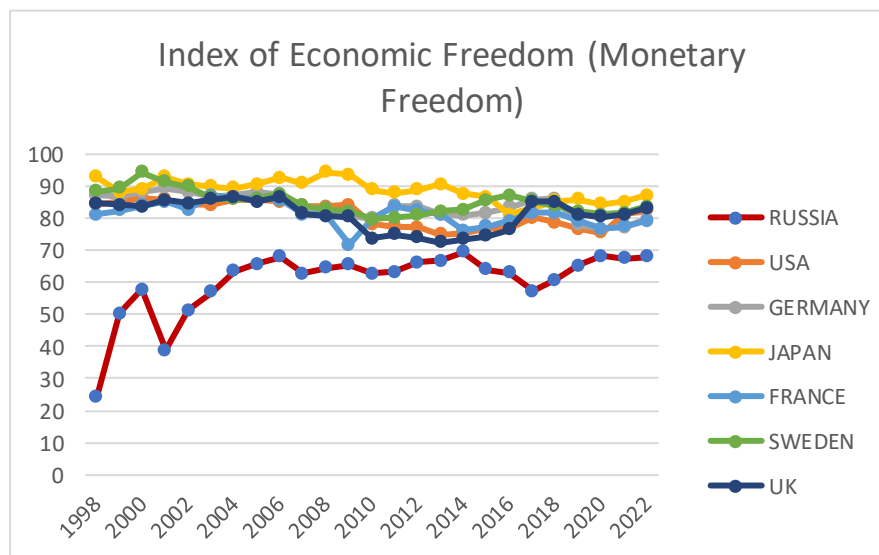
Στη νομισματική ελευθερία (πίνακας 4.30, διάγραμμα 4.17), η ρωσική οικονομία εμφανίζει αρχικά σημαντική βελτίωση. Από το 2004 όμως, παρουσιάζει διακυμάνσεις χωρίς να υπάρχει έντονη πρόοδος. Υπολείπεται των άλλων χωρών.

Πίνακας 4.30 Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας - Νομισματική Ελευθερία

Index of Economic Freedom (Monetary Freedom)														
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
RUSSIA	24,3	50,3	57,7	38,9	51,3	57	63,4	65,6	68	62,8	64,4	65,5	62,6	63,1
USA	84,3	85	86,3	85,9	84,1	84,2	85,9	85,7	85	83,8	83,7	84	78,1	77,4
GERMANY	87	86,6	88,1	89,4	88	86,6	87,1	88,1	87,1	81,5	81,4	80,8	79,9	83,9
JAPAN	92,9	88,2	89	92,8	90,6	89,8	89,2	90,6	92,5	90,9	94,3	93,6	88,8	87,9
FRANCE	81,2	82,4	83,9	85	82,7	87	86,4	86	85,6	81	81,2	71,7	79,7	83,7
SWEDEN	88,3	89,3	94,2	91,4	89,7	86,4	85,8	86	87,7	83,8	82,8	82,1	79,5	80,1
UK	84,7	84,1	83,6	85,7	84,7	85,9	86,6	85	86,7	81,3	80,7	80,4	73,7	74,9
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022			
RUSSIA	66,3	66,7	69,4	63,9	62,9	57,3	60,8	65,1	68,2	67,3	68			
USA	77,2	75	75,4	76,6	77	80,1	78,6	76,6	75,5	81,1	82,3			
GERMANY	83,5	81,2	80,8	81,5	83,3	85,9	86,2	77,9	76,7	77,2	79,5			
JAPAN	88,9	90,6	87,5	86,7	81,2	83	85,4	85,9	84,4	85,1	87,1			
FRANCE	82,3	81,1	76,1	77,5	79,1	81,6	81,6	79,1	76,7	77,3	79,1			
SWEDEN	80,9	82,1	82,5	85,5	87,1	85,3	83,8	82	81,2	81,5	83,6			
UK	73,9	72,4	73,5	74,4	76,4	85	85,2	81,2	80,3	81	83			

Πηγή: The Heritage Foundation (επεξεργασία του συγγραφέα)

Διάγραμμα 4.17 Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας - Νομισματική Ελευθερία

Πηγή: The Heritage Foundation (επεξεργασία του συγγραφέα)

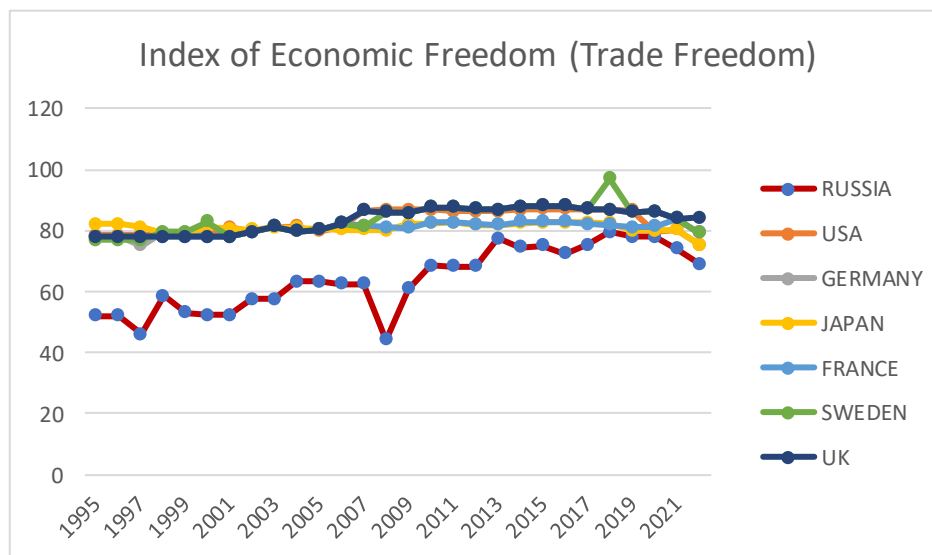
Στην ελευθερία του εμπορίου (πίνακας 4.31, διάγραμμα 4.18) η Ρωσία παρουσιάζει διαχρονική βελτίωση, με καλύτερη χρονιά το 2018. Από τότε όμως εμφανίζεται οπισθοδρόμηση και σήμερα υπολείπεται των άλλων χωρών.

Πίνακας 4.31 Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας - Ελευθερία Εμπορίου

Index of Economic Freedom (Trade Freedom)														
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
RUSSIA	52	52	46	58,6	53,2	52,4	52,2	57,4	57,4	63,2	63,2	62,6	62,6	44,2
USA	78,4	78,4	78,4	78,4	78,4	78,4	81	79,8	81,4	81,4	79,8	81,4	86,6	86,8
GERMANY	77,8	77,8	75	79,4	79,4	78	78	79,8	81,4	79,8	80,2	82,4	86,6	86
JAPAN	82	82	81	79	79	81	80,6	80,4	81	80,8	80,6	80,2	80,2	80
FRANCE	77,8	77,8	77,8	77,8	77,8	77,8	78	79,6	81,4	79,8	80,2	82,4	81,6	81
SWEDEN	77	77	77	79,4	79,4	83	78	79,6	81,4	79,8	80,2	82,4	81,4	86
UK	77,8	77,8	77,8	77,8	77,8	77,8	78	79,6	81,4	79,8	80,2	82,4	86,6	86
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
RUSSIA	60,8	68,4	68,2	68,2	77,4	74,6	75	72,4	75,2	79,4	77,8	77,8	74	69
USA	86,8	86,9	86,4	86,4	86,4	86,8	87	87	87,1	86,7	86,6	79,8	80,4	75,2
GERMANY	85,8	87,5	87,6	87,1	86,8	87,8	88	88	87	86,9	86	86,4	84	79,2
JAPAN	82	82,4	82,6	81,8	81,8	82,4	82,6	82,6	82,6	82,3	80	80	80,4	75,4
FRANCE	80,8	82,5	82,6	82,1	81,8	82,8	83	83	82	81,9	81	81,4	84	79,2
SWEDEN	85,8	87,5	87,6	87,1	86,8	87,8	88	88	87	96,9	86	86,4	84	79,2
UK	85,8	87,5	87,6	87,1	86,8	87,8	88	88	87	86,9	86	86,4	84	84,2

Πηγή: The Heritage Foundation (επεξεργασία του συγγραφέα)

Διάγραμμα 4.18 Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας - Ελευθερία Εμπορίου

Πηγή: The Heritage Foundation (επεξεργασία του συγγραφέα)

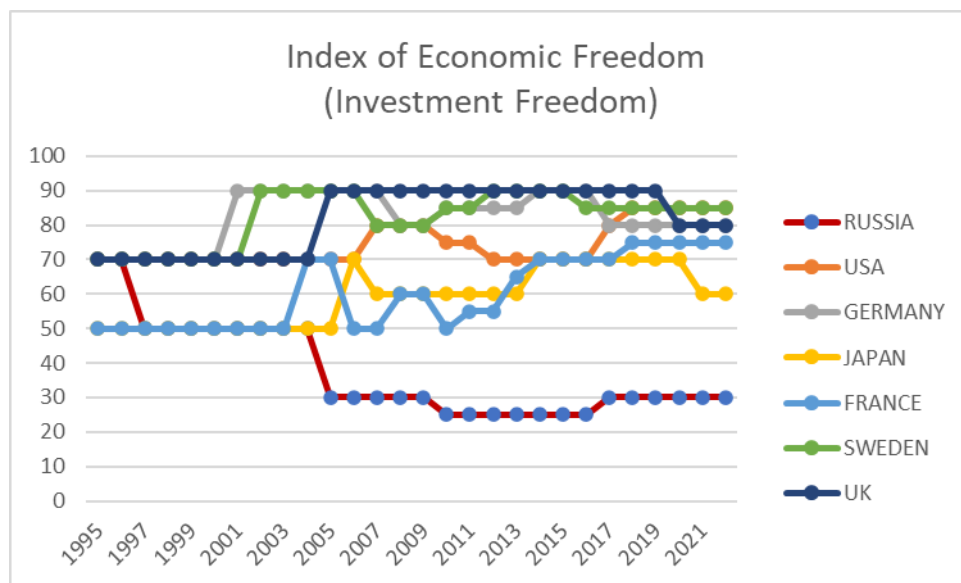
Στον πυλώνα της ελευθερίας των επενδύσεων (πίνακας 4.32, διάγραμμα 4.19) η πορεία της ρωσικής οικονομίας δεν είναι καλή. Η αρχικά καλή της επίδοση, βαθμιαία επιδεινώθηκε, και σήμερα υπολείπεται των άλλων με μεγάλη διαφορά.

Πίνακας 4.32 Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας - Ελευθερία Επενδύσεων

Index of Economic Freedom (Investment Freedom)														
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
RUSSIA	70	70	50	50	50	50	50	50	50	50	30	30	30	30
USA	70	70	70	70	70	70	70	70	70	70	70	70	80	80
GERMANY	70	70	70	70	70	70	90	90	90	90	90	90	90	80
JAPAN	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	70	60	60
FRANCE	50	50	50	50	50	50	50	50	50	70	70	50	50	60
SWEDEN	70	70	70	70	70	70	70	90	90	90	90	90	80	80
UK	70	70	70	70	70	70	70	70	70	70	90	90	90	90
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
RUSSIA	30	25	25	25	25	25	25	25	30	30	30	30	30	30
USA	80	75	75	70	70	70	70	70	80	85	85	85	85	85
GERMANY	80	85	85	85	85	90	90	90	80	80	80	80	80	80
JAPAN	60	60	60	60	60	70	70	70	70	70	70	70	60	60
FRANCE	60	50	55	55	65	70	70	70	70	75	75	75	75	75
SWEDEN	80	85	85	90	90	90	90	85	85	85	85	85	85	85
UK	90	90	90	90	90	90	90	90	90	90	90	80	80	80

Πηγή: The Heritage Foundation (επεξεργασία του συγγραφέα)

Διάγραμμα 4.19 Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας - Ελευθερία Επενδύσεων

Πηγή: The Heritage Foundation (επεξεργασία του συγγραφέα)

Παρόμοια εικόνα έχει και ο πυλώνας της χρηματοοικονομικής ελευθερίας (πίνακας 4.33, διάγραμμα 4.20). Η μέτρια αρχική επίδοση ενώ παρουσίαζε

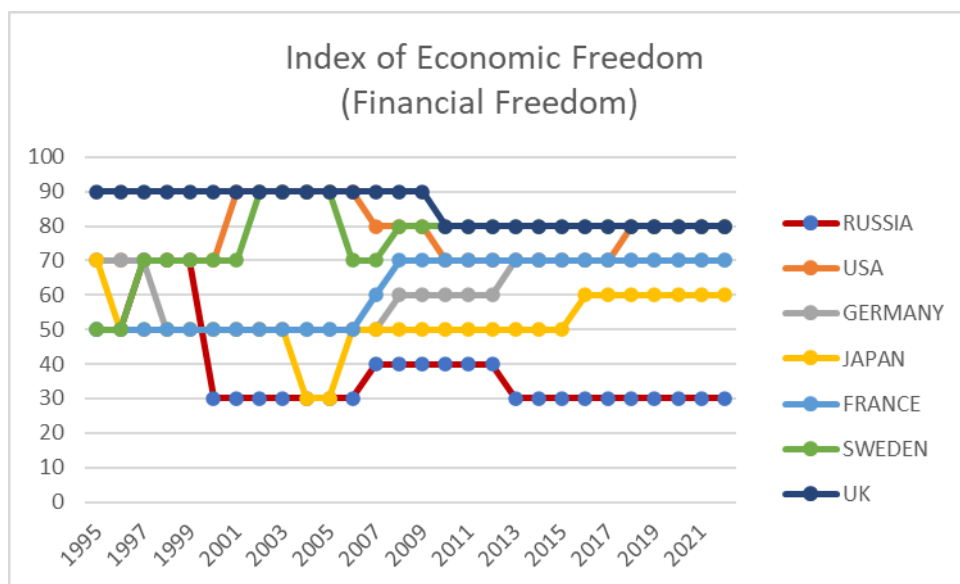
σημαντική βελτίωση, από το 2000 έχει μεγάλη οπισθοχώρηση και σήμερα είναι πολύ χαμηλή, με μεγάλη απόσταση από τις άλλες χώρες.

Πίνακας 4.33 Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας - Χρηματοοικονομική Ελευθερία

Index of Economic Freedom (Financial Freedom)														
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
RUSSIA	50	50	70	70	70	30	30	30	30	30	30	30	40	40
USA	70	70	70	70	70	70	90	90	90	90	90	90	80	80
GERMANY	70	70	70	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	60
JAPAN	70	50	50	50	50	50	50	50	50	30	30	50	50	50
FRANCE	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	60	70
SWEDEN	50	50	70	70	70	70	70	90	90	90	90	70	70	80
UK	90	90	90	90	90	90	90	90	90	90	90	90	90	90
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
RUSSIA	40	40	40	40	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30
USA	80	70	70	70	70	70	70	70	70	80	80	80	80	80
GERMANY	60	60	60	60	70	70	70	70	70	70	70	70	70	70
JAPAN	50	50	50	50	50	50	50	60	60	60	60	60	60	60
FRANCE	70	70	70	70	70	70	70	70	70	70	70	70	70	70
SWEDEN	80	80	80	80	80	80	80	80	80	80	80	80	80	80
UK	90	80	80	80	80	80	80	80	80	80	80	80	80	80

Πηγή: The Heritage Foundation (επεξεργασία του συγγραφέα)

Διάγραμμα 4.20 Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας - Χρηματοοικονομική Ελευθερία

Πηγή: The Heritage Foundation (επεξεργασία του συγγραφέα)

4.6 Δείκτης Ευκολίας Επιχειρηματικού Περιβάλλοντος – Easy of Doing Business Index (EDB)

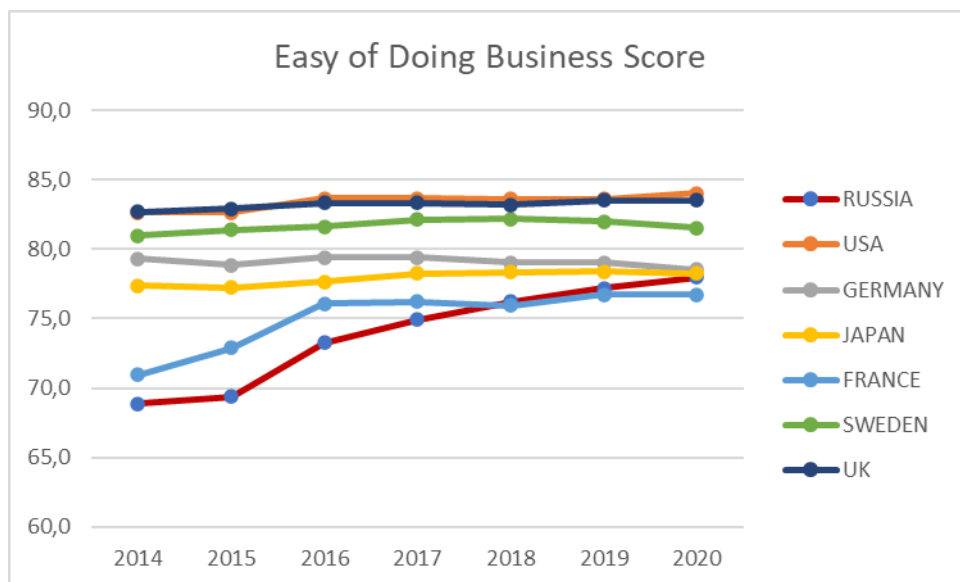
Στον δείκτη EDB (πίνακας 4.34, διάγραμμα 4.21) η εικόνα της ρωσικής οικονομίας διαφοροποιείται σημαντικά σε σχέση με την εικόνα που σχηματίζεται από τα στοιχεία που έχουν παρατεθεί έως τώρα. Η Ρωσία εμφανίζει μία σταθερά βελτιούμενη επίδοση στην τελευταία μέτρηση (το 2020), είχε προσπεράσει σε επίδοση την Γαλλία και ήταν πολύ κοντά στις Γερμανία και Ιαπωνία.

Πίνακας 4.34 Δείκτης Ευκολίας Επιχειρηματικού Περιβάλλοντος (EDB)

Easy of Doing Business Score							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
RUSSIA	68,9	69,4	73,3	74,9	76,2	77,2	78,0
USA	82,6	82,7	83,7	83,7	83,6	83,6	84,0
GERMANY	79,3	78,9	79,4	79,4	79,0	79,0	78,6
JAPAN	77,4	77,3	77,7	78,3	78,4	78,4	78,3
FRANCE	70,9	72,9	76,1	76,2	75,9	76,7	76,7
SWEDEN	81,0	81,4	81,6	82,2	82,2	82,0	81,6
UK	82,7	82,9	83,3	83,3	83,2	83,6	83,5

Πηγή: The World Bank (επεξεργασία του συγγραφέα)

Διάγραμμα 4.21 Δείκτης Ευκολίας Επιχειρηματικού Περιβάλλοντος (EDB)

Πηγή: The World Bank (επεξεργασία του συγγραφέα)

Η ποιοτική ανάλυση του δείκτη EDB μέσα από την ανάλυση της βαθμολογίας των επί μέρους πυλώνων που τον συνθέτουν δίνει τη δυνατότητα να εξαχθούν ενδιαφέροντα συμπεράσματα. Επισημαίνεται ότι η περίοδος για την οποία γίνεται συγκριτική καταγραφή των επιδόσεων περιορίζεται από την χρονική περίοδο για την οποία υπάρχουν καταγεγραμμένα στοιχεία για τη ρωσική οικονομία.

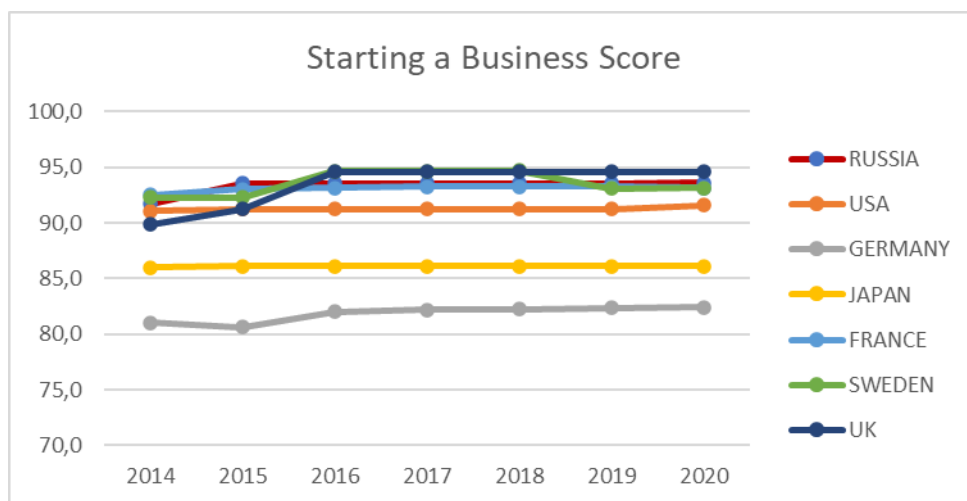
Στον πυλώνα «Ξεκίνημα της Επιχείρησης» (πίνακας 4.35, διάγραμμα 4.22), η αρχικά υψηλή επίδοση της Ρωσίας βελτιώθηκε περισσότερο και το 2020 υπολείπονταν μόνο αυτής του Ηνωμένου Βασιλείου.

Πίνακας 4.35 EDB - Ξεκίνημα της Επιχείρησης

Starting a Business Score							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
RUSSIA	91,7	93,5	93,5	93,6	93,6	93,6	93,6
USA	91,1	91,2	91,2	91,2	91,2	91,2	91,6
GERMANY	81,0	80,6	82,0	82,2	82,2	82,3	82,4
JAPAN	86,0	86,1	86,1	86,1	86,1	86,1	86,1
FRANCE	92,5	93,0	93,1	93,3	93,3	93,3	93,1
SWEDEN	92,3	92,3	94,6	94,6	94,7	93,1	93,1
UK	89,8	91,2	94,6	94,6	94,6	94,6	94,6

Πηγή: The World Bank (επεξεργασία του συγγραφέα)

Διάγραμμα 4.22 EDB - Ξεκίνημα της Επιχείρησης

Πηγή: The World Bank (επεξεργασία του συγγραφέα)

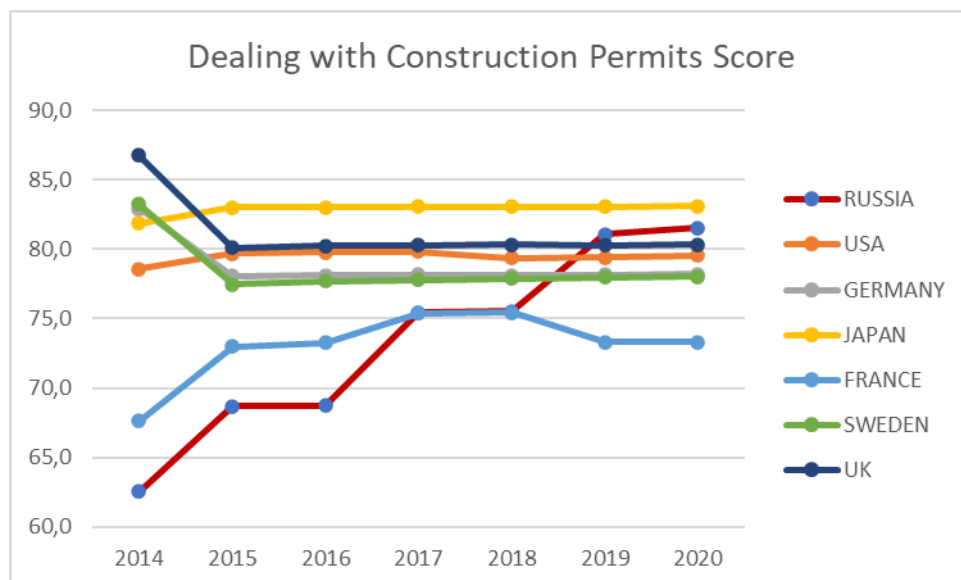
Εντυπωσιακότερη είναι η πορεία της Ρωσίας στην πυλώνα «Πολεοδομικές Άδειες» (πίνακας 4.36, διάγραμμα 4.23). Η αρχικά κακή επίδοση της Ρωσίας, σημείωσε εντυπωσιακή πρόοδο και έφτασε να υπολείπεται (κατ' ελάχιστον) μόνο της Ιαπωνίας.

Πίνακας 4.36 EDB - Πολεοδομικές Άδειες

Dealing with Construction Permits Score							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
RUSSIA	62,5	68,7	68,7	75,5	75,5	81,1	81,5
USA	78,6	79,7	79,8	79,8	79,4	79,4	79,6
GERMANY	82,9	78,1	78,1	78,1	78,1	78,2	78,2
JAPAN	81,9	83,0	83,0	83,1	83,1	83,1	83,1
FRANCE	67,6	73,0	73,3	75,4	75,5	73,3	73,3
SWEDEN	83,2	77,5	77,7	77,8	77,9	78,0	78,0
UK	86,8	80,1	80,2	80,3	80,3	80,3	80,3

Πηγή: The World Bank (επεξεργασία του συγγραφέα)

Διάγραμμα 4.23 EDB - Πολεοδομικές Άδειες

Πηγή: The World Bank (επεξεργασία του συγγραφέα)

Αντίστοιχα εντυπωσιακή εικόνα έχει και ο πυλώνας της «Νέας Ηλεκτροδότησης» (πίνακας 4.37, διάγραμμα 4.24). Η συνεχής βελτίωση της

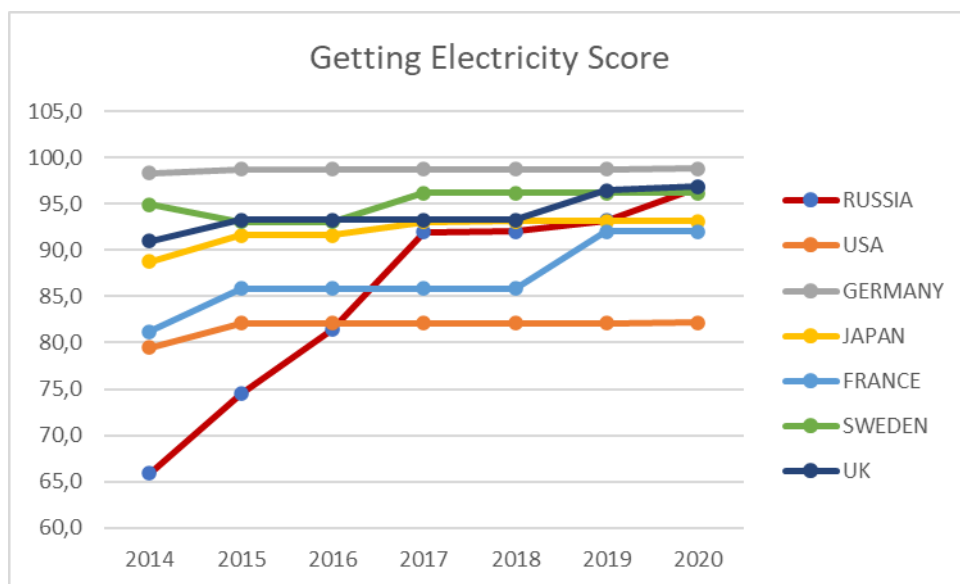
ρωσικής επίδοσης την έφερε σχεδόν στο ίδιο επίπεδο με το Ηνωμένο Βασίλειο και πολύ κοντά στη Γερμανία.

Πίνακας 4.37 EDB - Νέα Ηλεκτροδότηση

Getting Electricity Score							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
RUSSIA	65,9	74,5	81,4	92,0	92,0	93,2	96,8
USA	79,5	82,1	82,1	82,1	82,1	82,1	82,2
GERMANY	98,4	98,8	98,8	98,8	98,8	98,8	98,8
JAPAN	88,8	91,6	91,6	93,1	93,2	93,2	93,2
FRANCE	81,2	85,9	85,9	85,9	85,9	92,0	92,0
SWEDEN	94,9	93,1	93,1	96,2	96,2	96,2	96,2
UK	91,0	93,3	93,3	93,3	93,3	96,4	96,9

Πηγή: The World Bank (επεξεργασία του συγγραφέα)

Διάγραμμα 4.24 EDB - Νέα Ηλεκτροδότηση

Πηγή: The World Bank (επεξεργασία του συγγραφέα)

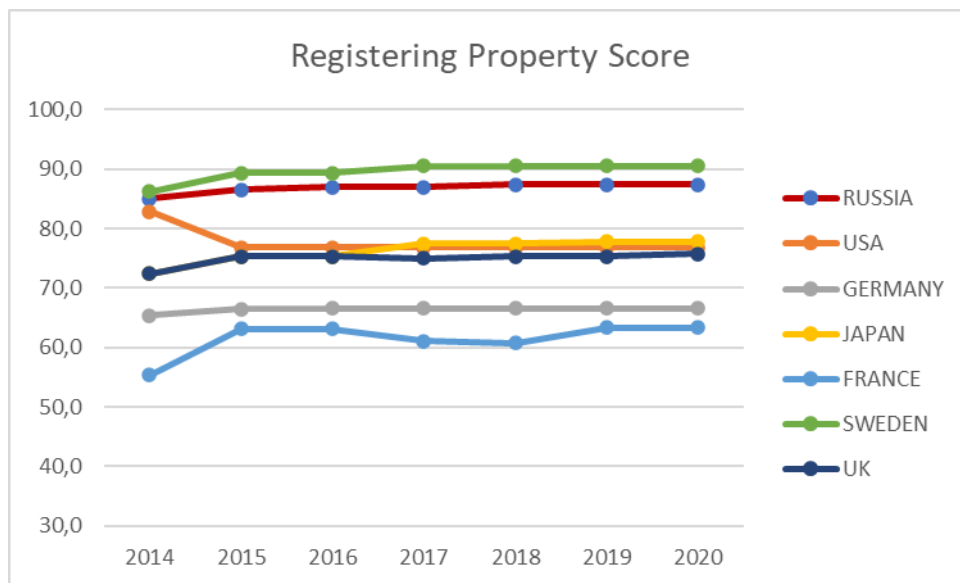
Στον πυλώνα της «Καταγραφής Ιδιοκτησίας» (πίνακας 4.38, διάγραμμα 4.25), Ρωσία είχε εξ' αρχής υψηλή βαθμολογία, ή οποία παρουσίασε μικρή βελτίωση. Σε μικρή απόσταση, μπροστά της βρίσκεται μόνο η Σουηδία.

Πίνακας 4.38 EDB - Καταγραφή Ιδιοκτησίας

Registering Property Score							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
RUSSIA	85,1	87	86,9	87,0	87,4	87,4	87,4
USA	82,8	77	76,8	76,8	76,8	76,8	76,8
GERMANY	65,4	66	66,5	66,6	66,5	66,5	66,5
JAPAN	72,4	75	75,3	77,5	77,5	77,7	77,7
FRANCE	55,4	63	63,1	61,1	60,7	63,3	63,3
SWEDEN	86,2	89	89,3	90,5	90,5	90,5	90,5
UK	72,4	75	75,3	74,9	75,3	75,3	75,7

Πηγή: The World Bank (επεξεργασία του συγγραφέα)

Διάγραμμα 4.25 EDB - Έγγραφή Ιδιοκτησίας

Πηγή: The World Bank (επεξεργασία του συγγραφέα)

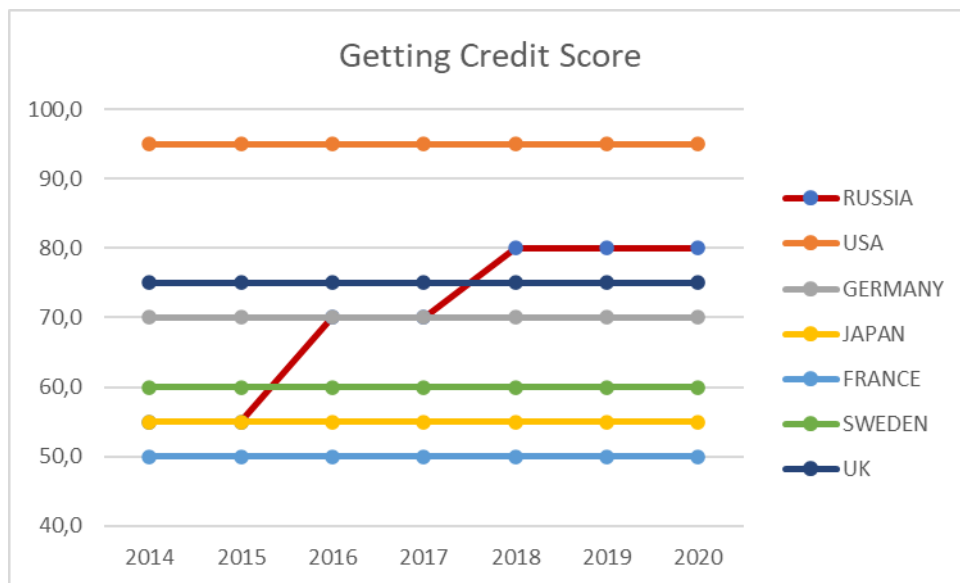
Στον πυλώνα της «Λήψη Πίστωσης» (πίνακας 4.39, διάγραμμα 4.26), η πορεία της Ρωσίας είναι όπως και στους προαναφερθέντες, ομοίως εντυπωσιακή. Την αρχικά κακή επίδοση, ακολούθησαν διαδοχικές βελτιώσεις, με την πιο πρόσφατη μέτρηση να την φέρνει πίσω από τις ΗΠΑ (με σημαντική διαφορά) ενώ προηγείται των υπολοίπων χωρών.

Πίνακας 4.39 EDB - Λήψη Πίστωσης

Getting Credit Score							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
RUSSIA	55,0	55,0	70,0	70,0	80,0	80,0	80,0
USA	95,0	95,0	95,0	95,0	95,0	95,0	95,0
GERMANY	70,0	70,0	70,0	70,0	70,0	70,0	70,0
JAPAN	55,0	55,0	55,0	55,0	55,0	55,0	55,0
FRANCE	50,0	50,0	50,0	50,0	50,0	50,0	50,0
SWEDEN	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0
UK	75,0	75,0	75,0	75,0	75,0	75,0	75,0

Πηγή: The World Bank (επεξεργασία του συγγραφέα)

Διάγραμμα 4.26 EDB - Λήψη Πίστωσης

Πηγή: The World Bank (επεξεργασία του συγγραφέα)

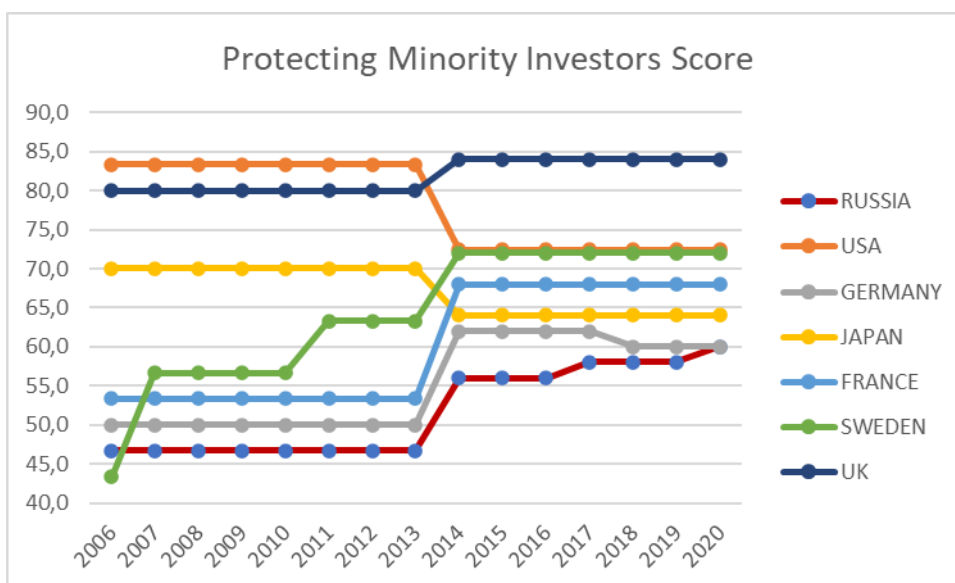
Διαφορετική είναι η καταγραφή της επίδοσης στο δείκτη της «Προστασία της Μειοψηφίας των Επενδυτών» (πίνακας 4.40, διάγραμμα 4.27). Η αρχικά κακή βαθμολογία της Ρωσίας, εμφάνισε σταδιακή βελτίωση μετά το 2014, η οποία όμως δεν ήταν ικανή να της δώσει τη δυνατότητα να προηγηθεί των ανταγωνιστών της. Στην τελευταία μέτρηση του 2020, παίρνει ακριβώς την ίδια βαθμολογία με τη Γερμανία αλλά και οι δύο, υπολείπονται σημαντικά των υπολοίπων.

Πίνακας 4.40 EDB - Προστασία της Μειοψηφίας των Επενδυτών

Protecting Minority Investors Score										
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
RUSSIA	46,7	46,7	46,7	46,7	46,7	46,7	46,7	46,7	56,0	56,0
USA	83,3	83,3	83,3	83,3	83,3	83,3	83,3	83,3	72,4	72,4
GERMANY	50,0	50,0	50,0	50,0	50,0	50,0	50,0	50,0	62,0	62,0
JAPAN	70,0	70,0	70,0	70,0	70,0	70,0	70,0	70,0	64,0	64,0
FRANCE	53,3	53,3	53,3	53,3	53,3	53,3	53,3	53,3	68,0	68,0
SWEDEN	43,3	56,7	56,7	56,7	56,7	63,3	63,3	63,3	72,0	72,0
UK	80,0	80,0	80,0	80,0	80,0	80,0	80,0	80,0	84,0	84,0
	2015	2016	2017	2018	2019	2020				
RUSSIA	56,0	56,0	58,0	58,0	58,0	60,0				
USA	72,4	72,4	72,4	72,4	72,4	72,4				
GERMANY	62,0	62,0	62,0	60,0	60,0	60,0				
JAPAN	64,0	64,0	64,0	64,0	64,0	64,0				
FRANCE	68,0	68,0	68,0	68,0	68,0	68,0				
SWEDEN	72,0	72,0	72,0	72,0	72,0	72,0				
UK	84,0	84,0	84,0	84,0	84,0	84,0				

Πηγή: The World Bank (επεξεργασία του συγγραφέα)

Διάγραμμα 4.27 EDB - Προστασία της Μειοψηφίας των Επενδυτών

Πηγή: The World Bank (επεξεργασία του συγγραφέα)

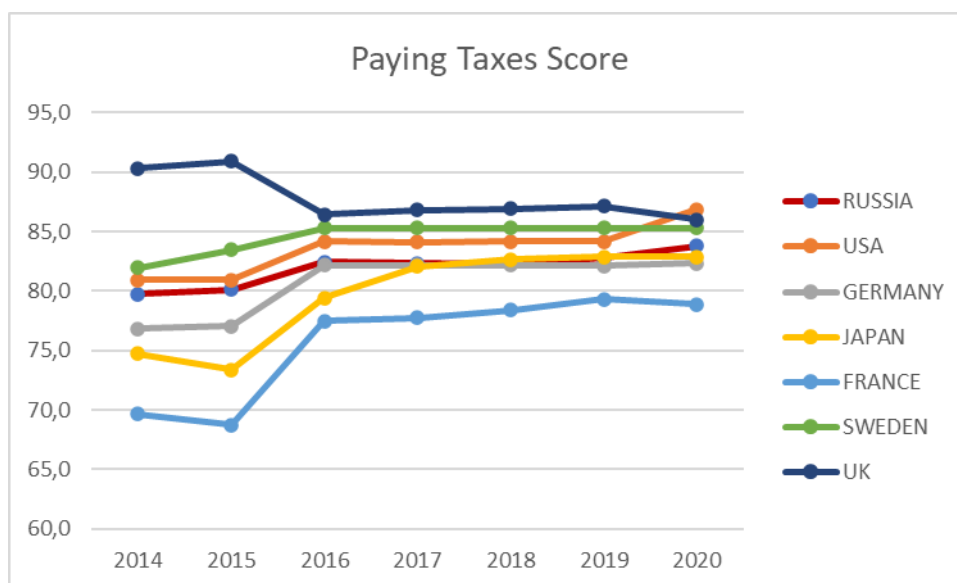
Μέτρια είναι η επίδοση της ρωσικής οικονομίας στον δείκτη «Πληρωμή Φόρων» (πίνακας 4.41, διάγραμμα 4.28). Η αρχική επίδοση το 2014 την τοποθετούσε στη μέση μεταξύ των υπό εξέταση χωρών. Η εν συνεχεία μικρή πρόοδος που σημείωσε σε συνδυασμό με τις μεταβολή στις βαθμολογίες των άλλων χωρών, την τοποθετούν (ξανά) στη μέση των ανταγωνιστών, αλλά οι μεταξύ τους διαφορές έχουν μειωθεί.

Πίνακας 4.41 EDB - Πληρωμή Φόρων

Paying Taxes Score							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
RUSSIA	79,8	80,1	82,4	82,3	82,3	82,7	83,8
USA	80,9	80,9	84,2	84,1	84,2	84,2	86,9
GERMANY	76,8	77,0	82,2	82,2	82,1	82,1	82,3
JAPAN	74,7	73,4	79,4	82,1	82,6	82,9	82,9
FRANCE	69,6	68,7	77,5	77,8	78,4	79,3	78,9
SWEDEN	82,0	83,5	85,3	85,3	85,3	85,3	85,3
UK	90,3	90,9	86,4	86,8	86,9	87,1	86,0

Πηγή: The World Bank (επεξεργασία του συγγραφέα)

Διάγραμμα 4.28 EDB - Πληρωμή Φόρων

Πηγή: The World Bank (επεξεργασία του συγγραφέα)

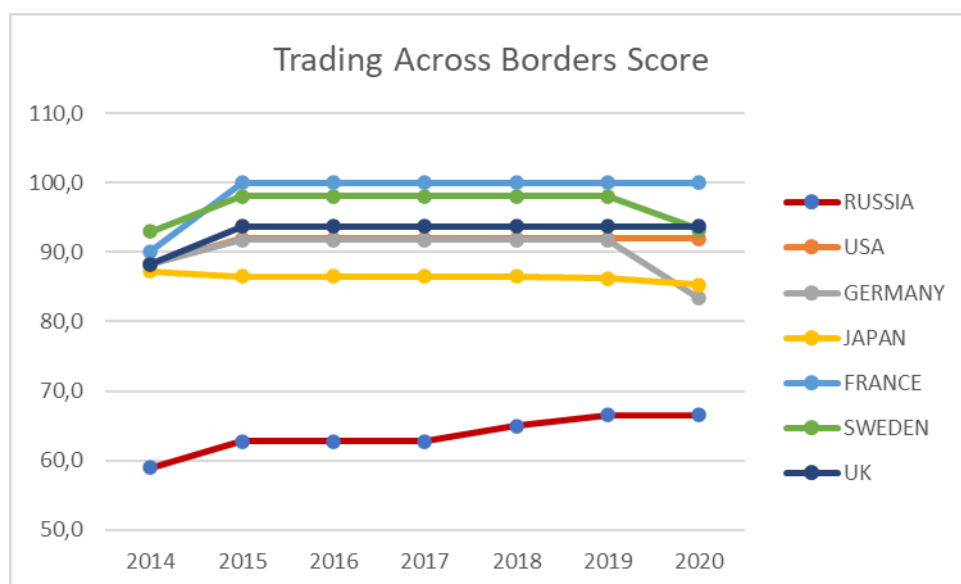
Εκ διαμέτρου αντίθετη είναι η βαθμολογία στο «Διασυνοριακό Εμπόριο» (πίνακας 4.42, διάγραμμα 4.29). Η αρχική, συγκριτικά χαμηλή, βαθμολογία της ρωσικής οικονομίας παρά την αξιόλογη βελτίωση, παραμένει πολύ χαμηλότερη από τη βαθμολογία των άλλων χωρών.

Πίνακας 4.42 EDB - Διασυνοριακό Εμπόριο

Trading Across Borders Score							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
RUSSIA	59,0	62,7	62,7	62,7	65,0	66,5	66,5
USA	88,3	92,0	92,0	92,0	92,0	92,0	92,0
GERMANY	88,3	91,8	91,8	91,8	91,8	91,8	83,3
JAPAN	87,3	86,5	86,5	86,5	86,5	86,3	85,3
FRANCE	90,1	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
SWEDEN	93,0	98,0	98,0	98,0	98,0	98,0	93,3
UK	88,2	93,8	93,8	93,8	93,8	93,8	93,8

Πηγή: The World Bank (επεξεργασία του συγγραφέα)

Διάγραμμα 4.29 EDB - Διασυνοριακό Εμπόριο

Πηγή: The World Bank (επεξεργασία του συγγραφέα)

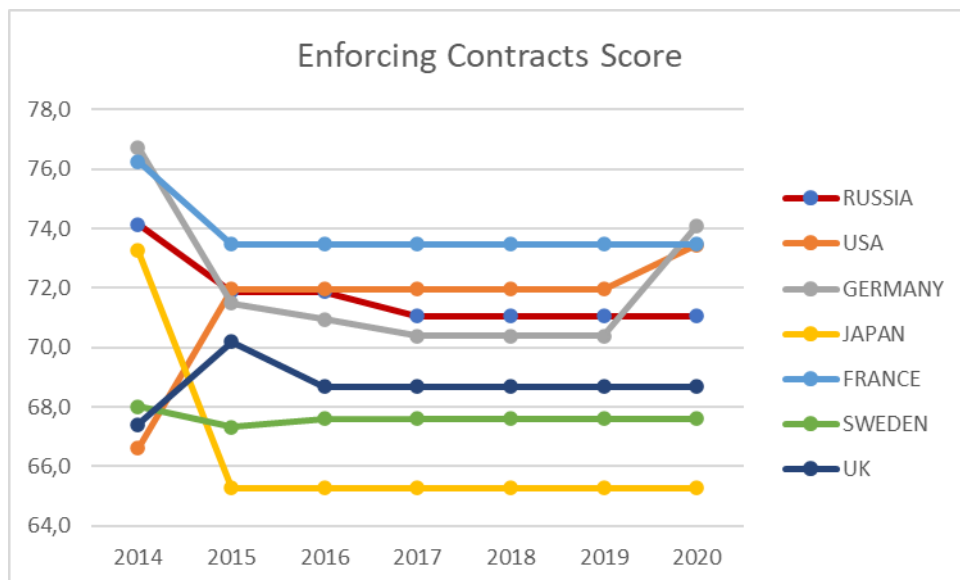
Ως μη ικανοποιητική κρίνεται η βαθμολογία και στην «Τήρηση των Συμβάσεων» (πίνακας 4.43, διάγραμμα 4.30). Από το 2014 εμφανίζει μικρή οπισθοδρόμηση με αποτέλεσμα να την προσπεράσει η Γερμανία. Πρέπει όμως να επισημανθεί ότι οι βαθμολογίες όλων των χωρών, το 2020, είναι μεταξύ τους πιο κοντά.

Πίνακας 4.43 EDB - Τήρηση των Συμβάσεων

Enforcing Contracts Score							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
RUSSIA	74,1	72	71,9	71,1	71,1	71,1	71,1
USA	66,6	72	72,0	72,0	72,0	72,0	73,4
GERMANY	76,7	71	70,9	70,4	70,4	70,4	74,1
JAPAN	73,2	65	65,3	65,3	65,3	65,3	65,3
FRANCE	76,2	73	73,5	73,5	73,5	73,5	73,5
SWEDEN	68,0	67	67,6	67,6	67,6	67,6	67,6
UK	67,4	70	68,7	68,7	68,7	68,7	68,7

Πηγή: The World Bank (επεξεργασία του συγγραφέα)

Διάγραμμα 4.30 EDB - Τήρηση των Συμβάσεων

Πηγή: The World Bank (επεξεργασία του συγγραφέα)

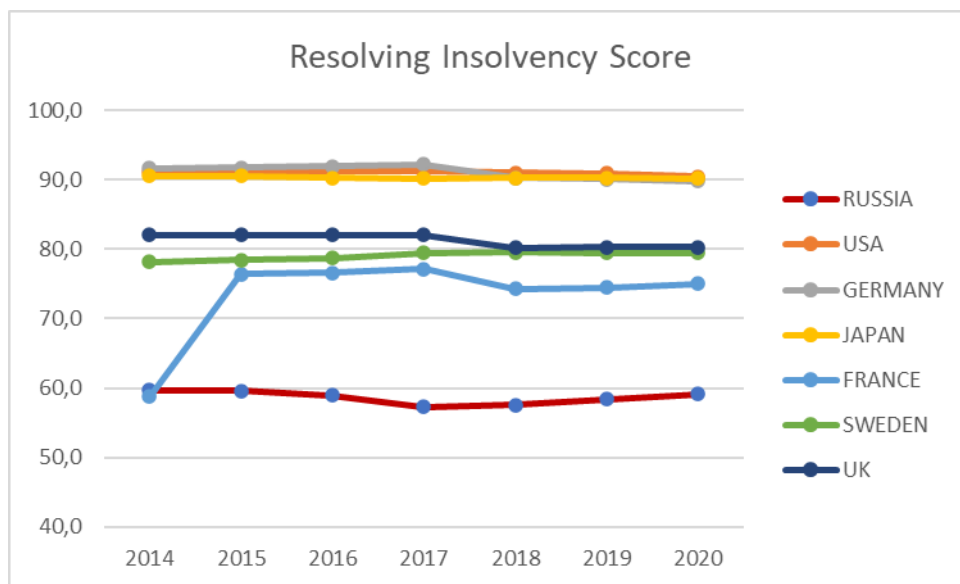
Κακή είναι η πορεία της ρωσικής οικονομίας και στον πυλώνα του «Κλεισίματος της Επιχείρησης» (πίνακας 4.44, διάγραμμα 4.31). Στην υπό εξέταση περίοδο εμφανίζει στασιμότητα, πολύ πίσω από τις επιδόσεις των άλλων χωρών.

Πίνακας 4.44 EDB - Κλείσιμο της Επιχείρησης

Resolving Insolvency Score							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
RUSSIA	59,7	59,6	58,9	57,3	57,6	58,4	59,1
USA	91,2	91,2	91,2	91,2	91,1	90,9	90,5
GERMANY	91,6	91,8	91,9	92,3	90,3	90,1	89,8
JAPAN	90,6	90,6	90,3	90,2	90,3	90,3	90,2
FRANCE	58,7	76,4	76,6	77,1	74,3	74,5	75,0
SWEDEN	78,1	78,4	78,8	79,4	79,5	79,5	79,5
UK	82,0	82,0	82,0	82,0	80,2	80,3	80,3

Πηγή: The World Bank (επεξεργασία του συγγραφέα)

Διάγραμμα 4.31 EDB - Κλείσιμο της Επιχείρησης

Πηγή: The World Bank (επεξεργασία του συγγραφέα)

Συνοπτικά, η βαθμολογία της Ρωσίας στους επί μέρους πυλώνες δεν παρουσιάζει ομοιογένεια. Σε αρκετούς παίρνει πολύ υψηλή βαθμολογία, σε κάποιους κατατάσσεται ανάμεσα στις άλλες χώρες της παρούσας μελέτης ενώ υπάρχουν και πυλώνες που παίρνει πολύ χαμηλή βαθμολογία. Αυτή ακριβώς την εικόνα αποτυπώνει και ο (συνολικός) δείκτης EDB.

ΕΝΟΤΗΤΑ 5: POLICY IMPLICATIONS

Από την ανάλυση των στοιχείων στην προηγούμενη ενότητα είναι άμεσα εμφανής η αξιολόγηση βαθμολογία της Ρωσίας τόσο σε απόλυτα μεγέθη όσο και σε σχέση με τις άλλες χώρες με τις οποίες έγινε συγκριτική αντιπαράθεση. Στο πίνακα 4.45 γίνεται φαίνεται οπτικοποιημένα η γενικότερη κατάσταση της χώρα.

Πίνακας 4.45 Οπτικοποιημένη Κατάσταση της Ρωσικής Οικονομίας

<u>Global Competitiveness Index (GCI)</u>	<u>Corruption Perceptions Index (CPI)</u>	<u>Index of Economic Freedom (IEF)</u>	<u>Easy of Doing Business Index (EDB)</u>
Pillar 1: Institutions		Property Rights	Starting a Business
Pillar 2: Infrastructure		Judicial Effectiveness	Dealing with Construction Permits
Pillar 3: ICT adoption		Government Integrity	Getting Electricity
Pillar 4: Macroeconomic stability		Tax Burden	Registering Property
Pillar 5: Health		Government Spending	Getting Credit
Pillar 6: Skills		Fiscal Health	Protecting Minority Investors
Pillar 7: Product market		Business Freedom	Paying Taxes
Pillar 8: Labour market		Labor Freedom	Trading Across Borders
Pillar 9: Financial system		Monetary Freedom	Enforcing Contracts
Pillar 10: Market size		Trade Freedom	Resolving Insolvency
Pillar 11: Business dynamism		Investment Freedom	
Pillar 12: Innovation capability		Financial Freedom	

Σε αυτόν, καταγράφονται εντός πλαισίων τόσο οι γενικοί δείκτες με τους οποίους έγινε η αξιολόγηση στην Ενότητα «4», όσο και οι επί μέρους πυλώνες που συνθέτουν κάθε δείκτη. Η χρωματική κατάσταση κάθε πλαισίου δείχνει τη θέση της Ρωσίας σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες με τις οποίες έγινε η σύγκριση. Το κόκκινο αντιπροσωπεύει βαθμολογία χαμηλότερη των υπολοίπων τι πράσινο

βαθμολογία υψηλότερη όλων (ή πολύ κοντά στην υψηλότερη) ενώ το κίτρινο δείχνει κατάταξη ανάμεσα στις άλλες χώρες. Επισημαίνεται ότι για στην απεικόνιση δεν ελήφθη υπόψη η βαθμολογία ως απόλυτο μέγεθος, πάρα μόνο η πιο πρόσφατη σχετική κατάταξη.

Το πρώτο συμπέρασμα που αποκομίζει ο αναγνώστης είναι ή υστέρηση στους περισσότερους τομείς. Εδώ πρέπει να τονιστεί ότι ενώ οι πυλώνες εκάστου δείκτη, αξιολογούν ο καθένας τους διαφορετικά στοιχεία (εντός του δείκτη), πυλώνες διαφορετικών δεικτών αξιολογούν ενδεχομένως ίδια στοιχεία με διαφορετικό τρόπο και βαρύτητα, συνεπώς δεν είναι μεταξύ τους άμεσα συγκρίσιμοι. Η ανάλυση αυτών των πυλώνων στην Ενότητα «3» δείχνει τα κριτήρια αξιολόγησης, υποδεικνύοντας κατ' αυτόν τον τρόπο τα βήματα που πρέπει να γίνουν, εφόσον υπάρχει ανάλογη πολιτική βούληση.

Υπάρχουν όμως γενικότερα συμπεράσματα που απορρέουν από την ευρύτερη ανάλυση. Η ρωσική οικονομία η οποία στις αρχές της δεκαετίας του 1990 βρισκόταν σε πολύ άσχημη κατάσταση, κατάφερε να ανακάμψει και να αναπτυχθεί στο επίπεδο που είναι σήμερα. Αυτή η ανάκαμψη δεν έγινε ακολουθώντας τους κανόνες της αγοράς, αλλά εντάχθηκε σε ένα γενικότερο πλαίσιο πολιτικής και κοινωνικής ανάκαμψης.

Η κρατική παρέμβαση, ενώ στην αρχή αδυνατούσε να καταστεί αποτελεσματική έχει επανέλθει και αποτελεί δομικό χαρακτηριστικό της οικονομίας, λειτουργώντας ως ρυθμιστική βαλβίδα σε ενδεχόμενες αδυναμίες. Το οικονομικό σύστημα της νέας Ρωσίας δεν είναι πλέον κομμουνιστικό, είναι σαφώς καπιταλιστικό. Η παρέμβαση όμως της κρατικής εξουσίας είναι πιο έντονη και διαφέρει ποιοτικά από τις δυτικές χώρες.

Η Ρωσική οικονομία στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό στον πρωτογενή τομέα, και υστερεί σε τεχνολογικούς τομείς και σε καινοτομία, όπου η προσπάθειά της έχει ενταθεί αλλά επιδιώκεται να γίνει με ελεγχόμενο τρόπο. Η τρέχουσα οικονομική κρίση (και πιθανώς και η επισιτιστική κρίση), ως απόρροια της ενεργειακής κρίσης έχει αναδείξει τη σημασία του πρωτογενούς τομέα ως παράγοντα σταθερότητας. Σε αυτόν τον τομέα είναι που είχε δοθεί μεγάλη βαρύτητα κατά τη διαδικασία ανάκαμψης της ρωσικής οικονομίας, με βάση τα

διδάγματα που απεκομίστηκαν από τις συνθήκες κατάρρευσης της Σοβιετικής Ένωσης.

Στην κριτική μας για την πρόοδο που έχει σημειώσει η Ρωσία στη μετάβασή της στην οικονομία της αγοράς δεν πρέπει να αγνοούμε το γενικότερο πολιτικό περιβάλλον. Η συγκεκριμένη χώρα διαφέρει από τις άλλες πρώην ανατολικές δημοκρατίες, αποτελούσε επί σειρά ετών πόλο ισχύος ενώ με καθαρά στρατιωτικούς όρους παραμένει υπερδύναμη. Η πρόθεσή της να έχει ενεργό ρόλο στα παγκόσμια δρώμενα την καθιστά αυτομάτως στόχο των άλλων διεκδικητών ρόλου ως παγκόσμιος ρυθμιστής. Αυτό εν μέρη δικαιολογεί τόσο την επιφυλακτικότητα που η ίδια δείχνει για τους δυτικούς «νεοτερισμούς», όσο και την απροθυμία των δυτικών οικονομιών να συμβάλουν στην οικονομική ανάπτυξη της Ρωσίας.

ΕΝΟΤΗΤΑ 6: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΕΡΕΤΑΙΡΩ ΕΡΕΥΝΑ

Η παρούσα εργασία στόχευε να καταγράψει και να αξιολογήσει τα βήματα που έχει κάνει η ρωσική οικονομία για τη μετάβασή της σε οικονομία της αγοράς. Έγινε αρχικά η παρουσίαση της διαφορετικότητας που είχε επιδείξει από αιώνες η Ρωσία στην εξέλιξη τη οικονομίας της, η οποία καλλιέργησε μια διαφορετική κουλτούρα στην κοινωνία και απώτερη κατάληξη το αποτέλεσμα της σοβιετικής διακυβέρνησης.

Για την εν συνεχεία αξιολόγηση της ρωσικής οικονομίας ακολουθήθηκε το μοντέλο της αξιολόγησης συγκεκριμένων μετρήσιμων μεγεθών που έχουν εκπονηθεί για να αξιολογούν οικονομίες δυτικού τύπου. Η αξιολόγηση ήταν διαχρονική, ώστε να φανεί η εξελικτική πορεία της οικονομίας, και εμβάθυνε περισσότερο στα ποιοτικά χαρακτηριστικά αυτών με την διαχρονική αξιολόγηση των συνθετικών πυλώνων των.

Ακολούθησε συγκριτική παρουσίαση των αποτελεσμάτων σε σχέση με άλλες οικονομίες που παραδοσιακά κατατάσσονται στις οικονομίες της αγοράς. Κατ' αυτόν τον τρόπο, διαφάνηκε ξεκάθαρα το πόσο κοντά βρίσκεται η οικονομία της Ρωσίας στον «στόχο»

Το τελικό αποτέλεσμα δείχνει μια εικόνα που απέχει από την ιδανική. Η ρωσική οικονομία ακολουθεί ένα μοντέλο κρατικά ελεγχόμενου καπιταλισμού που δεν εφαρμόζεται σε άλλα δυτικά κράτη. Η χαρακτηρισμοί που αποδίδονται στη χώρα για ύπαρξη αυταρχισμό, οικονομικές ολιγαρχίες, έλλειμα δημοκρατίας κλπ παρόλο που μπορεί να είναι λιγότερο ή περισσότερο αληθινόι, μόνο ως στερεότυπα μπορούν να χαρακτηριστούν και δίνουν εσφαλμένη εντύπωση για την κατάσταση στη Ρωσία.

Η Ρωσία δεν είναι τριτοκοσμικό κράτος και η ρωσική οικονομία απέχει πολύ από το να χαρακτηριστεί ως «υπό κατάρρευση». Η πορεία της ρωσικής οικονομίας στη μετασοβιετική εποχή ήταν ανοδική παρόλο που αυτή η άνοδος χαρακτηρίζεται από αυτοσυγκράτηση.

Η σύγχρονη Ρωσία είναι ένα κράτος – έθνος και διαφοροποιείται από τους ανταγωνιστές της που έχουν αποδεχθεί τους νόμους της παγκοσμιοποίησης. Αυτό επιβάλλει, οι οικονομικές αποφάσεις να είναι σε αρμονία με τις πολιτικές σκοπιμότητας. Το διεθνές περιβάλλον και η επιφυλακτικότητα της δύσης απέναντί στη Ρωσία δεν συμβάλλει στην χαλάρωση της κρατικής παρέμβασης στην οικονομία.

Η Ρωσία διακατέχεται από το σύνδρομο της Περεστρόικα και τις συνθήκες που οδήγησαν στην κατάρρευση μιας υπερδύναμης. Η πολιτική ηγεσία της Ρωσίας είναι ιδιαίτερα προσεκτική ώστε να αποφύγει την επανάληψη συνθηκών εξάρτησης από τρίτους. Αντίστοιχα σύνδρομα υπάρχουν και στις ψυχές των Ρώσων πολιτών (τουλάχιστον των μεγαλύτερων σε ηλικία) η οποίοι βίωσαν την κατάρρευση των κρατικών δομών και την έλλειψη κρατικής πρόνοιας.

Η Ρωσική οικονομία έχει διαχρονικά ακολουθήσει ένα διαφορετικό μοντέλο ανάπτυξης. Τα βήματά της ήταν πιο αργά αλλά συνάμα και πιο βαριά. Αυτή η κατάσταση είναι βαθιά ριζωμένη στην ρωσική κουλτούρα. Είναι ένα κράτος που οι κρατικές δομές λειτουργούν και οι Ρώσοι πολίτες είναι ευχαριστημένοι για τη ευημερία που τους παρέχεται, παρόλο που με βάση τα δυτικά πρότυπα βρίσκονται πολύ πίσω, και σε απόλυτα νούμερα και ως προς την κατάταξη μεταξύ των άλλων χωρών.

Η πορεία μετάβασης της ρωσικής οικονομίας στη οικονομία της αγοράς έχει μελετηθεί πολλάκις και τα αποτελέσματα δεν έχουν μεγάλες διαφορές μεταξύ τους. Η Ρωσία δεν είναι δυτικό κράτος γιατί δεν θέλει να είναι δυτικό κράτος. Εκτίμησή μου είναι, ότι η πορεία της δυτικοποίησης της Ρωσίας δεν μπορεί να γίνει μόνο με οικονομικούς όρους και ότι πρέπει στην εξίσωση να σταθμιστούν και όροι πολιτικοί.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βιβλιογραφία

Wallerstein, I. 1974. *The Modern World-System: Capitalist Agriculture and the Origins of the European World-Economy in the Sixteenth Century*. New York: Academic Press

Kula, W. 1976. *An Economic Theory of the Feudal System*. London: Humanities Press

North, D. 1981. *Structure and Change in Economic History*. New York: Norton&co.

Burbank, J. and Cooper, F. 2010. *Empires. A World History*. Princeton: Princeton University Press

Alexander S. Morrison. 2008. *Russian Rule in Samarkand 1868-1910: A Comparison with British India*. Oxford: Oxford University Press

Gregory,P. and Stuart,R. 2004. *Comparing Economic Systems in the Twenty-First Century (7th ed.)*. Boston: Houghton Mifflin

Gershenkron, A. 1962. *Economic Backwardness in Historical Perspective*. Cambridge: Harvard University Press

Blum, J. 1964. *Lord and Peasants in Russia from the Ninth though the 19th century*. New York: Atheneum

Hellie, R. 1972. *Enserfment and Military Change in Muscovy*. Chicago: The University of Chicago Press

Kolchin, P. 1987. *Unfree Labour: American Slavery and Russian Serfdom*. Cambridge: Harvard University Press

Field, D. 1976. *The End of Serfdom: Nobility and Bureaucracy in Russia, 1855-1861*. Cambridge: Harvard University Press

Stanziani, A. 1998. *L'économie en révolution. Le cas russe, 1870-1930*. Paris: Albin Michel

- Kablukov, N. 1910. *Posobie pri mestnykh statisticheskikh obsledovaniiaxh (Remarks for local statistical surveys)*. Moscow
- Stanziani, A. 2000. Les enquêtes orales en Russie, 1861-1914. *Annales HSS*, 1, p. 219-241.
- Mendel, A. 1961. *Dilemmas of Progress in Tsarist Russia. Legal Marxism and Legal Populism*. Cambridge: Harvard University Press
- North, D. and Thomas, R. 1973. *The Rise of Western Civilization: a New Economic History*. Cambridge: Cambridge University Press
- Galenson, D. 1989. *Markets in History: Economic Studies of the Past*. Cambridge: Cambridge University Press
- Stiglitz, J. 1994. *Whither Socialism?*. Harvard: MIT Press
- Austin, G. 2007. *Reciprocal Comparison and African History: Tackling Conceptual Eurocentrism in the Study of Africa's Economic Past*. *African Studies Review*, 50(3), p.1-28
- O'Brien, P. *Review of Ten Years of Debate on the Origin of the Great Divergence*. *Reviews in History*: <https://reviews.history.ac.uk/review/1008>
- Maddison, A. *The World Economy: A Millennial Perspective*. Paris: Development Centre of the Organisation for Economic Co-operation and Development
- Broadberry, S. and Gupta, B. *The Early Modern Great Divergence: Wages, Prices and Economic Development in Europe and Asia, 1500-1800*. *Economic History Review*, 59
- Hellie, P. 1971. *Enserfment and Military Change in Muscovy*. Chicago: The University of Chicago Press
- Kaiser, D. 1980. *The Growth of Law in Medieval Russia*. Princeton: Princeton University Press
- Leonard, C. 2011. *Agrarian Reforms in Russia*. Cambridge: Cambridge University Press
- Jeannin, P. 1980. *La proto-industrialization: développement ou impasse?*. *Annales ESC*, 35, p.52–65.

- Rudolph, R. 1985. *Agricultural Structure and Proto-industrialization in Russia: Economic Development with Unfree Labour*. *The Journal of Economic History*, 45, p.47–69
- Mironov, B. 1999. *The Social History of the Russian Empire*. Boulder: Westview
- Moon, D. 1999. *The Russian Peasantry, 1600–1930: The World the Peasants Made*. London: Addison Wesley Longman
- Kowalik, T. 1987. *The New Palgrave Dictionary of Economics*. London: Macmillan, p.389-392
- Kalecki, M. 1966, [1993]. *Introduction to the Theory of Growth in a Socialist Economy*. In: *Kalecki, M. Collected Works of Michal Kalecki. Vol. III*. Oxford: Clarendon Press
- Nell, E. J. 1997. *Understanding Effective Demand: Capitalism versus Socialism*. In *Essays in honour of Geoff Harcourt, Vol. 2. Markets, unemployment and economic policy*. London: Routledge, p.178-94
- Grossman, G. 1987. *Command Economy*. In: *Eatwell J.; Milgate M. and Newman P. (eds) The New Palgrave Dictionary of Economics*. London: Macmillan. p: 494-495
- Bellinger, E. G. and Dronin, M. 2005. *Dependence and Food Problems in Russia 1900–1990. The Interaction of Climate and Agricultural Policy and Their Effect on Food Problems*. Budapest: Central European University Press
- Gaidar, Y. 2000. *Collapse of an Empire. Lessons for Modern Russia*. Washington D.C.: Brookings Institution Press
- Cook, E.C. 1992. *Agriculture's Role in the Soviet Economic Crisis*. In: *ELLMAN, M. & KONTOROVICH (eds), The Disintegration of the Soviet Economic System*. London: Routledge
- Medeiros, C.A. 2004. *O desenvolvimento tecnológico americano no pós-guerra como um empreendimento militar*. In: *FIORI, J.L. (Org.) O poder americano*. Petrópolis: Editora Vozes

Hanson, P. 1981. *Trade and Technology in Soviet - Western Relations*. New York, NY: Columbia University Press

Sagers. M. J. & Tretyakova, A. 1986. *Constraints in Gas for Oil Substitution in the USSR: the Oil Refining Industry and Gas Storage*. Soviet Economy, Silver Spring, Maryland

Nuti, D. M. 1990. *Stabilisation and Reform Sequencing in the Soviet*. Recherches Économiques de Louvain (Louvain Economic Review), 56, 2

Di Leo, R. 1991. *The Soviet Union 1985-1990: After Communist Rule the Deluge?*. Soviet Studies, 43, 3

Altwater, E. (1993). 1993. *The future of the market: an essay on the regulation of money and nature after the collapse of "actually existing socialism*. London, New York: Verso

Black, J., Hashimzade, N. and Myles,G, 2009. *A Dictionary of Economics* (e-book). Oxford University Press. Available at: <https://www.oxfordreference.com/display/10.1093/acref/9780199237043.001.0001/acref-9780199237043-e-1283;jsessionid=3C4EC7F4BF52D650C2F5377D86930BCF?rskey=RIGbO9&result=1>

Ετήσιες Εκθέσεις (Annual Reports)

World Economic Forum (WEF). 2008. *Global Competitiveness Report 2008-2009*. [Online] Available at: <https://www.weforum.org/reports/>

World Economic Forum (WEF). 2009. *Global Competitiveness Report 2009-2010*. [Online] Available at: <https://www.weforum.org/reports/>

World Economic Forum (WEF). 2010. *Global Competitiveness Report 2010-2011*. [Online] Available at: <https://www.weforum.org/reports/>

World Economic Forum (WEF). 2011. *Global Competitiveness Report 2011-2012*. [Online] Available at: <https://www.weforum.org/reports/>

World Economic Forum (WEF). 2012. *Global Competitiveness Report 2012-2013*. [Online] Available at: <https://www.weforum.org/reports/>

World Economic Forum (WEF). 2013. *Global Competitiveness Report 2013-2014*. [Online] Available at: <https://www.weforum.org/reports/>

World Economic Forum (WEF). 2014. *Global Competitiveness Report 2014-2015*. [Online] Available at: <https://www.weforum.org/reports/>

World Economic Forum (WEF). 2015. *Global Competitiveness Report 2015-2016*. [Online] Available at: <https://www.weforum.org/reports/>

World Economic Forum (WEF). 2016. *Global Competitiveness Report 2016-2017*. [Online] Available at: <https://www.weforum.org/reports/>

World Economic Forum (WEF). 2017. *Global Competitiveness Report 2017-2018*. [Online] Available at: <https://www.weforum.org/reports/>

World Economic Forum (WEF). 2018. *Global Competitiveness Report 2018*. [Online] Available at: <https://www.weforum.org/reports/>

World Economic Forum (WEF). 2019. *Global Competitiveness Report 2019*. [Online] Available at: <https://www.weforum.org/reports/>

World Economic Forum (WEF). 2020. *Global Competitiveness Report 2020*. [Online] Available at: <https://www.weforum.org/reports/>

Transparency International. 2011. *Corruption Perceptions Index 2011*. [Online] Available at: <https://www.transparency.org/en/publications>

Transparency International. 2012. *Corruption Perceptions Index 2012*. [Online] Available at: <https://www.transparency.org/en/publications>

Transparency International. 2010. *Corruption Perceptions Index 2010 Long Methodological Brief*. [Online] Available at: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwieu9bt0q_7AhXxXvEDHe10B6lQFnoECBMQAQ&url=https%3A%2F%2Ffiles.transparencycdn.org%2Fimages%2FCPI2010_long_methodology_En.pdf&usq=AOvVaw2EOKW2lyZwXQ7M--uXsbWo

Transparency International. 2012. *Corruption Perceptions Index 2012: Technical Methodology Note*. [Online] Available at:

[www.transparency.org/files/content/pressrelease/2012_CPITechnicalMethodology
Note_EMBARGO_EN.pdf](http://www.transparency.org/files/content/pressrelease/2012_CPITechnicalMethodologyNote_EMBARGO_EN.pdf)

The Heritage Foundation. 2022. *INDEX OF ECONOMIC FREEDOM 2022*.

[Online] Available at: <https://www.heritage.org/index/download>

The World Bank. 2004. *Doing Business in 2004*. [Online] Available at:

[https://www.worldbank.org/en/programs/business-enabling-environment/doing-
business-legacy](https://www.worldbank.org/en/programs/business-enabling-environment/doing-business-legacy)

The World Bank. 2005. *Doing Business in 2005*. [Online] Available at:

[https://www.worldbank.org/en/programs/business-enabling-environment/doing-
business-legacy](https://www.worldbank.org/en/programs/business-enabling-environment/doing-business-legacy)

The World Bank. 2006. *Doing Business in 2006*. [Online] Available at:

[https://www.worldbank.org/en/programs/business-enabling-environment/doing-
business-legacy](https://www.worldbank.org/en/programs/business-enabling-environment/doing-business-legacy)

The World Bank. 2007. *Doing Business 2007*. [Online] Available at:

[https://www.worldbank.org/en/programs/business-enabling-environment/doing-
business-legacy](https://www.worldbank.org/en/programs/business-enabling-environment/doing-business-legacy)

The World Bank. 2008. *Doing Business 2008*. [Online] Available at:

[https://www.worldbank.org/en/programs/business-enabling-environment/doing-
business-legacy](https://www.worldbank.org/en/programs/business-enabling-environment/doing-business-legacy)

The World Bank. 2009. *Doing Business 2009*. [Online] Available at:

[https://www.worldbank.org/en/programs/business-enabling-environment/doing-
business-legacy](https://www.worldbank.org/en/programs/business-enabling-environment/doing-business-legacy)

The World Bank. 2010. *Doing Business 2010*. [Online] Available at:

[https://www.worldbank.org/en/programs/business-enabling-environment/doing-
business-legacy](https://www.worldbank.org/en/programs/business-enabling-environment/doing-business-legacy)

The World Bank. 2011. *Doing Business 2011*. [Online] Available at:

[https://www.worldbank.org/en/programs/business-enabling-environment/doing-
business-legacy](https://www.worldbank.org/en/programs/business-enabling-environment/doing-business-legacy)

The World Bank. 2012. *Doing Business 2012*. [Online] Available at: <https://www.worldbank.org/en/programs/business-enabling-environment/doing-business-legacy>

The World Bank. 2013. *Doing Business 2013*. [Online] Available at: <https://www.worldbank.org/en/programs/business-enabling-environment/doing-business-legacy>

The World Bank. 2014. *Doing Business 2014*. [Online] Available at: <https://www.worldbank.org/en/programs/business-enabling-environment/doing-business-legacy>

The World Bank. 2015. *Doing Business 2015*. [Online] Available at: <https://www.worldbank.org/en/programs/business-enabling-environment/doing-business-legacy>

The World Bank. 2017. *Doing Business 2017*. [Online] Available at: <https://www.worldbank.org/en/programs/business-enabling-environment/doing-business-legacy>

The World Bank. 2018. *Doing Business 2018*. [Online] Available at: <https://www.worldbank.org/en/programs/business-enabling-environment/doing-business-legacy>

The World Bank. 2019. *Doing Business 2019*. [Online] Available at: <https://www.worldbank.org/en/programs/business-enabling-environment/doing-business-legacy>

The World Bank. 2020. *Doing Business 2020*. [Online] Available at: <https://www.worldbank.org/en/programs/business-enabling-environment/doing-business-legacy>

Ιστοσελίδες

Transparency International. 1996-2021, *Corruption Perceptions Index*, [Online] Available at: <https://www.transparency.org/en/cpi/2021> [Accessed 10 Δεκεμβρίου 2022]

THE WORLD BANK, 2022. *DOING BUSINESS Archive*. [Online] Available at: <https://archive.doingbusiness.org/en/methodology> [Accessed 10 Δεκεμβρίου 2022]

The Heritage Foundation. 2022, *INDEX OF ECONOMIC FREEDOM*. [Online] Available at: <https://www.heritage.org/index/visualize> [Accessed 10 Δεκεμβρίου 2022]

Webber, M. 2022. *What Is a Market Economy*. [Online] Available at: <https://www.thebalancemoney.com/market-economy-characteristics-examples-pros-cons-3305586> [Accessed 10 Δεκεμβρίου 2022]

Dheeraj Vaidya. *Market Economy Definition*. [Online] Available at: <https://www.wallstreetmojo.com/market-economy/> [Accessed 10 Δεκεμβρίου 2022]